

מערכות

על חיל הרגלים

● צבא סובייטי
בהבקעת מערך

● מצרים בתמורה

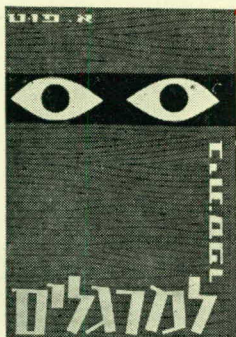
● חי"ר ממוכן תוקף

● טיליירגלים –
נשק המחר?

קכ"א – קכ"ב אב תשי"ט – אבגוסט 1959

רצונך להכיר

עבודת מודיעין
מהי ?

קרא:

בית-ספר למרגלים

המחיר: 3.800 ל"י, למיגווי מערכות: 2.850 ל"י.

2,88	מי זמה בחוברת
4	<u>במערכה</u> : לחיל-הרגלים של צ.ה.ל.
5	<u>מחייל אל חייל</u> : על האתגר לרגלים
7	דברים בכנס הטיבת „גולני“
9	עם יום „גולני“ (קטעים)
11	הבקעת מערך מבוצר — עוצבה סוביטית בקרב-הבקעה רס"ן ל. ג.
37	הדים
38	לקראת ארטילרית-רגלים חדשה (לפי מחקרים)
46	הקרב על משלמי „לוקה“
51	אכזרי תאורה בצבא ארה"ב
52	חיל-רגלים ממוכן בהתקפה
58	אמרות • השגות • מושגים
59	מפנקשו של מג"ד : מיון נוסף
63	<u>פינת השריונאי</u> : מחשבות
64	על קטנות וגדולות בחיי השגררה הצבאית
66	<u>במת מערכות</u> : ג'ובניק/על משמעת ועונשים
69	<u>עלי ספר</u> : מצרים בתמורה
79	<u>חידושי נשק ומכניקה</u>
80	<u>בעולם החמוש</u> : טילי-רגלים — נשק-המחר היום ?
86	<u>מה בצבאות ?</u> — פסיפס-ידיעות

ציור העטיפה — סרן פרי רוזנפלד

מערכות בית-ההוצאה של צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: סא"ל אלעזר גלילי
 סגן עורך ראשי: סא"ל גרשון ריבלין
 „מערכות“: קצין-עריכה סרן משה ברימר
 עוזר-קצין-עריכה סגן אלכסנדר לוי
 „צקלון“: קצין-עריכה שרגא גפני
 „מערכות-ים“: קצין-עריכה רס"ן עזרא להד
 ספרים להנצחת החייל: העורך ראובן אבינעם
 מזכירת המערכת: מרים נתנאל
 המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס. 1

ב'ג' (קב"א-קב"ב)
 כרך ל"ד
 אב — אלול תשי"ט

הבקעת מערך מבוצר ומוגן — היא במאה ה-20

מהקשות שבבעיותיו ומשימותיו של כל צבאלוחם. במלחמת העולם הראשונה כמעט ולא נמצא לה פתרון — כי בנצחון בעלות הברית ב־1918 היה חלק לא־קטן גם להתשה כללית של הצד הגרמני. הגרמנים מצאו עוד לפניכן חלק בהפתרון המסתמן — והם עשו זאת לא ע"י "דישה" ארטילרית והסתערויות־רגלים מתמידות, בהן נהגו ב־17–1916 לפני ורדן, כי אם ע"י טכסיות־הסתננות־שלי־רגלים, מלווי נשק־אבטומטי קל, במתקפת־מרס 1918. בעליה־ברית רמזו לחלק האחר של הפתרון, ע"י שימוש בטנקים. צירוף השנים, בתור ספת תפעול אופרטיבי חדש של עוצבות־שריון, וכן חיל־אוויר טקטי, ובמידת־מה עוצבות־צנחנים, איפשרו לגרמנים את פריצותיהם בראשית מלחמת־העולם השניה. באז שלהי אותה מלחמה, ומערכות־הענק של 45–1942 בחזית־המזרח, בצפון־אפריקה, בנורמנדיה ובגבול צרפת־גרמניה, הפכה מלאכת

הבקעת־מערכים לאמנות ומעשה מאוזנים, המבוצעים ע"י השילוב רגלים־שריון־ארטילריה־אוויריה, בתוספת מאמץ הנדסי ניכר — אך שילוב שבראשו צועדים, ומלאכתו החיונית ביותר מבצעים, הרגלים. אכן, אין זה מקרה שהספר ממנו נשאב עיקר הידיעות והלקחים על מבצעי־ההבקעה המתואר בעמ' 11 ע"י רס"ן לנ, מכונה במקורו הרוסי: "פריצת מערכי־הגנה מבוצרים ע"י עוצבות־רגלים".

במלחמת־העולם הראשונה היו אולי בעלות־

הברית המערביות אלה ששלמו מחיר יקר ביותר בעד נסיונות פריצת מערך־יריב (הסומה ב־1916!; מערכת פשנדיל ב־1917). אך הגרמנים, ובמידה לא־קטנה אף הרוסים, שבחזית־המזרח — אשר מרחביה העצומים דיללו במקצת את המערכים ואת העתודות־בעומק — השיגו בכך, יחסית, השגים גדולים יותר (הרוסים, בעיקר, במתקפת־ברוסילוב, בקיץ 1916). במל־חמ"ע השניה התנסה הצבא־הסובייטי שנים ארוכות יותר משאר בעלות־הברית במלחמת־חפירות ומערכים־רצופים, שלע־תים כמעט ודמתה בסגנונה לזו שבמלחמה הקודמת. על כן נודעים ערך וענין מיוחדים לנסיונותיו ולקחי במבצעי הבקעת מערכים רצופים, בתנאים בהם אין מקום לתמרון ולאיגוף — ואף לא להסתננות במובנה האופרטיבי, כי אם רק במובנה הטקטי המובהק ביותר. מלאכה חמורה זו, המלווה כרגיל

אבירות לרוב והוצאת תחמושת בשפע לא־יתואר, הפכה לבסוף לצבא זה למעין שגרה מתורגלת מראש. לא תמיד הוא הצליח בנסיונותיו, ונשא לעתים בכשלונות קשים מידי ההגנה והתקפות־הנגד הגרמניות השונות. כרגיל נדרשו לביצוע ההבקעה ריכוזיות־רוחניות וכוונות לא פעם לירי עדיפות של פישבעה ואף פישערה. המבצע המתואר ומנותח הפעם הנו אחד הממוצעים והאופייניים — ובכך אולי עיקר ערכו המאלף.

לרגלי החופשה השנתית יחול לאחר הופעת חוברת זו (חוברת כפולה) ועד להופעת

חוברת קכ"ג רוח־זמן ארוך מן התקין: חודשיים במקום חודש וחצי.

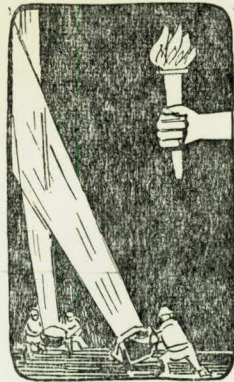
בדורנו מצמיחה לו, בידוע, חיל השריון כוח-רגלים מושלם

— אך גם חיל-הרגלים נאלץ עתה לטפח ארטילריה-משל-עצמו. בכך כמעט וחזרנו, לכאורה, אל המאות היט"ו והיט"ז, כאשר קנה-הירי הכבד של הרגלי היה תכופות דומה למעין תותח-מטלטל (ואמנם, יש ואף כונה "תותחיד"). אך לאמיתו-של-דבר פני ההתפתחות החדשה אינם אל העבר — כי אם אל המחר. ואולי דוקא השפעת גורם הוויר האטומי, המביאה לידי התבצרות מוגברת, עמוק-בקרע ומתחת למעבי-בטון חזקים — היא שתדרבן עוד יותר את התפתחותה המורכרת של "ארטילריה-הרגלים" בנוסח החדש — זו אשר, בשביל שתהיה קלה, הכרח כי תהיה חסרת-רעע. מניעה-היסוד להתפתחותה הוצגו באופן מוחשי-ביותר בסקירה (עמ' 38), לפי מחקרי ס. מרשל, המנתחת את ראשית צעדיו של נשק זה במלחמת-קוריאה רבת-הלקחים.

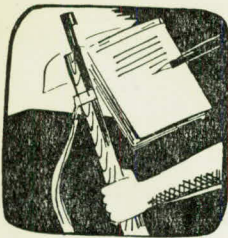
מאז הבדיל אלוהים בין האור ובין החושך, בין היום

ובין הלילה (בראשית א', פס' ד-ה) נתרששו דברים לא-מעטים הפוגעים בשלמותה של הבדלה זו: וזאת לא רק בשל השימוש של האדם באש ובאור, אלא אף כתוצאה משימוש בעשן וערפא מלאכותי, לצרכי מלחמה. ובמדה שמדובר במלחמות — אין לך אולי חיל המושפע יותר ע"י תנודות איריאופלה אלו, הבאות מידי-אדם, מאשר חיל הרגלים. שכן אין עומדים לו למגן לא המחפה העבה, בתוספת מהירות, כמו בחיל השריון, ולא המרחק הרב, כמו בחיל-התותחנים. איראות — היא-היא אמצעי-האבטחה העיקרי שלו. סוגיה זו, שכה חיונית בלוחמת-הרגלים, מוצגת בחריפות ובחתך בלתי-שגורתי ב"התקפה על משלטי לוקה", לר. רם (עמ' 46).

רישום כוח-אדם ומיונו — אין לך דבר פרוזאי מזה.

ובין ענפי הפעילות-הצבאית ודאי שעל הענף ה"אכ"א" ייחשב. אך כתי הופך הוא לענין הדרכתי, ואפילו מבצעי? מתי פורצת הדרמטיות של שדה-הקרב לתוך תחומה של שגרה משרדית? על שאלות תמוהות אלו ניתנת תשובה מתמיהה — אך קולעת (בכמה מובנים בבת אחת) — ב"מיון נוסף", תרומת-עטו של סא"ל ג. ש. ל"פנקסו של מג"ד" שבחוברת זו (עמ' 59).

"שאלה נצחית": — כיצד לשפר, עוד ועוד, את רמת-

אימוניו של צבא, שכן עם כל צעד והישג — מתעורר הצורך (וההכרח) בתוספת, בהעמקה, בשכלול ובביצוע מושלם-יותר. היש לשאלה נצחית זו פתרון "גדול", אחד וחד-פעמי? ניתן לפקפק בדבר. עכ"פ, אל"מ בנימין גיבלי רואה (עמ' 64) את עיקר הבעיה והתקנה ב"קטנות" — שהן, בהצטברן ובהתמידן, הופכות ל"גדולות". הדוגמאות המובאות על ידי הן רבות; אך ודאי רבות עוד יותר הדוגמאות הנוספות, העשויות לעלות במוחת קוראיו. (המשך "מי ומה בחוברת", ראה עמ' 88)

בימים אלה חוגגת את יום-החטיבה שלה אחת הותיקות שבחטיבות-הרגלים של צה"ל: חטיבת "גולני". גם לאחר כל התמורות וההתפתחות שעברו על צה"ל בעשור-השנים שחלף מאז מלחמת-הקוממיות, מוסיפות חטיבות-הרגלים ותיקות אלו, שבצבא-הסדיר ובצבא-המילואים, להוות מקור כוח ואון לצבא-הגנה-לישראל, חוטי-שדרה במסורתו ויסוד-קיומו. אפט, קיום מתמיד זה של חטיבות-הרגלים עתירות-הזכויות חל בתוך זרם-ההתפתחות הבלתי-פוסק, — והן עצמן מתפתחות, משתנות, לומדות הרבה ומשתכללות. אין לך אולי הזדמנות כיום-חטיבה של עוצבת-הרגלים עשירת-עבר שתהא יפה לציון ע"י **הצגת הרקע של חי"ר בזמננו**; חיל-הרגלים הפושט צורות ולובש צורות חדשות ומתפתח במהירות מסחררת — ועם זאת מוסיף הוא להיות **יסוד-בצבאות** — הוה אומר: — ע"י מתן מעגל של-תיאורי-קרב, סיכומי-לקח וגופי-הלכה מתחום לוחמת-הרגלים. ואמנם, זהו הדבר אשר מערכת "מערכות" ניסתה לעשותו בחוברת זו. אלא שהבחירה והצירוף אינם קלים כל-כך בתחום זה. בדומה לצבאות בכללותם עומד גם חיל-הרגלים בסימן תמורות מהירות ומגוונות — אשר יותר משהן באות לערער את קיומו החילי באות הן לחזק את יכולתו ולהוסיף מחץ, טוח ומהירות לפעולה-לוחם. התתואר, למשל, ראית מלוך א היקף תפקידי חיל-הרגלים בצבאות בתקופתנו מבלי שייסקר גם מעשם של רגלים **מוצנחים ומוטסים**? ודאי שלא. אך גם לענף זה, כמו לכמה וכמה גילויים אחרים של פעילות-הרגלים, נצטרך לעד מקום בחוברות אחרות ונוספות: שכן אף במאמץ-המכסימום, לא תכיל חוברת אחת את הכל, לא ניתן היה לכלול בה יותר מאשר אחת מצורות הלחימה העיקריות המוטלות על חיל-הרגלים (קרבות להבקעת מערך-מבוזר), אחד או שנים מענפי-נשקו החדשים המתפתחים בצבאות העולם ("ארטילרית-הרגלים" חסרת-רתע — וטילי-הרגלים, הנגד-טנקים בראש-וראשונה), אחת משלוחות-יריגוליו המוסיפות לו עתה לא רק ריבוי-פנים אלא גם ריבוי-יכולת (יחידות-רגלים ממוכנות). אילו הותרה הרצועה להרחיב — הרי ודאי היה מתקבל כרך, ולא חוברת...

אך גם בניתן הפעם יש-ויש כדי להדגים את מעגל-תפקידי העצום של חיל-הרגלים בזמננו ואת צמיחת יכולתו רבת-הפנים. בדרך הטבע, תיאורי-הקרב הניתנים עוסקים בעבר — והם עומדים במיוחד על אמות-ההתקפה-וההבקעה בנוסח ה"מזרחי", הסוביטי (אם כי, כמובן, רב המשותף שבשטח זה בין כל הצבאות). תיאורי הנשק-המתפתח (המושתתים, בחלקם, אף הם על נסיון-קרב) והלכתרה-הטקטית של חי"ר ממוכן — שאובים בעיקרם ממקורות "מערביים" — וברור שהם מופנים ב"110 אחוזים", כלפי היום-העתיד. מכל מקום, אלה ואלה, בצירופם ושילובם, מהוים רקע צבאי-מקצועי סגוני נאות, ורקע של משימות-רגלים ופעולות-רגלים ענפות ורבות-תכלית, שעליו יוכלו אנשי צבא-הגנה-לישראל לראות ולהעריך נכונה את מקומן ותפקידיהן — היום, מחר ומחרתיים — של עוצבות הרגלים שלנו. תשמע-נא חוברת זו תשורה צנועה ל"יום-הולדתה" של אחת מחטיבות-הרגלים היקרות שלנו.

ער

האתגר לרגלים

התפתחות אמצעי לחימה והשינויים שחלים עתה בתנאי קרב בשל התמורות בצורות המלחמה המקובלות — לא זו בלבד שיש לשתיים אלו השפעה ישירה על מצבן ותפקידיהן של יחידות מכל החילות — אלא שיש ביניהן אף השפעה הדדית זו-על-זו. על כן מעמידות הן כל יחידה חילית בפני הצורך וההכרח לתת תשובה מעשית משלה למצב הדברים שנשנתה לגביה — ותשובה זו חייבת להיות כזאת שתיתן לה יתרון לעומת האויב. ומכאן — למציאות המעשית של הקרב. שני גורמי-יסוד משפיעים בה, כל אחד בפני עצמו: אך היות והאחד גם מושפע מהשני — הרי כתוצאה מכך קיימת עוד השפעה נוספת, "שלישית", הנובעת ממשחק-הגומלין של שתי ההשפעות. שני גורמי-היסוד הנ"ל הנם מיכון הגייסות והגדלת עצמת-האש בשדה-הקרב. התשובה להשפעות חדשות או מוגברות אלו איננה יכולה לבוא רק בדרך של גיוון אמצעים נוספים או טיפוח אמצעים נגדיים. היא חייבת לכלול בתוכה גם פיתוח דרכי-פעולה כאלה אשר יקנו את היתרון והעליונות במגע עם האויב.

הופעת השריון ועלית עצמת-ההשמדה של האש — אינן מפחיתות מתפקידי היחידות הרגליות בשדה-הקרב. אדרבא, הן מהוות מעין אתגר לרגלים, — אתגר באשר למנהיגות, לפיתוח נשק נגד רכב משוריין, ולטיפול אורח-לחימה: — כגון, בתחום ההתחפרות, הפריסה, פיזור-וריצו וכו'. בשדה-הקרב — כמו במרחב-לחימה בכללותו — אין חיל אחד שהוא המכריע. כשם שבשדה-הקרב נתונה ההכרעה בידי צות-הקרב העל-חילי, כך במרחב-הלחימה הכולל ההכרעה היא בידי צות-ההכרעה העל-זרועי. כוח המבוסס על הטנק — לא יצליח ללא רגלים.

פתרון הניתן על-ידי תוספת מיכון עושה את הרגלי למשהו שהנו בין לוחם המוסע בכלי-רכב לבין טנקאי — כשם שתוספת אמצעים וציוד עושה אותו למשהו שבין חייל לסבל. אולם בשני מקרים אלה גם-יחד מאבד הרגלי אחדים מיתרונותיו — כגון, ביצוע לחימתו בנשקו האישי או הציותי, והעובדה שגם בשלב המבחן הקשה ביותר נע הוא ברגליו. המאפיין אותו — זוהי העובדה שהוא נושא עצמו ונשקו; וכושר-העמידה שלו נמדד בכך כמה זמן יוכל להוסיף ולעמוד על רגליו ולהשתמש בנשקו-הוא למען השגת משימתו. חיסונו בפני התקפות אויר ושריון מתבטא בכושר-העמידה הממושך שלו, על-אף התקפות אלה. כושר-לחימתו נמדד ביכולתו להילחם בכל תנאי ראות, אקלים ושטח. אלה הם יתרונות בלעדיים של הרגלי — יתרונות המיעדים אותו להסתערות, לתפישה פיסית של יעד ולהחזקה בו מול כל התקפה שתבוא. אבדן גורם זה שביחס-יכוחות אלה, או תשובה שאינה קולעת לאתגר שלפניו, הם שיקטינו את מקומו ואת משקלו של הרגלי בשדה-הקרב. בדברים שנאמרו כאן כלולה ממילא גם התשובה לשאלה: — "מי היא מלכת-הקרב" — או האם מוסיפים עדיין הרגלים להיות בגדר אותה "מלכת שדה-הקרב". מהדברים

שנאמרו לעיל נובע, כי מה שעולה-ומתיצב למול השאלה איננו תשובה כי אם קריאת אתגר — „מלכת שדה-הקרב“ תהיה אותה יחידה חילית, או על-חילית, שתזכה בעליונות באש ובכושר-לחימה בשדה-הקרב נגד האויב.

הנהגת הנשק האבטומטי האישי מחזירה לרובאי-הבודד את המקום החשוב שהיה לו לפניו. רובה זה מאפשר לו להשיג, בירי מהיר ומכוון, עליונות בקרב-האש — עליונות שבעבר אפשר היה להשיגה רק ע"י מטחים מבוקרים של קבוצת רובאים, הנה כיוון עלה כוחו של הרגלי פיי-כמה לעומת אותו הרובאי שהיה מצויד ברובה הנטען-ביד.

אך אסור גם אסור כי סידורי הובלת הגייסות יבואו „במקום“ כושרו הפיסי של הרובאי להילחם כשהוא נע על רגליו ומפעיל נשקו. שכן סידורים אלה נועדו יותר להענתקה מהירה של גייסות למרחקים מסוימים — מאשר כדרך ללחימתם ומגעם באויב. זאת ועוד: התפתחות אפקט עצמת-האש (ולא חשוב כאן מהו המקור המנחית את האש) נועדה בראש-וראשונה להשגת אותו אפקט פסיכולוגי שיהפוך את היחידה הצבאית המאורגנת, הממושמת והמונהגת-ביזומה, להמון-מוזון בלבד. והוא אתגר נוסף לרגלים — כיצד יגיבו על הנחתות-אש חזקות? ומה תהא יכולתם לעמוד באלו — ולבצע משימתם למרות הכל?

הערכות אלו, אם כי עדיין אינן מסתמנות מתוכן „ממילא“ התשובות של הרגלים על קריאת האתגר המופנית אליהם — הרי עס-זאת ודאי שמשמשות הן יסוד לפתרונות שעל חיל-הרגלים לפתור. אכן, קווי-היסוד לתשובות על האתגרים אינם חדשים. אך התשובות חייבות להיות חדשות.

בשביל היכולת לתת תשובות כאלו הלכה-למעשה יהיה חיוני ביותר כושר פיסי — לאודוקא זה המתבטא במגרש-האתלטיקה, אלא זה המתבטא בסבילות, בעקשנות ובהתמדה. ובצידו — רמה גבוהה של תפעול נשק, וכן ניצול פני-הקרקע לתנועה, תצפית וירי — כדי להפתיע את היריב בכל מצב שהוא; וכן — מנהיגות הנמצאת ומכוונת „קדימה“, לפניו, של המפקד-הזוט. לשם כך יש לתת לכל אלה את משמעותם ההתקפית, במסגרות של תרגולת-קרב, העשויות לפתח העזה, מהירות, ועבודת-צוות, הן בתנועה והן ביצירתו בזמן-קצר, של אפקט-אש-משמיד על האויב.

ברם, כל אלה לא יושגו, כמובן, ולא יבוצעו ללא משמעת-ברזל, ומבלי יכולת-העמידה מול הפתעה ומכת-אש. יהיו הרכבי-הכוח אשר יהיו, יהיה הקרב אשר יהיה — אל לו לרגלי לשכוח לרגע, כי „כוחו של הרגלי בגדודו — וכוחו של הגדוד ברגלים מהם הוא מורכב“.

ובסיכום: — רגליים טובים — חיוניים הם בצבא-היום-והמחר כפי שהיו בצבא-האתמול. אך עליהם להיות כשירים מבחינה פיסית, ולהכשיר עצמם כאמני ניצול-קרקע ועצמת-האש. ומעל לכל, עליהם להאמין ביעודם — כי כאן סוד הצלתם.

ח י ל

דברי ראש-הממשלה ושר-הבטחון בפני חיילי חטיבת „גולני“

23.7.1959

מפקדי צה"ל, חיילי החטיבה, אורחים יקרים,

הפרסים המרובים אשר קיבלתם היום היו עלולים לעורר קנאה, אלמלא היה ידוע שבצבא אין משווא-פנים, וכל פרס שחייל מקבל — המקבל ראוי לו. בודאי שהחטיבה כולה היתה ראויה לפרס אשר קיבלה, בעד היגיינה, נקיון וסדר, כראשונה בין כל יחידות צה"ל; ועל הפרס הזה כולכם, כל חיילי החטיבה, יכולים להתגאות.

רציפות ותמורה משולבות בחיי כל אדם ועם, וגם בצבא. תמורות גדולות היו תמיד בצבאות, בכל ימי ההסטוריה, אבל אף פעם לא התרחשו בצבאות תמורות כלי-כך עמוקות כמו בדורנו אנו.

שני הגורמים העיקריים בכוח הצבא הם: מהירות התנועה ועצמת האש. התמורות אשר חלו בימינו בשני גורמים אלה הן כמעט אגדיות. התנועה אפשרית עכשיו כמעט כמהירות הבזק; ועצמת האש היא כמעט ללא גבול. יש בימינו נשק אחד אשר כוחו הוא כמיליון טון של ט.נ.ט.

ויש סוגי צבאות שלא היו מעולם, לא בימי יהושע בן-נון, לא בימי דוד המלך, לא בימי המכבים, אף לא בימי יוליוס קיסר ונפוליאון: — יש עכשיו צבא שנלחם מתחת למים ומעל פני היבשה, בשני ממדים חדשים — בצוללות ובמטוסים.

ולמרות כל התמורות הגדולות האלה ישנה רציפות בכל צבא, וגם בצבאנו הצעיר; והרציפות הזאת מסתמלת בחיל הרגלים. כל שאר ההילות, עם כל חשיבותם החיונית, הם רק כוחות מסייעים, שאמנם בלעדיהם כמעט אי-אפשר להלחם ולנצח בימינו; אבל הכוח הבסיסי, העיקרי, שעליו נשען הבטחון ובו כוח הצבא, שבלעדי אי-אפשר לנצח, בלעדי אי-אפשר לשמור על פרי הנצחון, — זהו חיל הרגלים. וכמו בימי מלחמה — כן גם בימי שלום.

אם השלום על הגבולות שלנו הוא עכשיו יותר גדול מאשר היה לפני מבצע סיני, זה לא רק הודות למפלה הגדולה אשר הנחלנו לרודן המצרי, אלא קודם כל בגלל העירות, הוריות, הנאמנות וכשרון-הפעולה של חיל הרגלים, השומר על הגבולות.

בחיל הרגלים שלנו ישנה גם יחידה, יחידת נח"ל, שאין אולי כמותה בצבא אחר, ואשר היא אחד מהכוחות אשר הנחילו לנו כבוד בתוך הרבה עמים בעולם, ובתוכם עמי אסיה ואפריקה. עד כמה גדול הכבוד הזה ראינו לפני ימים אחדים, כשניסה רודן מצרים להטיל מרה בישראל, על שהוא רוכש לבבות באפריקה ובאסיה. רודן זה, שהתנשא להשתלט על כל עמי ערב, להתייזב בראש כל עמי האיסלם ולהיות האדון היחיד בכל יבשת אפריקה — במערכת סיני נופצו ונהרסו במידה רבה האשליות והאמביציות האלה שלו, וקומתו בעולם הערבי, ועוד יותר בעולם של אסיה ואפריקה, הונמכה.

והוא איננו יכול לסלוח לנו, שהעם הקטן הזה, שהוא אולי רק כ-8% מהעם המצרי ורק 3% מכל עמי ערב — שעם זה רוכש כבוד, תהילה וגם ידידות בקרב עמי אסיה ואפריקה; והוא מנסה לפסול אותנו בטענה הנלעגת והתפלה, שאנו עושים זאת למען אימפריליזם. הוא איננו מבין ואינו מסוגל להבין במה זכה עם ישראל, ובמה זכה צה"ל של עם ישראל, לכבוד ולתהילה כאלה בעולם, ובתוך כך גם בקרב שתי היבשות הגדולות — אסיה ואפריקה.

עמנו זכה לכך מפני כבוד האדם אצלנו, הוא זכה לכך מפני היצירה החברתית שלנו, הוא זכה לכך מפני עליונות הרוח שלנו — שכולם כאחד מתגלים גם בתוך צה"ל. ואם ילדי העמים באפריקה ובאסיה, הנוהרים לארץ הקטנה הזאת, רואים את הפלא אשר נתרשש בעם הקטן הזה, אשר רק לפני 11 שנה רכש את עצמאותו, כשהוא מוקף שונאים, נתון במצור, ואף על פי כן הוא מוסיף ליצור, לבנות, למזג גלויות, להפוך קרע־אומה ליחידה לאומית ולייצר תרבות חדשה וגבוהה — עמים אלה באים הנה לראות סוד הפלא הזה. והם רואים כי סוד הפלא הזה הוא שאנו, יחד עם הדאגה לכלל האומה, יודעים להוקיר את האדם, כל אדם בתוכנו, ייקר האדם — זו הסגולה הנפלאה של עם ישראל: יכולתו היוצרת של האדם, ערכו של אדם באשר הוא אדם, אחריותו, שליחותו, היעוד שניתן לו בחיים, בחיי האומה ובחיי עצמו. זו הגדלות המיוחדת והמיוחדת של ישראל. והצבא שלנו בנוי על ייקר האדם.

הצבא שלנו, יש לו לא רק תפקידים בטחוניים, אלא גם תפקידי יצירה והתישבות — אם כי לא כל היחידות יכולות להשתתף בנח"ל. אי־אפשר לשלוח לנח"ל את חיל־האוויר, אי־אפשר לשלוח את חיל־הים לנח"ל, כי תפקידיהם דורשים אימונים ממושכים. אבל חלק גדול של חיל הרגלים, אפשר לשלוח לנח"ל. גם זוהי אחת הסגולות המיוחדות את חיל הרגלים שלנו. התחלנו לפני 11 שנה בדרך המיוחדת שלנו, אם כי ידענו גם ללמוד מאחרים; ראינו את התמורות הגדולות המתחוללות בעולם ובתוכנו — ויחד עם זאת ידענו לשמור על הרציפות, על החיוב שבכל הדורות של העם העברי.

והרציפות קיימת בתוך צבאנו; והסמל החי של רציפות זאת הוא, כמו שאמרתי — חיל הרגלים, אם כי גם בו חלו שינויים. אני בטוח שאלה מכם אשר שירתו בצה"ל במלחמת הקוממיות, יודעים מה רב המרחק אשר עברנו מאז ועד היום הזה; המרחק אשר עברנו גם באימוני החייל, גם בצידו, גם בכושרו, ומבלי שפחתה נאמנותו; כי הנאמנות היתה גדולה אף בימים ההם והיתה גדולה גם לפני שהוקמה מדינת ישראל, כשהיתה לנו רק "הגנה".

ואני יכול להגיד לכם, לא רק בשמי, ולא רק בשם הממשלה, אלא נדמה לי בשם כל העם בישראל, שזכיתם בצדק בפרס; לא רק זה שניתן לכם היום, לא בגביע ולא בדגל, אלא זכיתם בפרס שאין ערוך לו — לאהבת העם, לאימון העם, באשר אתם עומדים על משמרת בטחון. תלכו בכוחם זה ותושיעו את ישראל.

* * *

לאשרנו, מעטים המפקדים בצבאנו המתימרים שהם יודעים כבר כל התורה ואין להם עוד מה ללמוד, באשר ניצחו פעם. במלחמה הבאה יצטרך גם הטוראי לזעת הרבה יותר משידע הטוראי במלחמה האחרונה, ומפקדינו במלחמה זו יצליחו גם בעתיד אם הדבר הראשון אשר ידעוהו עכשיו יהיה — כי הם יודעים מעט מאוד.

שאלתי מומחה צבאי בעל דרגה גבוהה באחד הצבאות של ארץ ידידה: "כמה זמן דרוש להפוך איש לקצין?" ענה: "לכל הפחות — עשרים שנה!" (צחוק באולס). אתם סבורים כנראה שבתשובתו היתה הגזמה — אין אני בטוח בכך. שימו לב לאחריות המוטלת על מפקד־צבאי. אחריות כזו אינה מוטלת על שום אדם אחר במדינה; והאחריות היא כפולה: (א) לבטחון המדינה, (ב) לחיי אנשיו. איני יודע אחריות גדולה מזו. (מתוך דברי ד. בן־גוריון לבוגרי ב"ס לקציני רגלים בראשית קיום המדינה)

עם יום-„גולני“

נתיב-הקרבות של חטיבת „גולני“, שבימים אלה התכנסה לציין את יום-החטיבה השנתי שלה, ראוי וראוי הוא כי יוצג מדי-פעם מחדש בפני קהל קציני צה"ל וחיליו — ומהגם בפני אלה מהם אשר את נסיון מלחמת-הקוממיות ולקחה יודעים הם רק מתוך סיפור, שמיעת-דברים וקריאתם. אכן, בעתיד הקרוב יופיע במהדורה חדשה ומורחבת, הספר „אילן ושלח“, הוא ספרה של חטיבת-„גולני“; ושם-המשנה שלו — „הקרבות של חטיבת „גולני“ — מבטא בצורה נכונה וקולעת את תוכנו. הפעם מוגשים לקוראי „מערכות“, לציין יומה של חטיבת-רגלים ותיקה ורבת-זכויות זו, קטעים-מספר מתוך סקירתו המקפת והמאלפת מאוד של אלוף-משנה נחום גולן, מי שפקד על החטיבה ברוב קרבותיה שבמלחמת-הקוממיות. יש להצטער על כך כי מחמת צמצום המקום שלרשותנו — היה הכרח לותר על הפרקים המבצעיים רבי-הענין ועשירי-הלקח שבסקירה זו; והקטעים המוגשים מתרכזים רק בהדגשת המיוחד והמצוין שבמקורה ובתכונותיה של חטיבה זו.

חטיבת-גולני קמה על ירושת יחידותיו של חיל-השדה (חי"ש) אשר לארגון-ה„הגנה“, שהיו קיימות כמה שנים קודם לכן במרחבי הנפות של גליל-הצפון והיו מטופחות במידה רבה בגושי ההתישבות בעמקים ובגליל-התחתון. בניגוד לחטיבות מרחביות אחרות, שהתארגנו עם ראשית המאורעות אשר שימשו פתיחה למלחמת-השחרור, נוצרה חטיבת-גולני כשלושה חרשים לאחר מכן, ב-22 בפברואר 1948. עד אז היתה קיימת בצפון סגולה חטיבת מרחבית אחת, שנקראה חטיבת „לבנוני“. בעיות הבטחון הספציפיות של כל אחד מן הגושים הגיאוגרפיים-התישבותיים, שנכללו בתחום הזה, הצריכו את צמצום המרחב הנתון בידי סמכות-פיקודית אחת; וכך קמו, על יסודה של חטיבת-לבנוני, שתי חטיבות מרחביות חדשות: „גולני“, ו„כרמלי“. יחידות הפלמ"ח, המגויסות מקודם וחנו בגליל הצפון, פעלו בתיאום עם מטות החטיבות והגדודים, אם כי לא היתה כל כפיפות פיקודית למטות אלה.

חטיבת-„גולני“, אשר קמה כרוב חטיבות-„ההגנה“ וצה.ל., במתכונת של חטיבה-טריטוריאלית, האחראית למרחב-גיאוגרפי מסוים, על כל הנכלל בו ומקיפו (אויב), פסקה מלהיות בחזקתה זו באורח רשמי, ב-18 באוגוסט 1948, — עם שחרורה מעול-ההגנה המרחבית והחזקת הקיום והפקדתם בידי המחוזות אשר קמו ממנה, אך המשיכה לחנות זמן-מה בגבולותיה הגיאוגרפיים הקודמים. התפתחות זו היתה טבעית והכרחית, שכן בדרך זו בלבד יכולה לעלות יעילותם הקרבית של גדודי-השדה ומטה-החטיבה. עיכובים רבים נגרמו לחטיבה מחמת אחריותה הכוללת לשטח-ארץ מסוים והפריעו בעדה מלתכנן פעולות אופרטיביות במובן רחב יותר.

מה היה הנוף האנושי של החטיבה? מהיכן ינקה, ומה היו מקורותיה? היינו חטיבת-העמקים-והגליל, על המיוחד והאופיני שבמהות הגושים-ההתישבותיים בחבל-ארץ זה, אשר האצילו מרוחם על החטיבה. פעילות ארגון-„ההגנה“, אשר טופחה בסביבה זאת במשך שנים רבות, שימשה גורם מכריע בבנין היחידה. נסיון מאורעות 39—1936 בסביבה זו, התגבשותה של שכבת-פעילים ב„הגנה“ ואנשי-משמר, קורסים רבים ושונים אשר

הקיפו את אנשי הישובים והנוער, — הביאו לחטיבה שכבות המעורות במסורת ארגון-
 "ההגנה" ובערכיו. אליהם נצטרפו יחידות מגויסות של חיל-נוטרים, בני ערים ומושבות, אף
 הם חברי-הארגון, אשר קיימו בעת ההיא את שנת שירותם הלאומי בריכוזים שונים שבישובי
 המרחב. ועל אלה נוספו מאנשי הישובים ובניהם, אשר לחמו במסגרת הצבא-הבריטי במלחמת-
 העולם וראו בשירותם של יחידות "הגנתית" מובהקת; קצתם הגיעו לחטיבה בראשיתה,
 ויתרם — בגיוס המיוחד שנערך במרחב ערב ה-15 במאי. בחודש מארס 1948 החלו להגיע
 לחטיבה ראשוני המגויסים ממחנות-הקלט מאנשי הערים והמושבות. הללו נקלטו עד-מהרה
 בתוך המסגרות הקיימות, ספגו את האוירה האופיינית לחטיבה והתערו בה.
 רבות מפעולות-החטיבה בוצעו תחילה תוך גיוס זמני של אנשי הישובים לצורך
 פעולה בודדת, זו או אחרת. הדבר בא מתוך שהמסגרת של חיילי-הגיוס-המלא לא הספיקה
 עדין, ואנשים נקראו לפעולה ישר מעבודתם; וכשגמרו — חזרו למשקם, לעבודת-יומם.
 גם הסגל הפיקודי של החטיבה עלה מקרב אנשי ההתישבות שבמרחב, והוא שהטביע
 את צביונו המובהק על החטיבה ואורח-חייה והשפיע על הרוח והאוירה המיוחדים, אשר ציינו
 אותה בתקופת מלחמת-השחרור, ואף לאחריה.
 וכך היו החטיבה ומרחב העמקים והגליל, על ישוביו ותושביו, בימים הראשונים
 למלחמה — גוף אחד.

*

נתעשרנו בנסיון-לחימה רב, מגוון ומקיף תנאים שונים ומנוגדים באופים. למדנו
 ללחום בהרים ובמדבר, בין אם נשענו על שטחים מאוכלסים, ובין אם "חלל-ריק" היה
 בעורפנו, נגד אויב בלתי-סדיר, ונגד צבא-סדיר, בהגנה ובהתקפה, בלחימה נזהה ובמלחמה
 נעה, ביום ובלילה, תוך סיוע ובלעדיו — כשהיחידות הולכות ומתפתחות בארגון, ובתוכן
 משתלבת ומתקדמת עבודת-המטה.

חטיבת-גולני מגלמת בתוכה שלבי התפתחות מגוון
 מיליציוני "כבד" ומסורבל, טריטוריאלי ומרותק, וכתוצאה
 מכך, לעיתים, אף מפוצל ומפורד — עד היותה כוח-לוחם
 כהטיבה (בריגדה) במובן האופרטיבי והטקטי — הניתן
 להעברה מהירה ממקום למקום במרחב של חזית, ומן
 החזית האחת אל האחרת, מבלי שיתערער, כתוצאה מתזוזות
 אלו, בטחון-המרחב אשר בו חנתה מקודם. היתה זו התפתחות, שהכילה
 בקרבה את השלבים העיקריים בהתהוות צבאנו ובדרך-לחימתו. החטיבה ניסתה
 למגו בהיותה את נסיון "ההגנה" ורוחה בערכים חיוביים בתחומי הארגון-הצבאי, שנרכשו
 על-ידי השתתפותם של בחורים עבריים ביחידות הצבא-הבריטי בשנות מלחמת-העולם
 השניה — מזיגה שבאה לא בהעתקה שרירותית של אותם ערכים, אלא על ידי התאמתם
 למציאותנו.

הבקעת מערך תבוצה

עוצבת דגלים סוביטית במבצע פריצה

מאת רב-סרן ל. נ.

עם דמדומי היום הצפוי החם של אמצע־קיץ רוסי בשנת 1943, בקטע מקטעיו המרובים של המרחב הדרום־מרכזי בחזית־המזרח הענקית, בו היה נטוש באותם ימים מאבק עקוב־מדם וגורלי, החלה נפתחת ומתרחשת עוד מערכה אחת ממערכות חזיון־המלחמה הגדול. כל הלילה נמשכה בקו־החפירות ובאזורי־העורף־הקרוב הסובייטיים תכונה קדחתנית. גמרו את ההכנות האחרונות, בדקו את רשימות הציוד הנחוץ והמצוי, ניקו "סופית" כלי־נשק, ספרו את התחמושת שבאשפות־הכדורים, בתרמיל ובארגז, התקינו גשרוני־מעבר שיוטלו על גבי חפירות, מדדו את סרטי מפלסי־הנתיב־במוקשים ובדקו את פנסייהם, התחלקו, עד לפרט האחרון, בתפקידים ל"מחר". עובדי בתי־חולים־שדה ניקו אותם ניקוי־אחרון, ורופאים ומפקדים בחנו את מצאי התחבושות והתרופות שיימצא "תחת היד". במחפרות־המפקדות בערו הפנסים כל איתו לילה קצר. ובטרם יצא הלילה — כבר האיר היום: — "שחר" מלאכותי, פרי אשם של אלפי קני־ירה, שבא באותה גזרה מהצפון, נתוסף על הבהובי־השחר הראשונים שממזרח. ומשרעם־רעמו של כוח־ארטילריה סוביטי אדיר זה — החלו נראים, ומתריבים בהדרגה, מעברי־הדרום,

גם רשפי התותחים הגרמניים — ארטילריית-המגן של המערך הגרמני, ואתה המרגמות, המקלעים למיניהם ורובי-הרגלים.

מטוסים למאות התעופפו בשמי הגזרה עוד מליל-אמש (לילה-11 ביולי) ומראשית לילה זה. מהם הלמו באוויר-העורף של החזית הגרמנית, מנעו גישת תגבורות, שיבשו אספקה — ומהם התקיפו את רצועות-העמדות במישורין. הם המשיכו עתה בהופעותיהם מדי-פעם — הן לפי תכנית מסומנת-מראש והן לפי "הזמנות" ודרישות-המצב — גם במהלכו של הקרב עצמו אות-יוזם. ברם, משעה 0320 לא היו עוד רעמי-פצצותיהן אלא תוספת ו"תבלין" לאותה נהימה אחרת, המוצקת, המגושמת והמתמידה-יותר, של קרוב לאלף קני-תותח-ומרגמה, אשר נפתחה אז. היתה בה הפסקה לשהות-קלה — הפסקה "פסיכולוגית", ואפשר אף לומר טקטית — ושוב נחתשה, ונמשכה-לסירוגין, בשפכה זרמי-אש על קו המערך הגרמני הערוכים בוה-אחרי-זה — ראשון, שני, שלישי ב"רצועה" הראשית, ומאחריה עוד ועוד. ב-0605 קם על רגליו וזו חיל-הרגלים; ופתח בהתקדמות על פני-שטח חלקי-עררי וחלקי-ביצתי זה, אשר מספר כפרים שעל פניו מסמנים בו נקודות ציון ומשען. היה זה רכיזוכות אדיר וצפוף. גזרה בת ארבעה ק"מ בקושי — והנה נעו על פניה שמונה-עשר גדודי-רגלים, ערוכים במבנה תלת-גלי עמוק, כשמאחריהם מתקדם לאט עוד דרג נוסף, ובו תשעה גדודים. התוקפים התקדמו — הקדמיים רצו או זחלו, ואלה שמאחריהם צעדו תוך ידיעת השטח שלפניהם, ותוך הכרת פני האויב הצפוי. חלק ניכר משדות-המוקשים הקרובים היו כבר פרוצים — חלק לרגלים, וחלק גם בשביל טנקים. בקטעו של לפחות גדוד אחד כבר היה תקוע "טריו" לתוך שני קווי-החפירות הראשונים של הגרמנים:

אך לא רק אלה היו נהירים לכוחות המתקדמים. הם — או מפקדיהם, אלה שעם גדודי-הרגלים ואלה שעם סוללות-הארטילריה המסייעות או הנלוות, ודאי שאלה שביחידות-הסיירים — ידוע-ידעו את תנוחתן (ואת קו-אשן) של סוללות היריב, הם הבחינו בעין מורגלת בישובים המותקנים להגנה הפזורים

על פני איזור-הקרב, הם ידעו היכן לצפות למכשולי-חיל, היכן לשדות-מוקשים, היכן לתעלה נגד טנקית, היכן לערוצו של נחל שגדותיו ביצה. הכוח המתקדם ידע מראש אלו סידורים טכניים יידרשו להתגברות על מכשולי אויב ועל מכשולי-טבע כאחד; הוא גם ידע — לשחות, למשך אותו יום — היכן הן, בערך, עתודות האויב, מה ריחוקן, כמה זמן נדרש להן למסע-הגישה — ואף ידע מי הם עוזריו, אשר יפריעו לעתודות אלו להגיע-למועד. הוא הוסיף והתקדם. התותחים והמרגמות המשיכו ברעמם, בהעתיקם אשם, תכליתית, ממטרה נחוצה אל מטרה נחוצה-עוד-יותר, כשהם בולעים ופולטים אלפי-אלפים של פגזים ופצצות, והתרמילים הריקים נערמים בגבעות-גבעות מאחרי כלי-היריה. אספקת-הקרב — זה, אפשר לומר, הדם שב-עורקיה-הקרב — תחמושת, ציוד-הנדסה, דלק לרכב — הוסיפה לזרום קדימה. שירות-שיירות נסעו בעורף, ושירות-תובלה קדמיות היו נכנסות אל תוך פאתו של שדה-הקרב עצמו. המכונה הענקית של אפסנאות, רפואה, אספקה-ארטילרית, מנגנון-הנדסה, תכנון-וביצוע, פעלה כמתוכנן — ואף הסתגלה מדי-פעם אל הבלתי-צפוי. בעורף הקרוב כבר החלו להיסלל דרכים זמניות, על פני חפירותיו של ידד ושל אויב, לגישה אל הגייסות המתקדמים. סוללות ראשונות החלו כבר מעתיקות-עצמן קדימה. המנגנון הענק פעל — והקרב התקדם והלך.

כיצד הושג כל זה? כיצד הוכן, תוכנן, אורגן? כיצד נתאפשרה התקדמות מנצחת כזאת כלפי אויב כה מוכשר וחזק, מלומד מלחמות ושבע-נצחונות? מה היה הסוד, המפתח, של התגברות בוטחת ותקיפה זו על שפע המכשולים, על מערך-הגנה אדיר? הבה ונספרה גם על זה: — כיצד הוכנה ההתקפה-המנצחת והיכשרה הבקעת של המערך-המבוצר.

פרקי מבוא

הרקע הכללי

בסוף מרץ 1943 חלה בזירת-המזרח של מלחמת-העולם השנייה הפוגה ממושכת. כתוצאה מהתקפת הנגד הסובייטית באיזור סטלינגרד, והקרבות באוקראינה ובדרום-מזרח של רוסיה, שבחורף 1942/1943, נתהוו בקו החזית שבגזרה-המרכזית שתי בליטות: — האחת, שנמצאה בידי הצבא הסובייטי, מסביב לעיר קורסק ("קשת-קורסק", לפי כינויה ה-מקובל); והאחרת שבידי הגרמנים, מסביב לעיר אוריל (צפונה לבליטת-קורסק וכ-350 ק"מ דרום-דרום-מערב ממוסקבה).

הקרבות המכריעים נתחדשו בהתחלת יולי 1943, כשהגרמנים פתחו בהתקפה — במגמה להשמיד את הגייסות הסובייטיים הנמצאים ב-בליטת קורסק על ידי שתי התקפות מתמקדות* (מצפון ומדרום — שתיהן בכיוון אל קורסק**). אחרי הישגים התחלתיים, נבלמה התקפת הגרמנים על ידי הצבא הסובייטי, שידע ל-התכונן לה בצורה נאותה. כאחת הסיבות לבלימה זו שימשה מתקפה סובייטית, שנערכה באותו זמן עצמו באיזור אוריל; שכן זו העמידה בסכנה את עורפו של הכוחות הגרמנים התוקפים את בליטת-קורסק מצפון. הגרמנים נאלצו עתה להעתיק חלק מכוחה-התקפה לצרכי-התגוננות, מול הכוחות הסובייטיים שהבקיעו את מערך-ההגנה הגרמני מצפון וממזרח לעיר בולקוב ואיימו על אוריל.

פרשת-קרב זו תעסוק בפעולה התקפתית שבוצעה ע"י אחד הקורפוסים הסובייטיים, שפעל כחלק מן המאמץ-העיקרי של הארמיה-האחת-עשרה אשר השתתפה במבצע הנ"ל — קורפוס-הגוארדיה הרגלי (בלשון הצבא הסובייטי — "הרובאי") ה-8.

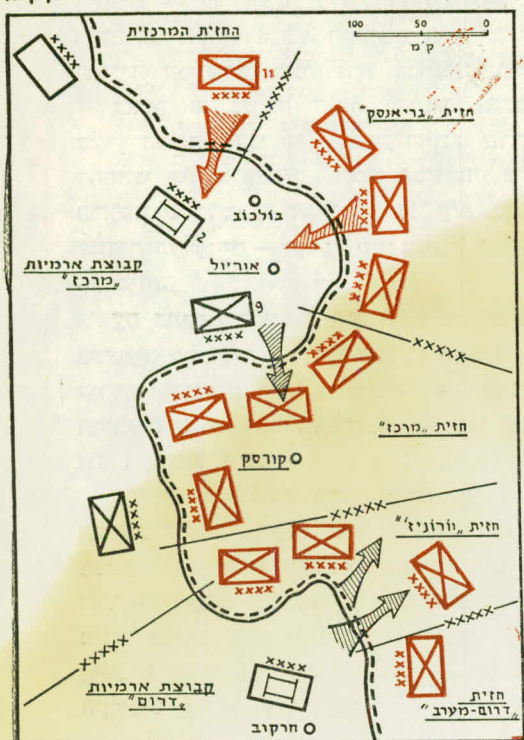
קורפוס-הרובאים ה-8 קיבל כבר בהתחלת מאי 1943 ממפקד הארמיה האחת-עשרה*** את ההנחיות להכנת התקפתו. לפיהן, צריך היה קורפוס זה להשלים עד 20 במאי 1943

* מתמקדות — קונצנטריות.

** מבצע "ציטדל" ("מצודה") כפי שכינהו הגרמנים. *** הגנרל באגראמאן, שעתידי היה להיות, החל מקיץ 1944, מפקד "החזית" הבלטית-הראשונה; עתה — מרשאל.

מרשם "א"

המצב בקטע המזרחי של החזית הגרמנית-הסובייטית בקיץ 1943

ארמיה גרמנית XXXX
ארמיה סובייטית XXXX
קו החזית בהתחלת קיץ 1943
כיווני המתקפה הגרמנית ביולי 1943
תכנית מתקפה סובייטית באיזור אוריל

את הכנותיו להבקעת מערך-ההגנה הגרמני שממולו, בקטע שבין סיראיא ופיריסטריאז' (ראה מרשם ב' בעמ' 16).

לפי פקודת-ההתראה של מפקד הארמיה, צריך היה הקורפוס ה-8 לפעול בכיוון שנבחר לשמש כמאמץ-עיקרי של הארמיה כולה, ל-השתלט על מתחמי-ההגנה של הגרמנים שנשענו על הישובים ביליוריק ופיריסטריאז'; ובהמשך התנופה בכיוון דרומה — להגיע ב-כוחותיו העיקריים בסופו של יום-המבצע הדרושון (יום ה"ע") עד אל הקו אובוכובאולי-אניבו. בעבור יחידת הקורפוס ה-8 את הקו סטאריצה-ריצ'יצה, יוכנס למבצע קורפוס הטנ"ק ה-5, המשמש כ"קבוצת-גייסות-ניידים"

של הארמיה, ומאחוריו, בנצלן את הצלחתו של זה האחרון, תתקדמה דרומה אף הפלגות-הקדמי מיות של הקורפוס עד שתתפושנה את הקו זויסניני — קראפיבנה. ע"י כך תהווה הפלגות הקדמיות את חודו של הקורפוס ה-8 וכן את התולית המקשרת בינו לבין הכוחות-הניידים. באופן זה צריכה היתה להתבצע הבקעת במערך-ההגנה הגרמני בקטע-חזית שרוחבו ההתחלי היה כ-4 ק"מ; טווח המשימה, ביומו הראשון של המבצע הגיע עד 12 ק"מ בשביל הכוחות-העיקריים — ועד 22 ק"מ בשביל הפלגות הקדמיות.

עם התקפת הקורפוס ה-8 השתלבו התקפות, בכיוונים מקבילים, של שני שכניו: — מימין — קורפוס-הרובאים ה-16; ומשמאל — קורפוס-הרובאים ה-36. דבר זה איבטח את שני אגפיו של הקורפוס ה-8.

כפי שניתן לראות מתוך טבלה מס' 1 מן הכוחות שתחת פיקודו של הקורפוס ה-8 או בסיוע לו: שלוש דיביזיות-רובאים, בריגדה ושני רגימנטים חיל-טנקים, אגד ארטילרי ה-1 מונה בסה"כ 926 כלי-תותח ומרגמות (בינם 36% מרגמות) ויחידות יתר החילות. כן נהנה הקורפוס מסיוע איירי חזק.

פניה-הקרקע

הקרקע שבאיזור זה, מקרה-חזית עד לעומק של 12 ק"מ. (ז.א. — עד לקו אוכוכוב-אוליאצ' נובו) חשופה, לא-ביותר מבותרת ומתנשאת ועולה-בהדרגה לעבר הדרום. דרומה לקו אוכוכוב-אוליאצ' מתחיל שטח יערות וביצות. שטח זה משתרע לעומק של 25 ק"מ, והוא איפשר לצד המתגונן תמרון מוסווה בכוחותיו. השטח שמצפון לקרה-חזית הכיל גושי-יער אחדים, שהיו מספקים בשביל להסתיר בהם את רוב הגייסות המתכוננים להתקפה.

רשת הדרכים שבאיזור היתה דלה ביותר. נכבישים סלולים חסרו בכלל; ואילו דרכי-העפר היו בעונת-הגשמים הופכות טובעניות — וכך במיוחד היה ביחס לדרכים הרוחבניות*). הדרך

* דרכים רוחבניות ("לטרליות", או "רוקדיות", בלע"ז) הן דרכים המתמשכות במקביל לקרה-חזית, להבדיל מן העורקים, המוליכים אליו או ממנו.

העיקרית שעשויה היתה לשמש לתנועת אמצעי-תובלה ממונעים היתה דרך-העפר קולוסוב-סטאריצה-אוליאנובו. גשרי העץ נמצאו במצב רע למדי והיו טעונים חיוק ושיפוץ; חלק מ-הגשרים — הן מגשרי-היסוד והן מגשרי-החליפין — היה הכרח להקים רק עתה. צירופם של מסיבות אלו הצריך מאמץ הנדסי רב גם בשלב ההכנה, וגם במהלך המתקפה גופה.

בעומק של 5—6 ק"מ מקרה-חזית ובמקביל לו זורם נהר קטן בשם פומינה, שלא היוות כל מכשול רציני בשביל התוקפים.

במשך עשרת החדשים של הימצאותם באיזור לא חסכו הגרמנים מאמצים כדי להכשיר את הקרקע להגנה חזקה.

ארגון השטח על ידי המגינים

היתה זו הגנה יציבה ומודרגת-לעומק. סמוך לקרה-חזית היא נשענה על קוים של חפירות-קלעים רצופות. ובעומק — על מוצבים ומתחמים מקשורים בינם במערכת-אש מתוכננת היטב.

במערך הגרמני העומד ממול הקורפוס ה-8 — נמצאו שתי רצועות הגנה.

רצועת-ההגנה הראשית היתה מורכבת מעמדת-הגנה עיקרית ומעמדות העתודות (ה-רגימנטיות והדיביוניות או כפי שכינו אז, העמדות השניה והשלישית) — כשעומק הרצועה הכללי מגיע ל-5—7 ק"מ.

עמדת-ההגנה העיקרית שבה כללה שני קוים של חפירות-קלעים רצופות, (ובמקומות אחדים שלושה) המקושרים בינם בתעלות-קשר. המרחק בין קויה-החפירות היה מ-150 ועד 400 מ'. בחפירות עצמן הותקנו, במרחק 70—80 מ' אחת מהשניה, עמדות-אש בשביל מקלעים קלים ובינוניים, שהובלטו קדימה לשם השגת מיטב אפשרויות-הירי. נוסף לזה הוקמו בחפירות עצמן מחפים צרים, מתחת לבסיס תלי-החזה וכ-20—30 מטר מאחורי קויה-החפירות ה-ראשון נחפרו מקלטים כיתתיים ומצדיות. בטוח-רימון-יד מקו החפירות הקדמיות נמתחו גדרות-תיל, ובתוכן מוקשים נגד-אדם ומלכודות שונות. עומקה הכולל של עמדת ההגנה העיקרית הגיע כדי 1,200—1,500 מטר. עמדת העתוד-

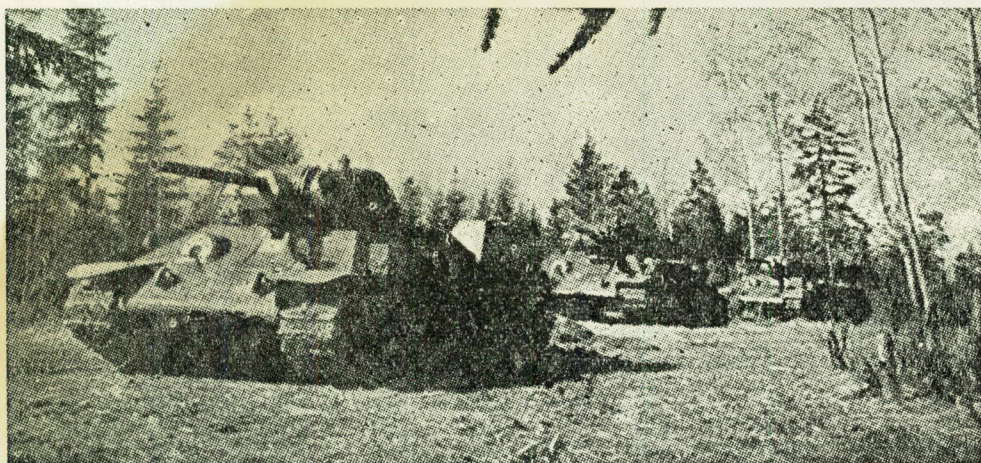
בקו הישובים אובוכובו ואוליאנוב, וכללה מספר מוצבי-ההגנה חזקים, גם הם נשענים על הישובים והמשלטים במקום. בקטעי-קרקע המיוצרים נבנו מחסומי-עצים-ועפר, שלפניהם שטחי-בירוא עד כדי 200 מטר, והם מוגנים ע"י אש אוגפת ומאנפלת.

הכוחות המגינים והיערכותם

ברצועת-ההגנה הגרמנית הראשית נמצאו, בגזרתו של קורפוס-הרובאים ה-8, כוחות עד לשנים וחצי גדודים של חיל-רגלים גרמני ב-ערך, השייכים לדיביוזית הרובאים ה-293. מ-כוחות אלה נמצאו גדוד או למעלה מזה בעמ-

דות הרגימנטיות (היא העמדה השניה) נבנתה במרחק 1.5—2 ק"מ מקו-החזית, ובגזרת-ההתקפה של הקורפוס. היא נשענה על הישובים אוטבירשוק ופריסטריאז; והיתה מורכבת ממוצי-ביהגנה פלוגתיים ומחלקתיים הערוכים להגנה היקפית. בתחומי עמדה זו הוקמו עמדות-האר-טילריה העיקריות.

העמדה השלישית — היא עמדת העתודות הדיביוזיות — עברה דרומה לנהר פומינה, במרחק 5—6 ק"מ מקו-החזית וגם היא כללה מספר מוצבי-ההגנה המקושרים הדדית במערכת-אש ומחופים ע"י שדות-מוקשים וגדרות תיל. כנקודת-הכובד במערך ההגנה הגרמנית ש-

טנקים T-34 נעים לשטח הכינוס.

זה העיקרית, פלוגה עד שתיים בעמדה השניה, וכגדוד או למעלה מזה — בעמדה השלישית. כן נמצאו כאן כ-60 כלי-ידיה ארטילריים כלי-תותח בקוטרים של 75, 105 ו-150 מ"מ ומרגמות בנות 81 מ"מ (וכן מספר כלים קלים יותר, ומספר המקלעים (כולל הקלים) לא עלה על מאה. טנקים לא היו בנמצא. את העתודה המרוחקת-יותר של הקורפוס הגרמני ה-53, האחראי בעד הגזרה הנדונה, היוותה דיביוזית השריון ה-5 שאוכנה דרומית-מערבית לגזרת הקורפוס הרוסי ה-8 — ב-מרחק של 60 ק"מ בערך.

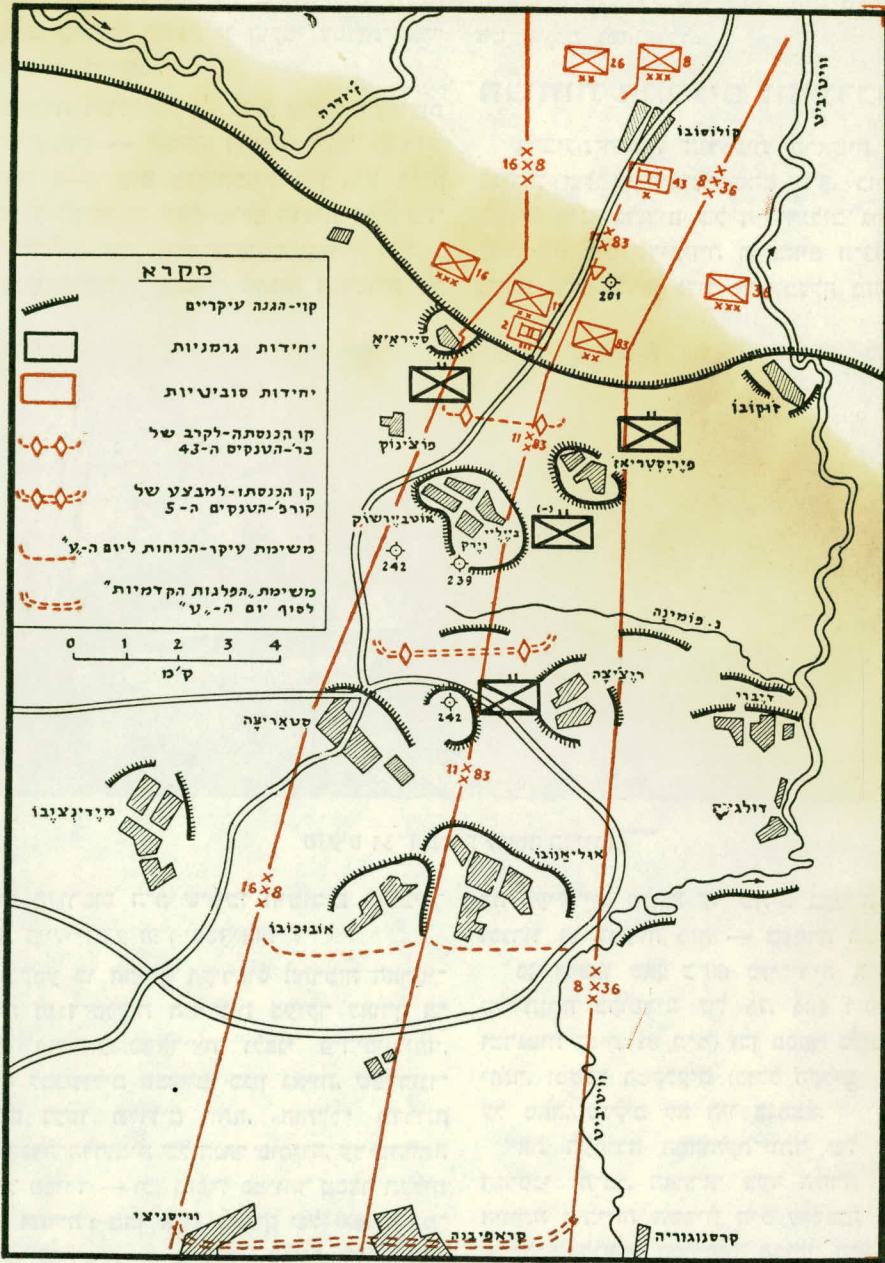
* נענין לציין, שריכוז-כוחות-ההגנה כזה נחשב ע"י המקורות הסובייטיים כריכוז חזק.

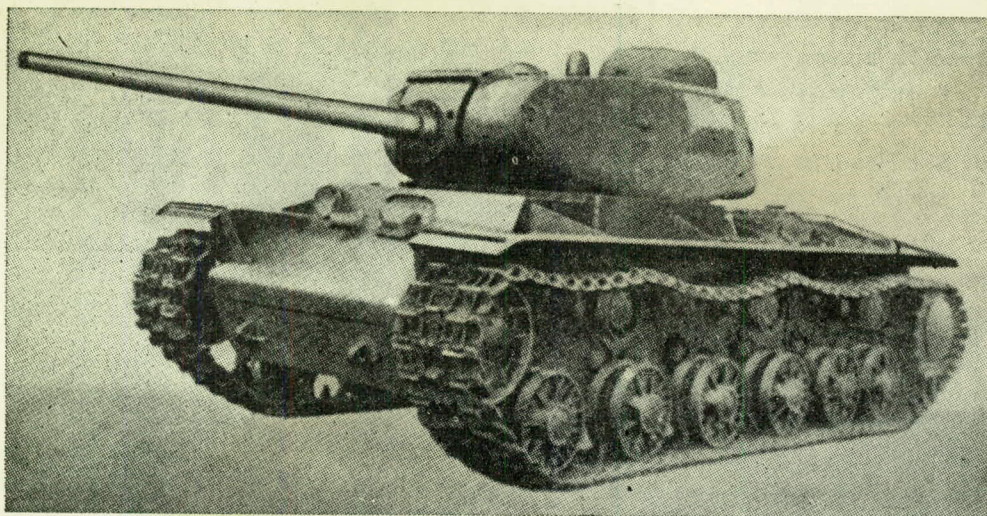
ממול הקורפוס ה-8 שימשו הישובים אוטביר-שוק, בילייריק ופריסטריאז.

בקטע בו התקף הקורפוס התרכזה הארטי-לריה הנגד-טנקית הגרמנית בעיקר לאורך הדרך קולוטוב-סטאריצה ולפני פריסטריאז. נוסף למכשולים טבעיים, כגון גאיות, שמדרונותיהם נעשו תלולים יותר, "הותלל" מדרונה של הגדה-הדרומית של הנהר פומינה, עד שהוותה תליל מפורד — וכן נחפרו במיוחד מספר תעלות נ"ט אחדות: מהן אחת באורך של 600 מ' מ-מזרח לסיריאז — והשניה, צפונה לסטאריצה, באורך של 1000 מ' בערך.

רצועת-ההגנה השניה הוכנה, (אך לא הוחזקת ע"י גייסות) במרחק 8—9 ק"מ מקו-החזית,

מרשם "ב"

טנק כבד — "קלים וזורשילוב"

— 2-3 מעברים ברוחב 8 מ' כל אחד, לכל פלוגת רובאים שבדרך הראשון, ז.א. (לפי גודל אחד ב"גל" הרא" של כל רגימנט) צריך היה לפרוץ בגזרת הקורפוס ה-8 45 מעברים בערך; כ-5 מ' בין מעברים אלה צריך היה להרחיב עד 15 מטר כדי להעביר בהם את הטנקים.

העיתוי לפעולות אלה נקבע כדלקמן:

— סילוק שדות-המוקשים בשטח הכינוס ובקרבת קו החזית — במשך שני לילות, מ"ע-פחות 3 ל"ע-פחות 2 — ומ"ע-פחות 2 ל"ע-פחות 1; — פריצת מעברים בשדות-המוקשים של המגינים (*) — ביום "ע-פחות 1; בזמן של הסיורים האלימים; ונוסף לזה — גם כלילה שלפני יום ה"ע". (כזכור, חלק מתפקיד זה הוטל גם על הארטיילריה — בשעת ההכנה-הארטילרית).

*) הפרצות בשדות מוקשים של האויב נעשו ע"י שימוש במטעני חנ"מ.

רתו של הרגימנט השמאלי (הרגימנט-הרובאי ה-27) שבדי ביניה, וצריך היה, בנועו בגל-קדמי של הסתערות-הרגלים, להבקיע פרצה במערך-ההגנה הקדמי. תבנית-הקרב של כוח זה מובאת במרשם ד. (לפי מרשם זה אפשר גם לקבל מושג על המבנה של יחידות אלו).

ב. גם החלק השני — בהרכב של בריגדת-טנקי-הגוארדיה ה-43, עם גדוד-רגלים "תחת-פיקוד" שסופח מדיביזית-הרובאים ה-26, נועד לפעולה בגזרת הדיביזיה ה-11 (*). בריגדה זו צריכה היתה להיכנס לקרב אחרי כיבושו ע"י הרגלים של היעד העיקרי של עמדת-ההגנה הראשונה — ולנוק קדימה כדי לפרוץ תוך-תנועה את העמדה-השנייה ותוך צליחת הנהר פומינה להשתלט על העמדה השלישית. תבנית-הקרב של הבריגדה — ראה במרשם ה'.

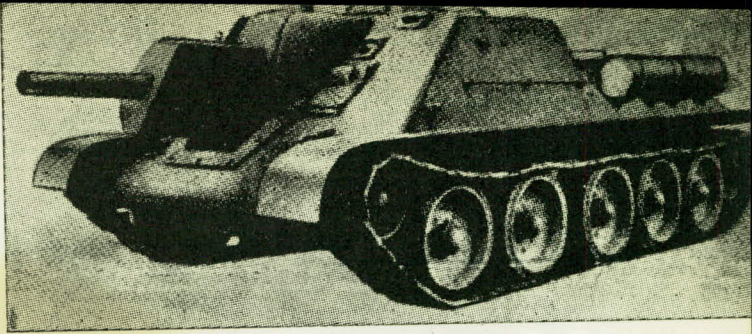
תפעול חיל-ההנדסה

על המהנדסים הוטלו התפקידים הבאים:

— סיור הנדסי; — פריצת מעברים בשדות המוקשים ובגדרות-החיל; — התקנת דרכי-תנועה וגישורים בשביל הטנקים והתותחים. את המעברים בשדות המוקשים צריך היה לבצע לפי החישוב הבא:

*) ריכוז הכוח — הוא שמבטא, לפי הדוקטרינה הסובייטית, את המאמץ העיקרי. במקרה המתואר — ניתן ביטוי בולט לתפיסה זו.

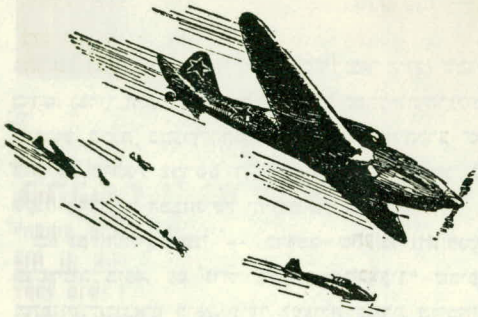
בלמדס מנסינות המלחמה, ידעו המפקדים הסובייטיים להנהיג בגייסותיהם הרגלי התחפרות מתמדת. הכונה לכך, שעם כל המתנה בשטח — תהא אפילו הקצרה ביותר — היה כל חייל וכל צוות מוציאים מיד את כלי-ההתחפרות האישיים מהנרתקים ומנצלים כל הפסקה כזו כדי לחפור מחסה הן בשביל עצמם והן בשביל כלי-נשקם הקיבוציים.

ציצים הקלים והמפציצים הליליים *
 על ריכוזי כוח האדם של הגרמנים
 בסביבות פוזיטנוק וז'וקובו (ז.א. —
 מחו לגזרת הקורפוס ה-8: — כנראה,
 במגמה לא לגלות במוקדם את כיוון
 המאמץ העיקרי של הארמיה).

● בשלב ההכנה הארטילרית צרי-
 כה היתה האוויריה לתקוף את עתו-
 דות האויב האויב המתקרבות אל שדה הקרב.

● בשלבי ההסתערות והלחימה בעומק ההגנה היה
 עליה:
 — להפעיל מסך עשן, כ-7 ק"מ מערבה לגזרת הקור-
 פוס ה-8 (המגמה — להטעות את האויב באשר לכיוון
 המאמץ העיקרי);
 — להבטיח שליטה מקומית באויר;

מטוסי הסער הסובייטי „שטורמוביק“ בפעולה.

— בכוח מטוסי הסער (אילושין-2) הפועלים בלהקות
 של 4-6 מטוסים, להדביר את אמצעי האש הגרמניים
 (בעיקר — הארטילריים) המפריעים בהתקדמותם של
 הרגלים והטנקים (טוח-בטחון שהיה נקוט בפעולות-
 אוויריה כאלו — היה 1000 מ'); וכן למנוע נסיגת כוחות
 האויב שבמערך הקדמי אל מעבר לנהר פוזינה;
 — לאבטח את הכנסתו לקרב של קורפוס הטנקים ה-5
 ולספק סיוע אווירי להתקדמותו (הכוח המוקצה לזה —
 רגימנט אחד של מטוסי סער — 25 מטוסים).

מיקום נקודות הפיקוד

מוצב פיקוד של הקורפוס הוקם
 בסביבות קולוטובו 5 ק"מ מקר-
 המגט, מוצבי הפיקוד של דיביות-
 הרובאים נמצאו כ-2-3 ק"מ מקר-
 החזית.

תותח-סער ט.א.א. 122

נוסף לעבודות הנ"ל, הוכנו מראש גשרוני-עץ אשר
 צריכים היו להבטיח את תנועת המשאיות עלי-פני השטח
 שבותר ע"י רשת-חפירות צפופה והמכתשים, שהשאי-
 רום פגיעות הפגזים והפצצות-קרקע.
 כדי להגדיל את מספר החיילים המסוגלים למלא תפקי-
 דים הנדסיים אורגן קורס הנדסי בן 5 ימים. בקורס זה
 השתתפה כיתת-רובאים מכל פלוגת רובאים. נלמדו כאן
 כאן עניני עריכת סיור הנדסי, פריצת מעברים במכשולים
 שונים, ומיקוש נגד-טנקים ונגד-אדם.

תפעול חיל-האוויר

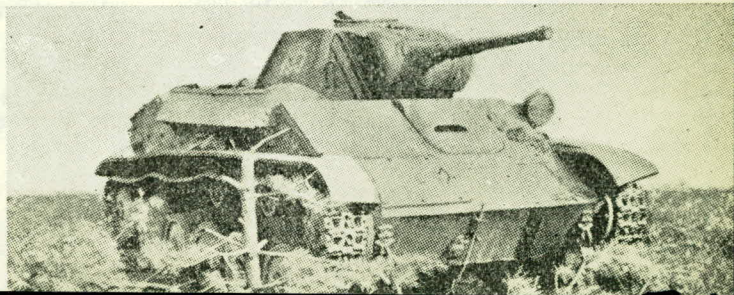
במבצע-אווירי כללולוטי סיעה לארמיה ה-11 הארמיה-
 האווירית ה-1, שצריכה היתה לפעול לפי תכנית מפקדת
 קבוצת הארמיות. בגזרתה של הארמיה ה-11 פעלו כ-900
 מטוסים. נוסף על כך הועמדו לרשות המבצע מספר
 יחידות חיל-האוויר (כ-600 מטוסים, בערך) מתוך עתודת
 הפיקוד העליון.

בשלב ההכנה-למבצע הוטלו על האוויריה התפקידים
 הבאים:

— חיפוי על תנועת-הכוחות היבשתיים לשטחי הכינוס
 ומניעת התקפות-אוויר-איכות על שטחים אלה (ביחוד —
 חיפוי על שטחי פריסת-הארטילריה) וכן, חיפוי על
 החלפות-הכוחות בקו.

— בליל 11-12 ביולי (ע-1) — הפצצה ע"י המפ-
 * זה היה השם הרשמי הניתן למטוסים מסוג
 „פאפר“.

טנק קל 70-2

במרחק של 2,5 ק"מ מקוֹר־התחלה נבנתה נקודת־תצפית של מפקד הקורפוס (על גבעה 201, ובמרחק שלא עלה על 1000 מ' מקוֹר־המגע — נקבעו נקודות־התצפית של מפקדי הדיביזיות.

ההכנות הלוגיסטיות

בסיסי ההספקה של הארמיה היו פרוסים באיזור המ' רוחק כ־25 עד 50 ק"מ צפונית לאיזור הקרבות, כדי לשמור על סודיות־ההכנות למבצע, תכנית התחזוקה עזרה בדה בחוג קטן של מפקדים ונשלחה לעוצבות בהתחלת יולי 1943. כמו כן בוצעו כל התנועות המנהלתיות במשך הלילות בלבד. כבר ב־10 ביולי נצברה במחסנים הדיביזיוניים תחמושת בכמות של 3 מנות־אש בערך. מכמות זו נצברו בעמדות־האש כ־2 מנות; — כמו כן צברו בדיביזיות 3 מנות דלק ושמנים, 5 מנות מזון ומספוא. הושקע מאמץ הנדסי רב כדי לפזר, להסתיר ולחפות מצבורי אחזקה אלה מפני פגיעות אש היריב. בשלב ההכנה הממושך נבדקו ושופצו כל החימוש והציוד, כולל ציוד אישי ויחידתי־משקי (ואף הנעלים שעל רגלי החיילים נבדקו ותוקנו!!!).

ההכנות ה־פוליטיות

כמו לפני כל מבצע, תוכננה פעולה תעמולתית רחבת־מימדים, במגמה להכין את החיילים למבצע מבחינה נפשית. תוכננו אסיפות בכל היחידות, שהרצו בהן קצינים מהסגל־הפוליטי על התפקידים העומדים לפני הגייסות במבצע המתוכנן. בהרצאות אלו שאפו המרצים להגביר

לפי המושגים הנהוגים בצבא בריה"מ "מנת אש" (מנת תחמושת) היא מושג לצרכי תחשיב לוגיסטי בלבד, שאין לו שום קשר עם נקישת קו שהוא בתפעול האש, לסוגיה. "מנת־האש" נקבעת לכל סוג וסוג מסוג־הנשק והרי לדוגמה גודלה לגבי אחדים מהם:

לרובה ותת־מקלע — 100 כדור.

למק"ב — 2500 כדור.

למרגמה־בינונית בת 82 מ"מ ולתותח בן 76

מ"מ — 120 פצצה (129).

למרגמה בת 120 מ"מ ולתותח בן 122 מ"מ —

80 פצצה (129).

לתותח בן 152 מ"מ — 60 129.

תצרוכת התחמושת ליום הראשון של מבצע

התקפי היא בערך 3—3,5 מנות; ואילו ליתר

ימי מבצע זה — מ' 0,5 ועד 1 מנה.

את השנאה לאויב בהבליטם את הסבל והעינויים שסבלו אזרחי ברית־המועצות מידי הכובש הנאצי.

חברי המפלגה וחברי ארגון־הנוער הקומוניסטי שובצו במיוחד בכל היחידות ותפקידם היה להשיג על ביצוע המשימות ולשמש בעצמם דוגמה ליתר החיילים. אורגנו גם, כנהוג, ישיבות תא־המפלגה, שבהן היו מקבלים לשרות המפלגה חברים חדשים מבין החיילים והקצינים המצטיינים.

לקראת הקרב

ההדרכה הקדם־מבצעית

כבר בסוף מאי 1943 הוציא מפקד הארמיה ה־11 את הנחיות־ההדרכה הבאות:

1. לתרגל את היחידים בקרב־התקפה, לארגן את האימונים בתנאים דומים לאלה של המבצע העומד להתבצע. לצרכים אלה הוטל על העוצבות לקבוע באיזור כל דיביזיה שטח אימונים ולהקים בו את המתקנים ההנדסיים בהתאם לאופי ביצורי הגרמנים בגזרה שתותקף;

2. להשיג התמחות בצורות־קרב מסוימות, ובין היתר — להכין בכל דיביזיה:

— חלק גדול של הגדודים — להבקעת הפאה־הקדמית של מערך־ההגנה האויב;

— גדוד אחד לקראת פעולה בתור "פלה־קדמית" (חלוץ, זוו משמר קדמי; תפקיד, שפירוש, למעשה, אימון בשיתוף־פעולה עם הטנקים וברכיבה על גביהם), לניהול הקרב בעומק הגנת־האויב;

— גדוד אחד או שנים ללחימה בלילה;

— גדוד אחד — בתור "פלת־סער"*, ללוחמה־בשטח־בניי.

נוסף לזה צריך היה ללמד את היחידות את כללי הלחימה ביערות — וכן לארגן את החוליות להסרת־המכשולים, ולאמנן.

* "פלת־סער" — איגוד כוחות מחילות שונים הנועד לבצע כיבוש שטח בנוי מסוים או כיבוש חלק ממערך־ההגנה מבוצר.

החילות: — תורגלו כאן בעיות מעבר הטנקים דרך מערכי חיל-רגלים, התקשרות הרגלים עם הטנקים בשעת הקרב, והדיפה משותפת של התקפות-נגד (ע"י רגלים וטנקים של האויב).

מפקדי הדיביזיות ניהלו אישית תרגיל אחד בכל גדוד, ובגדודים אחדים נעשה הדבר ע"י מפקד-הקורפוס. מפקד הקורפוס תירגל אישית את מפקדי הדיביזיות ואת מטו"תיהם. התקיים גם תרגיל משותף של מפקדות הקורפוס ה-8 וקורפוס-הטנקים ה-5, שלקחו בו חלק גם קציני חיל-האוויר; מטרתו העיקרית של תרגיל זה הייתה ללבן את כלל בעיות שיתוף-הפעולה הבין-זרועי בשעת המבצע.

כינוס הכוחות - וההחלפות בקו

לכינוס הכוחות בשטח-כינוסם הוקצו ארבע הלילות שלפני יום ה"ע". חוסר דרכים הכביד על ויסות התנועה שדרש תכנון מדויק ומשמעת קפדנית. לקראת תנועות אלה נעשתה בשלבי-ההכנה עבודה רבה: — סיור נתיבי התנועה, שיפוץ הדרכים והגשרים, ארגון של פיקוח על התנועה וויסותה, קביעתם מראש של שטחי-כינוס ושהיה ליחידות למנוחה-יומית וכו'.

כראשון התכנס ב-8 ביולי בשטח-כינוסו, שביער בסביבות 1012101, רגימנט סנקיה-פריצה הכבדים. עד שעות הבוקר ב-9 ביולי הוצבו בעמדות-אש, שהוכנו מראש, היחידות הארטילריות. במשך הלילה שלאחר-זאת התכנסה בשטח-המחנה בריגדת-הטנקים ה-43.

בליל 9-10 ביולי תפסו הגדודים הקדמיים של הדיביזיות ה-11 וה-83 את עמדותיהם בקו-ההתחלה, מקום בו החליפו את יחידות הדיביזיה ה-108, שהחזיקה עד אז במערך-ההגנה ואילו עתה עברה אל עומק המערך, על-מנת לשמש עתודה למפקד-הארמיה. באותו לילה התרכזו שאר כוחותיהן של דיביזיות הדרג-הראשון בשטחי-כינוס — כ-4 ק"מ מקו-החזית. ובליל 10-11 ביולי הם תפסו את עמדותיהם ההתחליות, מאחורי הגדודים הקדמיים (ראה מרשם היערכות-הקורפוס לקראת ההתקפה). כדאי לציין, כי במשך שלבי-ההכנה הוכנו מראש עמדות ונתיבים בשטח הכינוס אשר איפשרו שהיה ותנועה בהסתר — וע"י כך גם העלמת התכונה לקראת המבצע: — נחפרו שוחות רבות, תעלות-קשר, מקלטים, עמדות אש בשביל המקלעים, כלי-התותח והמרגמות, וגם "מכת-שים" בשביל הטנקים. בקפידה רבה הוכנו נקודות-התצפית ומוצבי הפיקוד למיניהם.

טנקים בשטח הכינוס

3. בשעת אימון-הרגלים צריך היה לשים את הדגש על תנועה בתנופה, תיאום התנועה והאש, מהירות הרגלים בעקבות מסך-אש הנע ובצמוד לו (בקרבה של-100 מ') ממקום התפוצצות הפגזים) — וכן על מניעת פיגור הרגלים מאחורי הטנקים ומניעת הינתקות הטנקים מהרגלים (באופן שלא יגדל המרחק ביניהם עד ליותר מ-200 מ').

4. בדיביות הדרג-השני — ללמוד את סוגית הכניסה לקרב בעומק מערך-האויב לשם הרחבת הפריצה, רדיפה, כיתור היריב ולוחמה להשמדת הכוחות שכותרו. בחודש מאי נערכו בכל גדודי-הרגלים אימונים טקטיים תוך מתן ירי-קרב. בכל הרגימנטים אורגנו תרגילים בנושא: "הבקעת מערך-ההגנה מבוצר וניצול ההצלחה בעומק". בתרגילים אלה הודגשו בעיות ההיערכות, ניהול הקרב ושיתוף-הפעולה המתמיד.

בכדי להשיג שיתוף-פעולה נאות בין הרגלים לבין הטנקים — נערכו חלק מהתרגילים בהשתתפות שני

מהלך הקרבות

„סיור-תוך-קרב“ (סיור אלים)

הגרמנים פתחו באש מקלעים ואש ארטילרית נגד-טנקים, נמרצת, על אף האבידות שסבלו מה-הרעשה הארטילרית הכבדה, לגדוד מהדיביזיה ה-11 כמעט לא היו הישגים, פרט להדירת-מה של אחת הפלוגות לתוך קו החפירות הראשון, לעומת זאת חדר הגדוד השמאלי עד אל קו החפירות השני, למול גדוד זה הנחתו הגרמנים במשך היום 6 התקפות-נגד מקומיות, בכוח עד שתי מחלקות רובאים עם 2—3 תותח-סער, שיצאו מה-קצה הצפוני של פרייטסרואד, כל התקפות-נגד אלו נהדפו. בגזרת הדיביזיה ה-11 ניסה הגדוד התוקף לחזור על הסתערויותיו, אולם כל פעם ניתקל באש ארטילרית ורובאית-מקלעית חזקה ומאורגנת — ונאלץ לסגת לקו-ההתחלה. לטנקים הפועלים כאן לא היו שום הישגים, פרט לעזרתם בפריצת מעבר בן כ-150 מ' בגדרות-התיל הקדמיות של הגרמנים, כל שלושת הטנקים נפגעו ונשארו בשטח ההפקר (באחד נהרסו הזחלים, השני נתקע במכתש של פצצה אווירית, תוך כדי גררו וסלקו מכשול-תיל, ומתחת לשלישי התפוצץ מוקש נ"ט). פלגת הרובאים שחדרה לקו-החפירות הראשון — סבלה אבידות כבדות, ונסוגה, בשעות הלילה ניסה גדוד זה פעם נוספת לתקוף את הגרמנים, אך גם הפעם בלי הצלחה.

באשר לכיבוש-שטחים — לא הביאו איפוא ה„סיורים-ע“ „יקרב“ תוצאות חשובות, לעומת זאת נתנה הפעולה בידי הרוסים אפשרות לעדכן את ידיעותיהם על מערך-ההגנה ועל מערכת-אש-ההגנה; בעיקר נתאשרו הידיעות שהיו מצויות עד אז בידי המפקדות הסובייטיות. בנוסף לנתוני-המודיעין שנצטברו עד אז, אוכנו עתה עמדות של 6 סוללות-ארטילריה נוספות, השבויים הגרמנים הודו, שהמגינים חיכו להתקפה הסובייטית, וכבר ב-5 ליולי העבירו לסביבות אוליאנובוב חלק מדיביזיית-השריון ה-5, בהתחשב עם כללי הטקטיקה הסובייטית, הרואה את ה„סיור-ע“ „יקרב“

ביום „ע“ פחות 1, ז.א. ב-11 ביולי 1943, פתח גדוד אחד (בן 400 איש בערך) בכל אחת מגזרות דיביזיות הדרג-הראשון בהתקפה ל„מטרת-סיור“. הגדודים נלקחו מיחידות גל ב' וג' — על-מנת שיוכלו, עם תום „התקפת-הסיור“ לחזור אל עמדות-המוצא שנקבעו להם בעורף-הקרב ולהסתדר שם מחדש בעוד שגדודי הגל-הקדמי פותחים ב„התקפה האמיתית“.

הגדוד מהדיביזיה ה-11 הימנית הוגבר בשלושה טנקים (מחלקה ט-34 (מהבריגדה ה-43), במחלקה של נושאי-להביוורים רגליים, במחלקת פלסים, בשתי סוללות תותחים בני 76 מ"מ בסיוע צמוד. הגדוד מהדיביזיה ה-83 (השמאלית) קיבל בסיוע צמוד מחלקת פלסים ושתי כיתות של נושאי-להביוורים רגליים בלבד, את הסיוע-הארטילרי הכללי לשני הגדודים סיפקו אגדי-ארטילריה מיוחדים, כ-100 כליותות ומרגמות, ולמעלה מזה, בכל אגד, באגפי הגדודים התוקפים פעלו מחלקות רובאים, שמצד אחד צריכות היו לבצע תפקידי מודיעין-קרב, ומצד שני ליצור רושם של התקפה לאורך הגזרה כולה.

פקודות-המבצע לשני הגדודים קבעו את משימתם כהשתלטות על חפירות הגרמנים בעמדת-ההגנה הראשונה, ז.א. בעומק 1,200 עד 1,500 מ'. הגדודים נערכו בקו — פלוגה ליד חברתה (אך בגדוד הימני היה אגף הימין מנוע בדירוג אחורה, בשל גיא עמוק ובלתי-נצפה שבשטח הגרמני שם), ב-110335, אחרי הרעשה ארטילרית במשך 5 דקות בגזרת הדיביזיה ה-11 — ובמשך 10 דקות בגזרת הדיביזיה ה-83 — זנקו שני הגדודים להסתערות. לפני הטנקים והרובאים, ובחיפוי אשם, התקדמו הפלסים, שפרצו וסימנו מעברים ברצועות המכשולים והמוקשים הגרמניים, בפער לה זו נעזרו הפלסים בטנקים, שהיו גוררים לצדדים את התיל הדוקרני שנגזר, באמצעות „עוגנים“ גורפים.

סיור תוך הקרב

יתכן כי היום שהוקדש לביצוע ה"סיור-תוך-קרב" המוקדם — הוא אותו חלק במבצע הבקעת קויהגרמנים ע"י הקורפוס-השמיני אשר במקורות הסובייטיים זכה לתיאור המפורט החי ביותר. והרי קיום אחדים למהלכו.

עצמת הרגלים ב"סיור" זה היתה עד 800 איש (שני גדודים-מוגברים, בני קרוב ל-400 איש כל אחד), בצירוף מחלקה-מחלקה של רובאים מכ"א מארבעת הרגימנטים האחרים שבחזית שתי הדביזיות, שלא השתתפו במישרין בסיור — אך מחלקותיהן אלו קיימו בגזרותיהם פעולת-תצפית-וסיור "רגילה". מחלקות-הסיור של הרגימנטים המשתתפים חולקו — כלאחת בגדוד התוקף של הרגימנט שלה — כיתה-כיתה של סיירים לכל פלוגה. אנפי הגדודים אובטחו ע"י תותחים נגד-טנקים — למקרה הופעת שריון-אויב. בדרך כלל, כל תותח-כינון-ישיר הוצבו באגפים — בכדי שאשם לא תיסתם מיד ע"י התקדמות הרגלים.

ה"סיור" התחיל לאחר מהלומת-אש אדירה, שהונחתה ע"י ארטילריית-הקורפוס כולה (מאות רבות של קני-אש — לתמיכה בכ-900 ה"סיירים" באם נכלול את ארבע המחלקות הנ"ל). הדבר היחידי, אולי, המרשה כאן לדבר על סיור, ולא על התקפה מובהקת, היתה דלילותם היחסית של התוקפים: — גדוד שבקטע-החזית הרגימנטי (בן 600-700 מ'), ללא גלים נוספים מאחוריו; והוא ועוד שתי מחלקות — בגזרה דיביזיונית (2 ק"מ בדוחק). עצם האפשרות של התקפה כזו מעידה, עד כמה דלילה היתה החזקת הגרמנים בקויהעמדות הקדמיים שלהם. ההתקדמות החלה בדמדומי-האור הראשונים, ובמידה שהאויב סגור הרי היה זה לא ע"י אפלת-הלילה כי אם ע"י ענני-האבק שנגרמו ע"י ההרעשה הנמרצת הראשונה. התאורה היתה "נייטרלית" — כי האור הראשון בא מן-המזרח, אנפית לגייסות המתקדמים. ל"התקפת-הסיור" היתה מידת-הצלחה שונה בקטעים השונים. הגדוד הימני (גדוד-שני לרג'רובאי-הגורדיה ה-40) תקף בשתי פלוגות מסתערות, ואחת — ב"רתק". פלוגה ה' פרצה לחפירת-הקלעים הראשונה, שברה את התנגדות האויב ונאחזה בה. פלוגה ד' הגיעה עד לגדר-התיל שלפני החפירה הראשונה, אך מחמת אש המקלעים והרובים שניחת עליה רצצה שם. ממילא "הסתדרה" גם פלוגה ו' ("רתק") ורבעה גם היא, 20-30 מ' לפני החפירה הראשונה.

מענין, כי מוצלחת יותר היתה התפתחות הקרביה "מסייר" בגדוד השמאלי — אשר לא לוות ע"י טנקים כלל (כשם שלא תוכננה — כנראה, מחמת תנאי הקרקע — בכלל הפעלתם של אלה), גם במהלך ההתקפה ה"אמיתית", בגזרה זו, של דיביות הגורדיה ה'83. גדוד זה (הגדוד השלישי לרג' רובאיה הגורדיה ה'250) השתלט, לשעה 0600, על קטע של חפירת הקלעים הראשונה, נאחו שם בטוחות, ואח"כ הוסיף להתקדם בתוקף. כתוצאה מקרב עקשני עלה בידי מחלקה אחת לפרוץ לתוך חפירת הגרמנים השניה. שאר כוחות הגדוד נמצאו רובצים לפני החפירה, והם נאחזו, ובמקצת נתחפרו, בתחום שהגיעו עדיו. בנסותו להחזיר את המצב לקדמותו, ערך היריב שש התקפות נגד כלפי הגדוד השלישי, בעצמה עד שתי מחלקות רגלים בליות 2-3 טנקים, (דהיינו, בעצמה מספרית שנפלה לאבד מעט אף מוז של התוקפים, מכיוון פאתה הצפונית של פיריטריאד). כולן נהדפו; וכאן הנך נזכר, מבלי-משים, באותן "משימות אש-חסימה" אשר הוכנעו מראש ע"י הארטילריה הסובייטית, כמסופר-לעיל, כלפי היציאות מנקודות הישוב המוגנות שבידי הגרמנים — כנראה לשם סיכול התקפות נגד, בדיוק במסיבות כאלו (כפי שתוארו כאן). ברם, להבטחת האגף השמאלי, הפתוח, של הגדוד הוכנסה לקרב פלוגה מתוך הרג' 252 (השמלית ביותר שבידי ה'83). המצב "נתגבש".

התיאור הסובייטי מציין במיוחד את מהלכו החמור והעקשני של הקרב שנוהל ע"י המחלקה אשר נאחזה בחפירת הגרמנים השניה. 24 רובאיה הגורדיה שנמצאו שם הדפו שמונה התקפות אויב. התחמושת אזלה-להלכה, ואש הגרמנים קצרה את אלה שניסו להתקדם, כתגבורת, ולהגיע אל קטע-החפירה הכבוע.

בגזרת דיב-הגורדיה ה'11 התנגדות הגרמנים לא היתה פחותה מזו. הפלוגות ד' ו"ו ניסו מספר פעמים — כך מספרים הדוחות — לפרוץ לתוך חפירת הקלעים הראשונה, אך אש הרובים והמקלעים החזקה אילצתן מדי-פעם לחזור-ולרבוץ. לא ברור כאן, עד כמה העובדה שגדוד זה הוכרח לפתוח בהתקדמותו במצב בו אגפיה מיני מנוע-אחורה (בשל הגיא הבלתי-נצפה שבמערך הגרמני ממול — ראה לעיל!) השפיעה והכבידה על התקדמותן של פלוגות אלו. שלושת הטנקים ששיתפו-פעולה עם הגדוד פרצו בתוך גדר-התיל מעבר, כ'150 מ' רוחבו; אך בזאת תמה תמיכתם בפלוגות-הרגלים — שכן שלושתם נפגעו. פלוגה ה', שישבה בחפירה הגרמנית הראשונה, סבלה אבידות ניכרות מאש ארטילריה ונשק-קל; ותחת לחץ כוחות-יריב עודפים (כאז אין המקורות נותנים שום מושג על עצבת הכוחות היחסית — והענין נותן-בספק) נאלצה היא לסגת. בכ"ז, גם עתה לא חזר הגדוד אל עמדות-המוצא שלו — כי אם נאחו בשטח-הגישה שלפני קו-האויב והמשיך בקרבי-אש. בשעה 2300 ערך הגדוד את הנסיון האחרון להשתלט על חפירת-היריב הראשונה — ולא עלה בידו. ליחידות-המשנה שישבו שם הגיעה תגבורת, וההתנגדות היתה עקשנית.

בכל-זאת, בסיכומי-של-דבר — אומרים המקורות — קיבל מפקד-הקורפוס כתוצאה מן ה"סיוור" תוך-קרב" נתונים מדויקים על תנוחת בצורי-האויב-הקדמיים, ועל היערכות כוחותיו ומערכת-אש. ואפשר להוסיף: — כבר נמצא בידי "טריז", שהובקע לתוך מערך-ההגנה הגרמני הקדמי.

כמכשיר הן לאימות הימצאותו של האויב בעמדותיו (פן יקרה ויתגלה לאחר שהלז כבר נסוג) והן לעדכון ידיעות-מודיעין, אפשר לראות את תוצאות פעולת הגדודים הנ"ל כחיוביות. לציון זה לתוצאותיו החיוביות של הסיור יש עוד להוסיף את העובדה שבינתיים, תוך כדי הסיור, נפרצו כבר המעברים במכשולי האויב. ב-120300 הוחלפו, בהסאת חשכת-הלילה, שני הגדודים שפעלו כנ"ל בתפקיד של סיור, בגדודים אחרים שנקבעו להשתתף ב"גל הראשון" — ול-אחר 20 דקות התחילה ההכנה-הארטילרית העיקרית, זו שקדמה להסתערות המכרעת לכל אורך חזית הקורפוס והארמיה.

הקרבות ביום הראשון של המבצע

ב-120320 התחילה ההכנה-הארטילרית, במכת-אש מרוכזת משך 5 דקות; אחרי הפסקה בת 20 דקות — שגרמה לכך כי המגינים שנכנסו למקלטים חזרו בינתיים לעמדותיהם בחפירות-הקלעים, ונמצאו עתה פגיעים יותר לאש ארטילרית — טיוחה הארטילרית במשך שעה אחת את אשה וניהלה ירי-שיטתי להדברת מטרות מסוימות: ובשעה 0445 התחילה בהריסת המצודות הגרמניות הנמצאות בטוח יעיל. בו בזמן ירו המרגמות-הכבדות על מנת לפרוץ מעברים בשדות המוקשים בכיוון הבקעת הטנקים. כלי-התותח הכבדים הרסו מתקני-הגנה שבפריסטריוא וארטילריה ארוכת-טווח הפעילה אש נגד-סוללתית, ונגד המטות וצומתי-קשר, — לעומק עד 11 ק"מ. בשעה 0535 הנחית שוב כלל-הכלים-הארטילריים מכת-אש מרוכזת והפעם בקצב וצפיפות מכסי-מליים על החפירות והמצודות שבפאה-הקדמית, לשם הדברה סופית של כוח-אדם ואמצעי-אש. בו בזמן התחילו היחידות המסתערות להתקרב אל החפירות הקדמיות של הגרמנים, עד לטוח 150—250 מ' לתפיסת קו-הסתערות.

בשעה 0605 עברו הטנקים-הכבדים דרך שורות הרגלים, ותיכף אחריהם ואתם התחילו להתקדם הרגלים, בהיצמד-ממש אל קו התנפצויות-הפגזים של מסך-האש הנע, בכל שלושת קווי-החפירות של העמדה-הראשונה לא הורגשה התנגדות ניכרת, והגדודים הקדמיים מילאו את משימתם הראשונה בלי קשיים מיוחדים.* אחרי כיבוש העמדה הראשונה הוכנסה לקרב

כמתוכנן, בריגדת-הטנקים ה-43, שהתקדמה ב"תבנית-קרב פרוסה והקדימה את גלי-הרגלים. במשך שלוש שעות הקרב — ז.א. עד שעה 0900 — הגיעה הדיביוזה ה-11, שהסתייעה בטנקים-כבדים, עד אל המבואות הצפוניים לאוטבריושק — והדיביוזה ה-83 עד לגישות לפריסטריוא. שלוש שעות-קרב נוספות — בהן אגפו מדי פעם היחידות המתקדמות את נקודות המשען הגרמניות, ב"מסכן" את הללו ע"י פלגותיהן — נדרשו לכיבושם של שני הישובים הללו, כיבוש זה סימן את הבקעת העמדה השנייה של רצועת ההגנה הגרמנית הראשונה.

הכוחות הגרמניים שהצליחו לסגת משתי העמדות הראשונות התארגנו עכשיו להגנה חפוזה, בקו-ביניים שבין העמדות השנייה והשלישית. קו-ביניים זה נשען על תלים נמוכים הנמצאים צפונה לנהר פומינה, כונת המגינים היתה, כנראה, להשתוות את התקפת הרוסים, על מנת להרויח זמן הנחוץ להעברת עתודות אל גזרת-ההבקעה.

הרוסים ריכזו במשך 20 דקות על עמדות חפוזת אלה את האש של כל הארטילריה שבנמצא — ולאחר-מכן חידשו את ההתקפה. כתוצאה ממנה נשברה התנגדות הגרמנים, ותוך תנופה צלחו התוקפים את הנהר הקטן, פומינה, עם התבססם, בשעה 15.00, על הגבעה 242 ועל הישוב ריצ'יצה — הבקיעו למעשה את העמדה האחרונה (שב-סמוך מאחרי העמדות-החפוזות הנ"ל) של רצועת-ההגנה העיקרית.

עכשיו הגיע, לפי תכנית המבצע, הזמן להכניס את קורפוס-הטנקים ה-5, שנועד לסיים את הפעולה להבקעת מערך-ההגנה כולו. חוד הקורפוס עבר את הנהר פומינה בשעה 17.00 והתקיף את סטאריצה ואת אוליאנוב. בהתקפות אלו נטלו חלק גם יחידות שתי דיביוזות-הרובאים של קור-

(*) המקורות הסובייטיים ייחסים את הקלות שבה הובקעה העמדה הראשונה ליעילות ההכנה הארטילרית, אם כי, לנוכח מספרי הכלים שרוכזו, וכמויות התחמושת שנורו, לא-קשה להסכים להערכה כזו, יש בכל זאת מקום לסברה, כי הגרמנים שנמצאו בעמדה הנ"ל עזבו מרצונם — ונערכו בעמדה השנייה; שכן מלכתחילה היו בעמדה הגרמנית השנייה, לפי המקורות הסובייטיים, כוחות בעצמת פלגה-רזי עד שתי פלגות בלבד; ויקשה להבין כיצד, לכשהתקיפו את-ריכך הרוסים בכוח מחצם הגדול עמדה זו, נמשך בכל זאת הקרב שלוש שעות. יתכן שההסבר טמון בכך כי היה אז למעשה בעמדה שניה זו חיל-מצב גרמני חזק יותר; וזאת כתוצאה מכך שנתבססו בו גם כל הכוחות מן העמדה הראשונה.

טבלה 2 - חלוקת הכוחות בקורפוס ה-8

הדרג	העוצבות	הסיוע הארטילרי וארגונו	עתודות נ"ט	חיל טנקים	חיל הנדסה	להביוורים
הדרג הראשון	דיביזית הרובאים ה-11 מאמץ עיקרי רוחב הגזרה: 2 ק"מ צפיפות תותחים ומרגמות: 218,5 כלים לק"מ	א. בכל רגימנט רובאים קבוצה ארטילרית בת 44 כלים בממוצע. ב. קבוצה ארטילרית דיביזיונית המונה: — אגד המרגמות התקניות 85 כלים — אגד המרגמות מהדיביזיה ה-26 (דרג שני של הקורפוס) — אגד תותחים בני 76 מ"מ ו-122 מ"מ שהוקצה מהקורפוס 137 כלים סה"כ 304 מרגמות ותותחים	5 תותחים בני 76 מ"מ ופלוגת רובים נ"ט (14,5 מ"מ)	רגימנט טנקים כבדים עם רגימנט תותחיסער בני 122 מ"מ	שתי פלוגות	פלוגה אחת
הדרג השני	דיביזית הרובאים ה-83 מאמץ משני רוחב הגזרה: 2 ק"מ צפיפות תותחים ומרגמות: 160 כלים לק"מ	א. בכל רגימנט רובאים קבוצה ארטילרית בת 29 כלים בממוצע. ב. קבוצה ארטילרית דיביזיונית המונה: — אגד המרגמות התקניות 82 כלים — אגד המרגמות מהדיביזיה ה-108 (עתודת הארמיה ה-11) — אגד תותחים 76, 122 ו-152 מ"מ שהוקצה מהקורפוס 78 כלים סה"כ 232 מרגמות ותותחים	8 תותחים בני 76 מ"מ ופלוגת רובים נ"ט (14,5 מ"מ)		ארבע פלוגות	פלוגה אחת
פלגה ניידת קורפוסאית (משמר קדמי של הקורפוס)	ברידגת הטנקים ה-43 מוג'רת בגדוד רובאים מהדי-ביזיה ה-26	עם הכנסתה לקרב: א. יוע צמוד — 12 תותחים בני 45 ו-76 מ"מ מהדיביזיה ה-11. ב. סיוע כללי — רגימנט הוביצרים בני 122 מ"מ גם כן מהדיביזיה ה-11.				
הדרג השני	דיביזית הרובאים ה-26 מופ'חת בת בגדוד רובאים אחד	מקבלת סיוע עם הכנסתה לקרב בלבד.				
אגדי הארטילריה של הקורפוס		א. קבוצת סיוע לטוח ארוך 48 הוביצרים בני 152 מ"מ. ב. קבוצת הריסה — 24 הוביצרים בני 203 מ"מ. ג. קבוצת מטולי רקטות (הרגימנט ה-59).	12 תותחים בני 76 מ"מ ומחלקה חה"נ ממונעת עם מוקשים			
אגד ארטילרי של הארמיה הפועל בגזרת הקורפוס		שתי בריגדות תותחים בינוניים — 54 תותחים בני 152 מ"מ				

טבלה 1 סדר הכוחות של קורפוס-הרגלים ה-8 לקראת מבצע-אודיוול

העוצבות והיחידות	גורמי	מ"ר כוח-אדם	מ"ר לטנקים	טנקים ותותחי-סער				מרגמות		תותחי שדה			תותחים בינוניים 152 מ"מ	תותחים כבדים 203 מ"מ	סוגי תותחים (חוק ומרגמות 45 מ"מ)	יתר סוגי הנשק	מכוניות	סוסים
				טנקים קלים	טנקים T-34	טנקים כבדים ק.ו.	תותחי סער 122 מ"מ	82 מ"מ	120 מ"מ	45 מ"מ	76 מ"מ	הוביצר 122 מ"מ						
א. כוחות הקורפוס התקניים (המצבה ביום 10 ביולי 1943)		89															5	4
	1. מפקדת הקורפוס																2	—
	2. סוללת-מפקדה של קצין ארטיל. קורפוסאי ראשי	87															42	100
	3. רגימנט-ארטיל. הקורפוסאי (ה-56)	1081								14			11		39		—	17
	4. פלוגת-הנדסה קורפוסאית	113															26	181
5. גדוד-קשר קורפוסאי	611		1															
6. דיביזיית-הרובאים ה-11 — ובה רגימנטי-הרובאים ה-27, ה-33 וה-40 נוסף ליחידות דיביוניר גיות של יתר החילות	338	7695							62	23	40	29	7	121			48	897
7. דיביזיית-הרובאים ה-26 — ובה רגימנטי-הרובאים ה-75, ה-77 וה-79	344	7095							59	23	42	35	12	139			109	945
8. דיביזיית-הרובאים ה-83 — ובה הרגימנטים הרובאיים ה-248, ה-250 וה-252	338	7311							58	24	42	28	8	118			63	903
סה"כ הקורפוס	27	24082	1021						179	84	124	106	38	407			295	3047
ב. כוחות שהוקצו מהדרג הגבוה לקראת המבצע, בסיוע צמוד																		
	1. בריגדת-הטנקים ה-43 (גדוד טנקים-קלים, גדוד טנקים-בינוניים וכבדים, גדוד-רגלים מוסע)	24	1155	19	16	7			6			4		10			120	—
	2. רגימנט הטנקים-הכבדים ה-2	244				20										36	—	
	3. רגימנט תותחי-הסער ה-1536	241			1							1		1		28	—	
	4. דיביויה ארטיל. (מעתודת-הפיקוד-העליון) הכוללת: בריגדת תותחים כבדים; בריגדת הוביצרים 152 מ"מ; בריגדת תותחים בינוניים 122 מ"מ; בריגדת הוביצרים 122 מ"מ; בריגדת תותחי-שדה; בריגדת מרגמות	90	11308						108			68	69	75	24		964	22
	5. רגימנט התותחים-הבינוניים ה-1093	499											12	12			36	—
	6. רגימנט מטילי-הרקטות רבי-הקנים ה-59	667														103	—	
	7. דיביוית ארטיל. נ"מ ה-17	1933														185	—	
	8. גדוד הנדסת-שדה ה-243	331															15	28
	9. גדוד בניית-גשרים ה-61	579															96	
	10. גדוד הנדסה ה-104	302																
	11. פלוגת הלהביורים-הקלים ה-178	127															4	
12. פלוגת הלהביורים-הקלים ה-207	154															1	10	
סה"כ היחידות והעוצבות שהוקצו לקראת המבצע		17540	155	19	16	28	12	6	108			73	69	87	24	מטילי-רקטות, נשק נ"מ ולהביורים	1588	60
ג. סיוע ארטילרי כללי מדרג-הארמיה																		
	1. אגד ארטילרי המאורגן מארטיל. אורגנית של דיביוית חי"ר ה-108 (דיביויה זו שימשה עתודה למפקד הארמיה)																	
	2. תת-אגד ארט. של הארמיה (הפועל בגזרתו של הקורפוס ה-8)																	
סה"כ אש בסיוע כללי																		

רגלים וטנקים בהסתערות.

אוליגנבוב. ראוי לציין כי הקרקע המבותרת באיזור זה והחפירות שהוכנו בה זה-מזמן, הקילו על המגינים להתארגן במהירות להגנה — ומנעו מן התוקפים את היכולת לפרוץ את מערך-האויב בשטף-תנופתם.

במשך שעות הלילה, בין ה-12 ל-13 ביולי, התארגנו-מחדש הגייסות הסובייטים, חידשו את מלאי התחמושת, הארטילריה נתפרסה בעמדות-אש חדשות, נערכו סיורים, הפלסים הכינו מעב-רים במכשולים שלפני הרצועה השנייה של ההגנה הגרמנית. באותו לילה נלחמו עוד יחידות הדיביזיה ה-83 בכוחות מעטים של הרגלים הגרמניים, שחדרו תוך התקפת-נגד לריצ'יצה.

הקרבות ביום 13 ביולי

עם שחר ה-13 ביולי פתחו הגרמנים בהתקפת-נגד מאיזור סטאריצה במגמה לכבוש מחדש את הגבעה 242. התקפות-נגד כאלו נשנו-וחזרו שלש פעמים, ונטלו בה חלק עד לגדוד רגלים וכוחות-שריון בעצמה משתנית, 6 עד 30 טנקים (חלק הטנקים היה מדגם "נמר" ("Tiger") — הכבדים ורביי-המחץ שבטנקים הגרמניים אז). כל שלוש ההתקפות נהדפו הודות לעדיפותם המוחלטת של הרוסים. הגרמנים סבלו אבידות העולות על 200 הרוגים ו-14 טנקים.

פוס הרגלים ה-8. לא היתה להתקפות אלו שום הצלחה. כנראה שצפיפות כוחות ההתקפה הגדישה בשלב זה את "בית-הקיבול-הטקטי" — ועשתה לבלתי-אפשרית הכנסת סדר וארגון שיתוף-פעולה נאות בין החלקים השונים של הכוחות הסובייטיים שפעלו שם. נוסף לזה היה צורך להדוף התקפות-נגד גרמניות, שיצאו מגזרת ה"שכן" השמאלי של הקורפוס ה-8, שכן אותו "שכן" שמאלי פיגר בהתקדמותו. שום שינויים לא חלו עוד במצב עד למחרת היום.

באותו "יום ה-ע" — 12 ביולי — השיג השכן הימני של הקורפוס ה-8 את הקצה הצפון-מערבי של סטאריצה (בעמדה השלישית הגרמנית), ואילו השכן השמאלי נלחם על עמדת-ההגנה השנייה (צפונה לנהר פומינה).

היום הראשון של המבצע הסתכם איפוא בהכ-גסת טריז במערך-המוגן, שעומקו הגיע עד 8 ק"מ ורוחבו — עד 6 ק"מ בסך-הכל, בגזרת התקפתה של הארמיה ה-11 (כולל הקטעים שב-חזיתות הקורפוסים השכנים לקורפוס-השמיני). כפי שנסתבר, התחילו הגרמנים כבר בשעות הבוקר של 12 ביולי בהעתקת דיביזיות-השריון ה-5 שלהם אל איזור-הפריצה; והם הצליחו, למרות נסיונות ההפרעה העקרים של האויריה הסובייטית, לתפוס (בעצמה של יותר מרגימנט-רגלים, וב-רגימנט-טנקים) את הקו מירינציבוב, סטאריצה,

וויטניני וקרפיוונה, ואילו את התנופה הרבה ביותר יש לציין אצל בריגדת-הטנקים מאותו קורפוס שפעלה בכנפו השמאלית, אשר חדרה עד למרחק 11 ק"מ דרום-מזרחה לקרפיבנה, צלחה תוך-תנופה את הנהר ויטיבייט וכבשה בגדה-המזרחית "ראש-גשר". אולם בריגדה זו הוחזרה, לפי פקודת מפקד הארמיה, אל עיקר הכוחות של קורפוס הטנקים, לנוכח התקרבותה של דיביזיות-שריון נוספת מתוך עומק המערך הגרמני, עליה נודע לו אז.

באותו זמן, בנועץ מאחורי עוצבת-השריון, המ-שיכו בהתקדמותן יחידות קורפוס הרובאים ה-8, ועד ערוב היום עברו מרחק של 8 ק"מ בערך. לפי האומדן שבמקורות הרוסיים סבלו הגרמנים ביומו השני של המבצע בגזרת פעולתה של די-ביזיות-הרובאים ה-11 אבידות בהיקף של "1000 חיילים וקצינים הרוגים" ו-15 טנקים; ובגזרת הדיביזיה ה-83 — "880 חיילים וקצינים הרוגים" ו-42 כלי-תותח ומרגמות עם כמויות נשק-רגלים נוספות.

כתוצאה משני ימי המבצע הראשונים הצליח קורפוס-הרגלים ה-8, בפעלו בשיתוף-פעולה עם קורפוס הטנקים ה-5, להבקיע את מערך-ההגנה לעומק של 16 ק"מ — וליצור תנאים נוחים להמ-שך התנופה בכיוון דרומה ודרום-מזרחה.

ההתפתחות לאחר הבקעת מערך-ההגנה

כשלוש הגנתם בסביבת הנהר פומינה והאיום שנוצר לעורפם של גייסותיהם הפועלים מזרחה ודרומה לאוריל, אילצו את הגרמנים להעתיק בחפזן אל איזור-ההבקעה כוחות נוספים, שהוצאו מקטעי-חזית אחרים ומהעורף-העמוק. כן קיבלה המפקדה הסובייטית ידיעות מודיעין (*) על תנועתן בכיוון אל איזור-ההבקעה של יחידות מתוך שתי דיביזיות-שריון ודיביזיה ממונעת אחת — שהש-תדלו, כנראה ליצור קריהגנה חדש, בהשענם על הגדה המזרחית של הנהר ויטיבייט.

בשל חשיבותו של תואי-קרקע זה, החליט מפ-קד הארמיה ה-11 הסובייטית להעתיק את מרכז-הכובד של מאמץ כוחותיו דרום-מזרחה — ול-צלוח שוב את הנהר ויטיבייט, אך בגיורה רחבה.

(*) שמקורן העיקרי — באגדיה-פרטיונים הפועלים בעורף החזית. כדאי להזכיר, כי מערבה לאוריל משתר-עים יערות-בריאנסק המפורסמים.

בעקבות הדיפת התקפות-הנגד חידשו — לאחר מכת-אש ארטילרית אדירה — עוצבות הקורפוס ה-8 וקורפוס-הטנקים ה-5 — את התקפתן בגזרת סטאריצה-אוליאנובו בכיוון הקודם לפריצת רצו-עת ההגנה השנייה ולפיתוח-ההישג הלאה, לפי המ-גמה: אוליאנובו-קרסיבנה. להתקפה זו היו התו-צאות הבאות: הדיביזיה ה-11 בשיתוף-פעולה עם טנקים, לאחר שעסקה בכוחותיה העיקריים בגאיות שממזרח את סטאריצה, פרצה לתוכה מדרום-מזרח והשתלטה עליה בשעה 13.00. הדי-ביזיה ה-83 בשיתוף עם קורפוס-הטנקים ה-5 השתמשה בתמרון דומה, אך כפול-הקפה ממערב וממזרח גס-יחד, חדרה לאוליאנובו ולאחר קרבות רחוב השתלטה על ישוב זה.

בקרבות על סטאריצה ואוליאנובו התגוננו כ-נראה הגרמנים בעקשנות רבה ובמאמצים נואשים — שכן אבידותיהם רבו מאוד — אך לא יכלו לעמוד בפני עדיפותם המכרעת של התוקפים (*). השכן הימני של הקורפוס ה-8 (דיביזיה מקור-פוס-הגוארדיה הרובאי ה-16) לא הצליח להתגבר על ההגנה החפזה-למחצה של הגרמנים — ועל כן הכניס מפקד-הארמיה לגזרה זו קורפוס-טנקים נוסף (ה-1). רק אז נכבש איזור מירניציבו, על צומת-ההתנגדות שבו.

השכן השמאלי של הקורפוס — דיביזיה מקור-פוס-הגוארדיה הרובאי ה-36, בסיוע בריגדת-טנקים — נתקל בהתקפות-נגד נמרצות בעצמת גדודי-רגלים עד שניים ו-15—10 טנקים; ורק אחרי הדיפת התקפות-נגד אלו וקרב עקשני נכבשו בשעות הערב של ה-13 ביולי הישובים המבוצרים דולגאצ' ודיבר, הנמצאים על הגדה המערבית של הנהר ויטיבייט.

עתה, לאחר שבירת התנגדות הגרמנים ברצועה השנייה של ההגנה, ניתנה להלכה לתוקפים שבי-גזרת-השמאל של קורפוס-הרובאים ה-8 האפשר-רות לנצל את הצלחתם — ולעבור אל שלב המרדף. בראש התקדם קורפוס הטנקים ה-5, (בלוית גדודי-הרגלים מתוך הדיביזיה ה-83 שלעזרתה בא) — ובשעות הערב כבש ללא-התנגדות את הישובים

(*) מחוסר מקורות גרמניים, אי-אפשר לחשב בדיוק את יחסי הכוחות בשלב זה. הישובים הנשענים על תנוי-חלקים מרשים להעריך את יחסי הכוחות ב-1:5, לפחות, לטובת הרוסים (פרט לארטילריה, שבה היתרון הרוסי היה גדול יותר).

בפעולה זו צריכים היו להשתתף קורפוס־הרובאים ה־8 יחד עם שני קורפוס־הטנקים (ה־5 וה־1), ולהמשיך בהקדמות בכיוון דרום־מזרחי.

בנצלם את השטח היערי, נסוגו הכוחות הגרמניים, שפעלו עד כה באיזור־ההבקעה, לעבר הנהר ויטייבייט — מקום בו התארגנו — יחד עם כוחות שהגיעו מגזרות־חזית אחרות וכן מעומק המערך — להגנה חפוזה, אשר הצליחה להשהות למשך זמן רב את כוחות הצבא הסובייטי ולמנוע מהם את היכולת לצליחת הנהר ויטייבייט.

מסתבר, לאור הסיכומים הסובייטיים, כי לא נוצלה כראות הצלחתה של אותה בריגדת־טנקים שבערוב יום ה־13 ביולי ידעה לצלוח את הנהר

ויטייבייט וליצור ראש־גשר בגדתו האחרת, המזרחית — בעוד רוב הכוחות הגרמניים הנסוגים נמצא עדיין בעבר הזה של הנהר. כפי שכבר הוזכר לעיל, נצטווה בריגדה זו ע"י מפקד הארמיה, מתוך שיקוליו, לסגת מ־"ראש־גשר" זה חזרה אל גדת־הנהר הקרובה ואף להתרחק מן הנהר מרחק ניכר. לולא זה — ניתן לשער כי "ראש־גשר" כזה, אילו קוים, עלול היה לשבש את תכנית הגרמנים ליצירת קו־הגנה חדש על הנהר ויטייבייט, וגם עשוי היה לשמש לוח־קפיצה להמשך תנופת־התקפה לעבר בולשוב ואוריוול.

מעתה הלך ופחת קצב התקדמותם של הגייסות הסובייטיים. בעוד שמשך שני ימי־הקרב

שתוארו לעיל התקדמו הכוחות הסובייטיים בקצב של 10—12 ק"מ ליום בממוצע — ירד קצב זה בימים הבאים עד 1—1.5 ק"מ. אחת הסיבות לכך היתה הגברה ניכרת של הכוחות הגרמניים בקטע זה של החזית והשתפרות מוהשית של יחסי הכוחות לטובתם.

רצועות-ההגנה) — על אף עדיפות-הכוח שעוד הוגברה ע"י הכנסתו לקרב של קור פוס-טנקים נוסף — הושגה רק בשעות הערב של יום ה"ע" 1. יותר מזה, לאחר היכנסו למבצע, פעל קורפוס-טנקים זה לא לפי מהות-יעודו (דהיינו, פעולה מהירה, בתור גיס-נייד, בעומק מערך האויב), אלא סיפק ליחידות-הרגלים סיוע צמוד. חסרה כאן, כנראה, אותה גמישות טקטית, היודעת להתגבר על התקלות באשר לעיתויות. בין הסיבות לאטיות הפעולה יש למנות: כשלון האווירה הסוביטית, בנסיבותיה למנוע את תנועת העתודות הגר-מניות הרחוקות; והעדר רשת דרכים מספקת, שהקשה על דילוגי הארטילריה.

אטיות זו נתנה בידי הגרמנים את האפשרות להרויח זמן בשביל העברת כוחות חדשים לאזור-הפריצה — דבר אשר השהה במידה ניכרת את התקדמותו של הצבא הסוביטי. יחד עם זה יש לציין, כי ההלם ההתחלי הסוביטי, בשעות הראשונות של המבצע, היה כה חזק עד שהבקעת קווי-עמדות הקדמיים (דהיינו העיקריים) נעשה במהירות ועלתה לרוסים באבידות לא-רבות יחסית. המקורות הסוביטיים מוסרים (בציננם) שהיו אלה אבידות קטנות ביותר, כי ביום ה"ע" סבלה הדיביזיה ה-11 אבידות העולות ב-31 הרוגים ו-226 פצועים (3,3% מהמצבה), והדיביזיה ה-83 — 54 הרוגים ו-210 פצועים (3,6% מהמצבה).

(*) לפי הדוקטרינה הסוביטית, נחוצה ההיערכות העמוקה (שבגילוייה הספיציפי-הסוביטי, המושתת על פעולה בלתי-פוסקת של גלי-הסתערות חזקים, נהוג במערב לקרוא לה "טקטיקה המונית"), בהתקפה כדי להתגבר על הגנה לעומק, הנשענת על ביצורים שנערכו לעומק, אחד מאחורי רי השני.

תכנון התקפת קורפוס הרובאים ה-8 יכול לשמש מבחינות רבות דוגמה לפתרון בעיות של הבקעת מערך-ההגנה יציב ועמוק, מצבים בהם מצוי לר-שות המתכננים הזמן בשביל שלב-הכנה ממושך. בתכנון זה מצאו את ביטויים כללי תורת-הלחימה הסוביטית, כפי שהיא התפתחה במשך מלחמת-העולם השניה ושלפיהם הוסיף הצבא הסוביטי להלחם עד גמר המלחמה.

כללים אלה הם: —

- יצירת עדיפות-כוח מוכרעת בגזרה שנבחרה;
- היכוח גדול של אמצעי הריסה והשמדה בכיוון המאמץ-העיקרי;
- שלב-הכנה ממושך לפני המבצע — שלב, שבו לא רק תוכננה לפרטי-פרטים תכנית המבצע, אלא אף אומנו כל החיילים, הקצינים והמטות לקראת הפעולה העומדת להתבצע;
- שימת-דגש מתמדת, בכל מהלכו של האומון, בתרגול שיתוף-הפעולה הבין-חילי;
- עבודת מודיעין מסועפת, המגיעה לשיאה ב-סיוורם אלימים, המבוצעים לפני שעת ה"ש" והנערכים לכל רוחב קטע-החזית המיועד כקטע-הבקעה, וכן בקטע-החזית השכנים;
- ריכוז שליטה מכסימלי;
- סדר הביצוע — הבקעה התחלית על-ידי רג-לים עם טנקים, הרחבת הטריז לצדדיו, הכ-נסתם לפרצה של כוחות ניידים במגמה להג-ביר את ההלם ואת קצב התנועה בעומק מערך-האויב.
- היערכות עמוקה — גל מאחורי גל, ודרג-לוחם מאחורי דרג לוחם*.
- הימצאותו, בתוך המערך-ההתקפי, של נשק-ארטילרי — המספק סיוע-צמוד להתקדמות הגלים הקדמיים ומשמש, בבת-אחת ובשעת-הצורך, כגל הראשון של אמצעי-ההגנה נגד-טנקים, המיועד להדוף התקפות-נגד של כוח-השריון היריב.

*

הנקודות הבאות נראות לנו כראויות לציון במבצע המתואר:

- (1) המבצע התפתח בקצב איטי-מהמתוכנן. משי-מת יום ה"ע" של המבצע (הבקעת שתי

מלחמה מוגבלת – או גלובלית ?

מאשר מלחמת-גלובלית; ומוטב לנו כי נקדים ונבין זאת, ואף נעשה משהו בשטח זה. אין כל הגיון בכך שתניח כי אם ישנה לך העצמה בשביל לנהל בהצלחה מלחמה-כללית – הרי אזי, ממילא, נתונה בידך היכולת, ע"י שתשתמש בחלק מועט מעצמתך זו, אף לנהל מלחמה קטנה. שהרי לפתרון בעיותיה של המלחמה המקומית והמוגבלת לא יהיה עשוי מפיצי-נושא-פצצות-מימן (כמו ה-52 B) לתרום יותר מאשר מסוגל, למשל, לתרום תותח בן 155 מ"מ בפעולה לשם תפיסת בעל-מכונית שעבר על חוקי-תנועה.

מדברי גנרל גבין, עד לפני כשנה ראש המחקר והפיתוח (כאחד מסגני ראש-המטה) של צבא ארה"ב – שהתפטר, עקב "מדי-ניות-וילסון".

"אין זה לפי יכולתנו לנהל מלחמות מוגבלות. הדבר היחיד שביכולתנו, הוא לערוך מלחמה-רבתי – ובאם תתרחש כזו, מסוג המלחמה-הגרעינית תהיה".

מדבריו של צ'רלס וילסון, מיניסטר ההגנה של ארה"ב במשך רוב שנות נשיאות אייזנ-האור – דברים שעליהם כתב לא-זמן בטאון אוירי בעל-עמדה כי "מאורעות הת-קופה האחרונה – ודי להזכיר את משבר-סואץ, הלחימה בצפון-אפריקה, הסכנות ש-במזרח הקרוב והרחוק – הוכיחו עד כמה מוטעים היו".

"מלחמה-מוגבלת היא צורת-לחימה המחייבת התמחות והתאמת-אמצעים במידה גבוהה-יותר

חוזק השרשרת - כחוזק החלשה שבחוליותיה

החלשה שבחוליות שרשרת-ההגנה התורכית. אכן, גם את השער-הקדמי ניתן יהיה אולי להתקיף מעבר אגף-הימין והעורף – אילו כשל-ומט לפתע קו-ההגנה הפרטי, שבין אסתר-שבחוף-הכספי לבין אררט, מקום בו מתחברים גבולותיהן של פרס ותורכיה".

מתוך מאמר ב"השקפת-הצבא" של בי"ח"ס לפיקוד-ומטה לצבא ארה"ב.

"בגבול האירני-רוסי, החלקה שבין חוף-הדרום של הים הכספי לבין גבול-תורכיה – היא שהנה, בכוח, החוליה הפגיעה ביותר בשרשרת-ההגנה... "תורכיה חוששת לא כל-כך מזה שלא ניתן יהיה לבלום הסתערות ישירה עליה, כאשר בפני כך שכל הארגון-ההגנתי שלה – ניתן יהיה לאגפו. הפשפש-האחורי הסורי – יותר מאשר השער-הקדמי של המדינה – הוא המהווה את

חייל בחופשה של אחד-עשרה חודש

לויטננט	—	903 יום
לויטננט-פרשים	—	945 יום
קפיטן-רגלים	—	1081 יום
קפיטן-פרשים	—	1137 יום
קפיטן-תותחנים	—	1069 יום
מיוור-רגלים	—	1112 יום
קולונל-רגלים	—	1200 יום

אם כי אין בצבא שביצריה, להלכה, גנרלים – הרי יש להניח כי אותם "קולונלים-דיביזיונרים" ו"קולונלים-מפקדי-קורפוס", שמקבילים לאלה למעשה – ודאי שמשך-שירותם ארוך אף מזה...

מיליציה – זהו, כידוע, צבא שמתכנס רק לעת-הכרח, והשונה בזה מן הצבאות-העומדים, בהם משרתים אנשים לא-שבעות או חדשים-ספורים אלא שנים. והנה – אפתעת-מה, בסיכום שנערך למשך-שירותם הכולל של קציני-מיליציה שביצריים, משך-שירות שבתנאי שלום, כשאינו "מזדמן" גיוס-כוננות כללי (כפי שקרה הן במל-חה"ע הראשונה והן בשניה – לחדשים ואף לשנים). אמנם, זהו סיכום הכולל את כל תקופות ההתאמנות ופרקיה, והמשתרע על פני כברת-גילים ארוכה: מבני 20 שנה – ועד לבני 60.

לקראת אדמילרית רגלים חדשה

שלהי מלחמת העולם השנייה ראו את ראשית צעדיה של זיגרגלים חדש: כלי, הנישא בידי מספר רגלים — או מיטלטל עלי גיפ — ועם זאת מחצו הנו כשל פגזי ארטילריה; ואילו מסע קוריאה ראה בראשית התבגרותו של יונקאפלאים זה. סוגי הכלים החדש הביא אתו לשורות הרגלים תוספת אחת, ברורה ומובהקת, ושתי בעיות, כלל-כולל לא קלות לפתרון. התוספת היתה: עצמת הפגיעה, שהיא המאפשרת לחיל הרגלים למג בתוכו את שתי תכונות היסוד שמאז מלחמת העולם הראשונה ייחסו אותן לשני חילות נפרדים. (את הראשונה שבהן — לפרוץ נקבים בחזית יריבה — ייחסו לארטילריה; ואילו השנייה — להתקדם דרך הפרצות — הניחו גם אז ברשות חיל הרגלים עצמו). ואילו הבעיות השתים (שנשארו גם לאחר שנמצא כי אפשר להתגבר על בעית ההתנגדות, הבאה עקב הרשף) היו, שני הקשיים המתחייבים מאליהם מטיב הכלי: — הקושי של סוח (שרחוק מלהיות „ארטילרי-מובהק), וזה של הניידות (שהנו תולדת המשקל — ומשקל זה הרי עולה עם כל הגדלה בכלי, הבאה להאריך את הטוח...), פרשת התבגרות זו במסע קוריאה של סוגי הכלים החדש, שאת יריעתה מגוללת לפנינו בקצרה הסקירה שלהלן — היא שהעלתה רמזים וצינוני דרך ידועים להתגברות טקטית על קשיים אלה, שתאפשר לרגלי לנצל את מלוא היכולות שבכלי. ומבחינה זו רב במיוחד העניין בסקירה, המתארת את הנסיונות ודרכי השימוש בקנים בני 57, וביחוד בבני 75 המ"מ, שסללו את הדרך להמשך ההתפתחות ולאותה סינתזה של משקל-וגמינויות אשר לע"ע מצאה את ביטוייה בגיפ-נושאקנה בן 106 המ"מ. כאן נראה לפנינו — ראשית „ארטילרית-הרגלים" החדשה.

ביעת-רצון אל הבעיה: היכן הוא האיזון של אש חיל-הרגלים מזה וארטילריה מזה, שעה שהם פועלים במשולב? השאלה המעניינת כאן היא, האם אחת מתופעות שליליות אלו, או שתיהן, היו כה נפוצות ומתמידות במבצעי חיל-הרגלים בקוריאה, עד כי יש בכך כדי להעיד כי קציני-הרגלים לא

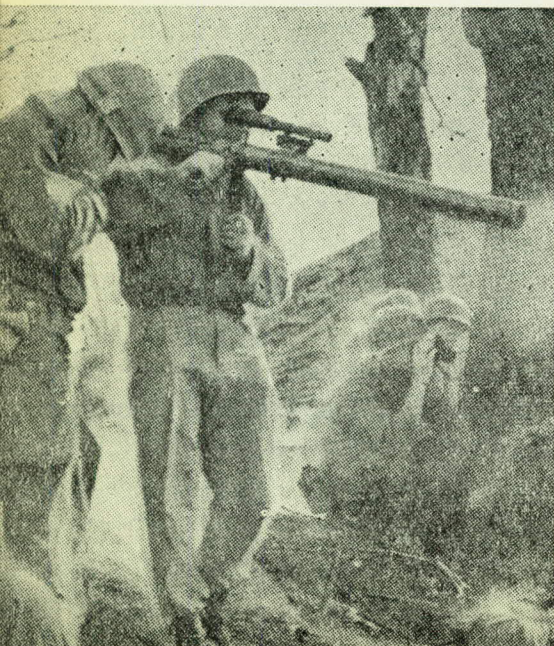
ירית-צות בתוח-ללא-רתע בן 57 מ"מ

מה בין ארטילריה לבין נשק ללא-רתע?

מי שרוצה לבחון כיאות את התפתחות התפעול-הטקטי במלחמת קוריאה של הכלים ללא-רתע יצטרך להתבונן בסוגיה זאת על רקע אופן הפעלת הארטילריה באותה מלחמה: שכן שני הנושאים קשורים קשר הדדי, משום ששני סוגי-נשק אלה מופעלים תכופות במבצעים שמכוונים נגד אותן מטרות-אויב עצמן.

בקרב קציני-התותחנים היית שומע גם בקרי-אה את התלונה הרגילה נגד חיל-הרגלים — דהיינו, שהוא תובע מן הארטילריה מילוי משימות-אש אשר ניתן היה לבצען באופן טוב-יותר ע"י כלי-נשקו הוא; אך לעתים לא פחות תכופות שמעת גם את הגרסה שחיל-הרגלים היה יכול לפעול ביתר הצלחה, נלחסוך חיי בני-אדם רבים יותר, אילו היה פונה אל הארטילריה לעתים קרובות-יותר, שעה שהוא פועל נגד מטרות שהן גדולות מכדי שתודברנה ע"י סוגי-האש ה"רגליים".

אכן, צליל מוכר-מאז עולה מסיפורים אלה, ברם, היות ושני ההשגות הנ"ל — ואפילו תהא תפוצתן, אף במלחמות-העבר, רחבה כאשר תהא — הן סותרות זו את זו, ועל כן מבטלות אשה-את-רעותה, אין באף אחת מהן משום גישה מש-

אומנו במידה מספקת בהכרת כושרו, גבולות יכולתו ובעיותיו הלוגיסטיות של החיל האחר — הארטילריה?

היות ומצויים עתה ברשות חיל-הרגלים כלי-זין כבדים, שביכולתם להביא, בטוחים ניכרים למדי לידי נפצי-מחץ-והדף חזקים, בדומה להת-פוצצות פגזי-ארטילריה — הרי ממילא הצורך לקיים חסכון במתן אש ע"י שני סוגי-החיל, בהת-אם לאומדנה נכוחה של חיוניות איזורי-המטרות, הנו עתה דוחק יותר מכפי שהיה בכל זמן אחר. תפעולם של כלי-נשק ללא-רתע ע"י חיל-הרגלים הוא אחת התופעות החדשות שהתפתחו במהלך המבצעים בקוריאה; והאם אמנם כלי-זין אלה מופעלים מתוך איזון נכון עם סוגי-הנשק האחרים — על כך נוכל לעמוד, כאמור, רק באם נעמוד גם על בחינות מסוימות של הבעיה הארטילרית. מהמחקרים שנעשו בתחום זה מתקבל הרושם, כי אמנם מצוי איזון מתקבל-על-הדעת כזה. אין חיל-הרגלים נוטה לניצול-מופרז של הסיוע האר-טילרי, וביסודן מתקבלות משאלותיו על הדעת. אמנם, במבצעי מסע-המלחמה החורפי היתה ב"חיל-הרגלים נטיה ללחוץ על חיל-התותחנים שיר-בה בירית ירי-המנעה על איזורי-הגישה שמסביב לעמדות-הרגלים, לחיפוי על עמדות הגנה אלו במ-שך הלילה; ויתכן מאוד שבאופן זה בוובזו לעתים פגזים רבים-יותר מכפי שחייב זאת מצב-הדברים לאמתו. אך יהיה זה מוגזם לראות בכך סימן לחור-סר-הבנה בחיל-הרגלים בענין תפקידה ובעיור-תיה של הארטילריה; שכן, אילו נקטנו בהערכה מחמירה כזו היינו מתנכרים לשיקול, שהנו אנושי-מאוד, האומר כי ראשית-חובתו של מפקד-רגלים היא לעשות כל אשר ביכולתו כדי להקל על דאגת אנשיו, ולחפות על עמדתם, ולא דוק להעסיק את מוחו בסוגיות הלוגיסטיות-הארטילריות. מתפ-קידם של התותחנים עצמם הוא לעמוד בפני נטיה כזו, באם אמנם יהיו משוכנעים כי הם המבינים את המצב לאשורו. בדרך כלל, לפי הנתונים שנא-ספו במחקרים שהיו נרחבים-למדי, היה חיל-הרגלים האמריקני במלחמת-קוריאה מוכן יותר לקבל על עצמו את הסיכונים המזדמנים בחזית, מבלי לדחוק דוחות-ה"הצילו" לעזרה-ארטילרית, כפי שהיה הדבר במלחמת-העולם השניה.

אופין המפתיע של רבות ממטרות-האויב, כפי

שטיבן נתגלה בהדרגה במלחמת-קוריאה לעיני הגייסות האמריקאים — הוא שהביא לידי כך שבמאמץ להדבירן השתמשו הכוחות האמריק-איים במה שנראה כגודש מופרז של אמצעי-קרב שונים. ברם, ניתן לפקפק האם ישנה תקנה למצב-דברים זה. כפילות האמצעים המופעלים נגד מטרות אלו, הוא תוצאה מוכרחת מ"קשיות העורף" המובהקת של הללו, ומכושרן לעמוד בפני האש של סוגי-הנשק הרגילים.

האופן שבו הכוחות הסיניים השתמשו בעמדות מחופרות בראשי-רכסים סלעיים היה מסכל כל

מסלולי תנופתם של פגזים אל בונקר סיני בראש-הרכס

נסיון להטיל אש מדויקת עליהן — וכלולה בכך "האש" של האויריה. כל אש כזו, אף בהתאמצה בכל-יכולתה להרוס את נקודת-המשען המחופרת של היריב, תכופות אינה מביאה בסופר-של-דבר לידי שום דבר מכריע-יותר מאשר יצירת אפקט חזק של הלם וחיסולם של כמה מאנשי היריב, אלה שנמצאו בביצורים "הרדודים"-יותר; גם לאחר זאת נשארת בפני חיל-הרגלים המלאכה: — להתקרב אל המטרה, ולפגוע בכלי-נשקו החיליים-ה"רגילים" פגיעה סופית באויב, כשביצוריו העי-קריים של היריב מחזיקים לעתים קרובות מעמד עד אשר נהרגו שוכניהם באמצעות רימונים.

לפי התפיסה המסורתית, משימתה של הארטי-לריה היא לפצפץ את ה"תבצורת-הכבדה" של היריב — וחיל-הרגלים מוכן בכל-עת להודות בזכותה של ארטילריה לכך. אך משנגש לבטא אותה במושגי איזורי-מטרה הופכת במבצעי-קור-ריאה ה"תבצורת-הכבדה" לדבר-מה חמקני ובל-תינתפס במיוחד. יתכן והיא היתה מהוה מטרה-הוגנת בשביל כלי-התותח, אילו יכלו הללו לראו-תה, ולכוון במישרין אליה; ברם, טיבו של הקרקע הוא כזה שרק לעתים נדירות ניתנה להם הזדמנות לכך.

כאשר ישנם לרשות הכוחות הסיניים פרקי-זמן של, נאמר, מ-4 ועד 10 ימים, בהם יוכלו לארגן

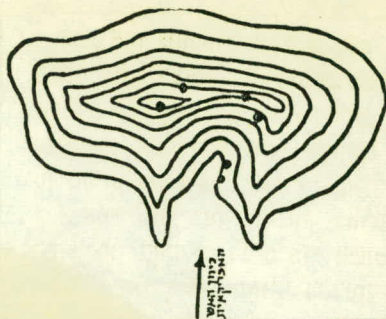

כיאות את עמדת-קורה-הרכס התפוסה בידם — הרי כרגיל משתמשים הם בתור היתר, או צירי-המשען בשבילה במערכת מחפורות-מקלעים שנבנו בס- מוך מאוד אל קורה-אופק. אפשר שהמרגמות תפ- עלנה מן המדרון-הקדמי, או מן המדרון-העורפי — הכל לפי הטוח ולפי מציאות של המחפה. הרו- באים מוצבים בתוך „שוחות-שועל“ ה„מכסות“ באשן את דרכי-הגישה אל העמדה, תוך תשלובת מהודקת-יחסית אל הביצורים-הראשיים; ורק לעתים רחוקות מבוזזים הם מכוחם בנסיגות להתחיל ולהתגונן כבר בחלקים הנמוכים של המדרונות.

את קירותיהן של מחפורות אלו מהוים, לעתים קרובות, דיוטות-כפולות של קורות עבות, הקשו- רות בכבלים והגג עשוי רובד הבנוי אדמה וסלע, בין מטר-ורבע לשני מטר וחצי עוביו (שאוילי אף מוגן ע"י בליטה-מזדקרת של צלע-הגבעה שמע- ליו). כתוצאה מכך, נמצא גג כזה בלתי-חדיר מפני אש-טובלנית שתבוא מכל כלי-יריה הפחות מהוביצר בן 8-האינץ' (דהיינו בקוטר 203 מ"מ). אשה של הארטילריה-הקלה אינה יכולה לשתק עמדה זו, פרט למצבים של פגיעה-ישראל — ולפי טיבה של עמדה כזו הרי פגיעות ישירות הן בגדר מקרה המזדמן „פעם אחת לאלף“. אשנבי-הירי — גובהם בין 35 ל-75 ס"מ, וכרגיל הם קבועים בעומקו של השקע שבקיר. לעתים קרובות מוקמו קנים וכוכים כאלה בתוך קמט-קרקע, החודר- פנימה לתוך הרכס, אנכית לצלע מדרונו הפונה אל קורה-חזית האמריקאי: וכתוצאה מכך הם מוצבים בזוית-ישראל כלפי המערך האמריקאי — ובמקביל לכיווני האש הנשלחת מתוך מערך זה; כתוצאה מזה מתקבל כי ה„בונקרים“ מוקמו באופן כזה המאפשר לחסום את התקדמות הרגלים, אף שעה שהללו מתקדמים ובאים מן האגף, בתוקפם לאורכו של הרכס.

פירוש הדבר, שהם חבויים כמעט באופן מוחלט מתצפית הבאה מעבר החזית. רכס אחד — אפשר לו שיכיל מ-2 ועד 6 „בונקרים“ כאלה. יתכן וייתכן כי אש-מקלעים מתמידה תבוא עליך במ- שך שעות, מן האיוורור בו נמצאים ה„בונקרים“ — ובכל זאת, בטוחים שבין 1400 ל-1800 מ', אף עינו של צופה מאומן אינה מצליחה לאכן איוז מטרה

תחמושת בשפע. כן גילו הן כושר-עמידה בפני התקפה מן-האוויר, בין ברקטות ובין בנפלים. ומצויות דוגמאות, במקרים שנחקרו, בהן זכתה האויריה בפגיעות ישירות במטעני-נפלים, שפגעו הישר ב"גג" של הבונקר; הנפלים התפשטו על פני הגג, וירדו על פני חזיתו של אשנב-הירי, הקרוי כאמור בעומק-השקע — ובכל זאת שוכני הבונקר לא נהרגו; ולאחר הפסקה קצרה — חידשו את אשם.

קו-פניך אמדיקאי (נקיט כלליים)

ספק אם יש בכלל צורך לתאר מה גדול היתרון אשר כלי-הזין ללא-רתע מעניקים אותו לחיל-הרגלים בשעת ירי נגד מטרות מסוג זה, מעמדות בגבעות שממולן. בטוחים שבין 800—850 מ' לבין 1100 מ' הקנה-ללא-רתע בן 75 המ"מ הריהו הכלי היחיד אשר מסוגל להטיל על מטרות כאלו אש ישירה, ושיש לו סיכוי טוב-יחסית לקלוע בדיוק אל המטרה ולהשמידה כבר באמצעות הפגז הראשון; יתכן כי יכלה לעשות כך גם הארטי-לריה-ההרדית (תותח-מעמס), אך היות ואינה בנמצא הרי עיקר התקוה להתגבר על נקודות-משען כאלו קשור בתפעולם של כלי-זין ללא-רתע. בשימוש מסוג זה הצדיקו הללו את עצמם בהודמ-נויות חוזרות-ונשנות. הקנה בן ה-57 מ"מ, הנו אמנם קל-מדי בשביל פעולה כזו בטוחים העולים

מבט אנכי על עמדות מחופרות בראשי-הרכסים

מפורשת, או להבחין באיזו פעילות ניכרת המת-נהלת באותו איזור.

מתוך גישה שטחית, נראה כל ענין זה כבעיה שיש לפתרה בעיקר ע"י התערבות הארטילריה. התותחנים מקבלים הנחה זו — וחיל-הרגלים לעולם אינו נוטה לחלוק על כך. אולם במציאות, במצב ה"ממוצע" והרגיל, הרי אותה קרקע-ני-שאת, המוחזקת בידי רגלים של צדך-אתה, תכור-פות הנה מזדקפת — בין הארטילריה שלך לבין המטרה — ומפריעה לפעולת התותחנים. יתכן כי זה יהיה רכס אחד — ויתכן כי אף סדרת רכ-סים. נדרשת, על כן, מן הארטילריה אש בלתי-

תותח-ללא-רתע בן 75 מ"מ על חצובה

ישירה. הסיכוי לכך כי הבונקרים ישותקו ע"י ירי רגיל של ארטילריה-שדה הופך, במסבות אלו של הכרח במתן אש בלתי-ישירה, לסיכוי נדיר ביותר. די לך רק לחשב את עקומת מסלול תעופתו של פגז ארטילרי הטס לעבר מטרה כזו, כדי שתוכל להוכח מדוע הנו בפועל המצב כפי שצוין כאן. ואם קו-התעופה של הפגז סוטה רק באינצ'ים אחדים — כבר הוחטאה היריה כליל, ומבלי שתהיינה לה לפחות ההשפעות של "החטאה-קרובה", כפי שהן מצויות בתנאים אחרים ורגילים. במשך מספר מבצעים שנחקרו במיוחד, לא היתה לך דוגמה אחת של פגיעה ישירה בפגז-ארטילרי במחפורת סינית מעין-זו — על אף שקוימה נגד מטרות אלו אש מתמדת, והוצאה

על 900 מ' — אם כי לא פעם בזבזו הגייסות שפע של תחמושת בת 57 מ"מ. בנסותם להוכיח שלא-כן הדבר; סוד רצונם זה היה טמון בכך כי, בגלל משקלו של הקנה בן 75 המ"מ, נהגו לעתים קרובות להשאירו בעורף. במקרים בהם המדובר היה בתנועה לתוך רכסי-ההר הגבוהים-יותר — ומכאן בא נסיונם להחליפו בשימוש בקנה בן 57 מ"מ, הקל יותר, אפילו בטוחים שבהם כבר לא יתכן הדבר.

לפי טיבה של בעיה זו, תכופות יקרה שטוח-האש הנדרש עומד ביחס ישר לגובהו של הקרקע שיש לעלות עליו. במלים אחרות, כאשר הגייסות לוחמים על פני רכסים נמוכים — עשויים טוחי-הפעולה להתקצר. כך נוצר מצב פרדוכסלי: דוקא במצבים המכבידים פחות על נשיאת משאות, אך שבהם גם טוחי-הפעולה קצרים יותר — ואף הקנה בן 57 מ"מ היה משיג כאן את הפעולה הנדרשת, ועושה-את-המלאכה — עשויים מאוד הגייסות לקחת אתם את הקנה בן 75 המ"מ, למען אותו מחקי-יתר שיש בפגזו (אם כי כאן, דוקא, הנו הכרחי פחות). ברם, זו היא, אולי, כל המידה של שימוש ללא-הכרח-מפורש באחד מכלי-ללא-רתע שנתגלה בפועל במלחמת-קוריאה.

לעומת זאת, הפך הקנה בן 57 מ"מ לכלי-לא-יסולה-בפז משמגיע שלב ההסתערות-המסימת של הרגלים על מרכז גבעי גבוה המוחזק בידי אויב. תמיד נשארים אף בשלב זה "בונקרים" אחדים במצב-פעולה, ומוסיפים להתנגד; ואלה מהם שקמטיו וקיפוליו של הרכס הגנו עליהם בפני-אש ארטילרית מטוח-ארז — יש לשער כי ימצאו בלתי-פגיעים לגמרי. הקלעים-המתגרים של ה-אויב, הנסוגים לעבר ביצורים אלה לאחר הסתלקם מתוך קר-שוחות-השועל" החיצוני, עשויים עתה לבקש לעצמם מחפה במאורות קטנות, בכוכים טבעיים ומאחורי טרשים מתבלטים. ביכולתו של הקנה בן 57 מ"מ למוחק אותם אף בהיותם מאחורי מחפה כזה, אשר היה מקנה להם חסינות אילו היתה מופעלת נגדם אש רובים ומקלעים בלבד (והרי תכופות המדובר הוא במצבים — או טוחים — בהם אין אש תלוית-מסלול באה-בחשבון כלל).

הערכת הגייסות לנשק-ללא-רתע

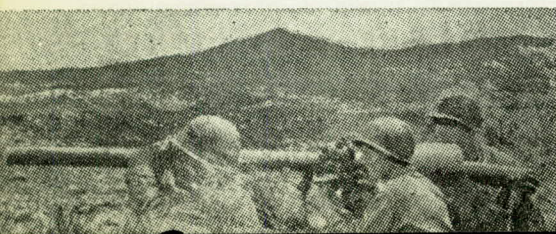
מידת הערכתם של הגייסות לכלי-הנשק מטוג "ללא-רתע" עומדת ביחס ישר לכך באיזו מידה

אכן, אחד ממפקדי-הרגלים, אשר שירת כמעט שנה רצופה בקורהחית, העיר את ההערה כדלקמן: "ממה שראיתי, וממה ששמעתי ממפקדי-גדודים אחרים, הרבה מן הסיוע הארטילרי והאווירי שלנו הוצא ללא-צורך. הן באויריה והן בארטילריה השתמשנו במקרים רבים-מדי פשוט לשם העגת ביטוח-נוסף. הזמנתי מהלומות-אוויר והפגזות-ארטילריה על גבעות אותן התקפנו אף מבלי שידעתי מפורשות כי אמנם מצויים שם כוחות אויב הגמצאים בתוך טוחי-הירי. דומה כי עדיין נוהגים אנו ליחס משקל רב-מדי לחייו של אדם אחד. עשרה רובאי-אויב עשויים לעתים לעצור שדרת-רגימנט שלמה — עד שגדוד-ארטילריה, טנקים, וכל כלי-נשק-מסייע שבתוך גדוד-הרגלים יהיו מוכנים לסייע להתקדמותם של קומץ-רובאים. נוהג כזה עלול ליהפך ליקר-מדי". ברם, היתה זו דעת יחיד.

הופעלו למעשה אלה באותם מצבים שבשבילם תוכננו ונוצרו — ולא נתגלה בקוריאה, "יוצא-מן-הכלל" מכלל זה. בשעת המחקרים שהתנהלו, נהגו לשאול את הגייסות: "מה אתם חושבים על הקנה בן 75 המ"מ?" והנה, תכופות היתה התשובה ברוח שלילית. אלא מה? חקירה-ודרישה נוספת היתה מעלה את העובדה כי הם אף פעם לא השג-תמשו עדיין בכלי זה — והם פשוט לא חיבברו אותו, משום כובדו בשעת נשיאתו במסע-רגלי. אך, לעומת זאת, בין אלה שהשתמשו בו היתה התגובה אחת-ויחידה — תמיכה נלהבת בכלי. הם לא מצאו בו פגם כלשהו, והיו מופתעים לנוכח גילויי יכולתו.

בבסיסי-ההדרכה שבארה"ב נהגו מפקדים ומד-רכים להביע דאגה לא-מעטה מחמת הרשף-הא-חורי של הקנה-ללא-רתע — וההרגשה הכללית היתה כי הדבר עלול לעשותו לכלי-זין המסכן את

תפעול צות של תותח-ללא-רתע בן 75 מ"מ

שקנו להם שביתה בשוחות טבעיות שבקרקע — כשהקרוב ביותר שבאלה נמצא בריחוק של 15 — 14 מ' מן ה"קנה" — ואילו המרוחק ביותר נמצא בטוח של 70 מ'. בשיחת-סיכום וניתוח שלאחר אותה פעולה, בה נכחו גם מפקד הרגימנט וקציני מטה-הרגימנט, נאמר כי הקנה בן 75 המ"מ "אפילו פעם אחת לא הכשיל את הרגימנט" בקרב נגד שריון; אך עס-זאת צוין שהנסיון הוכיח כי כאשר שר נלחמים נגד טנקים הכרחי לנצור את האש עד אשר המטרה נמצאת מאוד קרוב — שכן אחרת הקנה בן ה-75 לא יחסל אותה". הארה מאלפת מאוד למידת-תועלתו של נשק זה ניתנה באותה שיחה ע"י קצין-המבצעים של הרגימנט, באלו המלים: "אין אנו רואים את ה-75 ככלי נשק חד-תכליתי; ואמנם, אחד הגילויים החשובים ביותר לערכו אנו מוצאים בתפעולו נגד כוח האדם של היריב. תודות למסלול-התעופה השטחי שלו ניתן, בלחימה המתנהלת בראשי-גבעות, להפעילו כאחד נגד מצודות, קבוצות של אנשי אויב, עמדות-מקלעים ופתחי-מאורות, וזאת במצב בים בהם לא יספיקו לכך שום כלי-זין אחרים. בנסיוננו-אנו מצאנו כי הכלי ניתן-לטטול במידה מספקת בשביל מילוי תפקיד כללי זה".

המסיבות בעצמן אומרות לנו משהו על אודות נידותו של הכלי.

מצויות עוד דוגמאות רבות לתפעולו של ה"קנה" בקרב, דוגמאות שאותן מספקים לנו במיור חד המערכה ההגנתית שליד מקוה-המים הגדול של צ'וסן וכן המבצע ההתקפי "מהלומה" שנערך

...בגלל משקלו של הקנה בן 75 מ"מ נהגו לעתים קרובות להשאירו בעורף...

חיל-הרגלים (ובראש-ובראשונה — מחמת גילוי העמדה, הנגרם ע"י כך, והנותן לאויב יכולת להגיב במהירות על פעולת אותו כלי-ללא-רתע). אך בשדה, בחזית-קוריאנה, כמעט ולא היה הד לספקות אלה. פה אחד אמרו הגייסות והמפקדים כי במבצעים-שבפועל אין הרשף מהווה בעיה. דעה זו בוטאה לרוב בנוסח זה בערך: — "למה נדאג בגלל זה? הרי ממילא הם יודעים שאנחנו פה!" סמל אחר השיב: "אחדים מאנשי היו מודאגים בענין הרשף וההדף-האחורי, משום שהם קראו כל כך הרבה על אודות דברים אלה. אך משפתחנו באש ופעלנו — נכנסו החיילים לאפיק-הפעולה". בדרך כלל, אין ענין זה מהווה גורם הפוגע ברמת-רוחם של צותי מפעילי-ה"קנים". הם סבורים שאם יכולים הם, לאחר שירו, להעתיק את עמדתם למרחק-מה הצדה — יש בכך משום הבטחה מספקת בשבילה.

תפעול נגד שריון

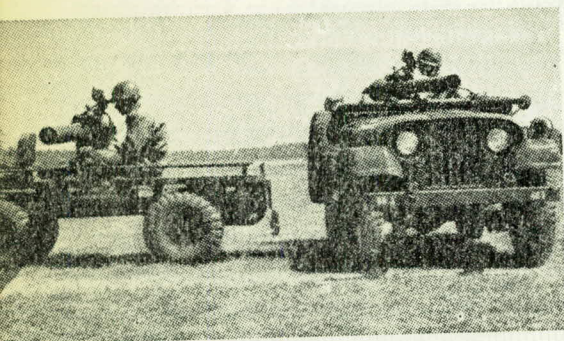
הלקח מבחינה זו היה במלחמת-קוריאנה מועט יותר מכפי שהיה יכול להיות במלחמה יותר "תקינה". בשלב-הראשון ביותר כמעט ולא היו עדיין כלים-ללא-רתע בשימוש הכוחות האמריקאיים, ואילו בשלב שלאחר זאת — עם חיסולו הכמעט-גמור של הצבא הצפון-קוריאני ועם הופעת הכוחות הסיניים בזירה — כמעט ונעדר בצד "הצפוני" יסוד מוחשי של כוחות-שריון. אין-תימה, איפוא, שבאותם מבצעים שנחקרו במיוחד ע"י בודקי תפעול-הנשק האמריקאיים לא נמצאו דוגמאות של הפעלת כלי-נשק ללא-רתע נגד רכבי-שריון "אמרי-תי" — טנקים. בשני מקרים הופעל קנה בן 75 מ"מ לירי על "תותח-סער" משוריין; בשני המקרים הוא חיסל את הכלי (אך, כמובן, ידיעה זו היתה מאלפת יותר אילו היה ניתן לדעת מאיזה טיפוס היה אותו "תותח-סער" — שכן הרבה מתותחי-הסער הסובייטיים שהיו מצויים בחזית-קוריאנה נמנו על הסוג "תותח-סער-76" אשר שריונו לא היה עבה ומוצק כלל). אולם מצוי דו"ח של הרגימנט-ה-7 ל"צבא-הצי" (חיל-ה"מרינס"), המספר על נסיונותיו של קנה בן 75 מ"מ בפעולות נגד שריון-אויב שהתנהלו בשלב מוקדם יותר של המלחמה. במקרה אחד השתמשו בכלי זה בשביל להוציא מכלל שימוש ארבעה טנקים

כרגיל ניתכת סביב עמדתו. אנשי-הצות היו מת-
 חפרים בצד הכלי ונשארים אתו.

ברם, לפני סיומה של סקירה זו לא יזיק גם
 לציין, שוב, את המגבלה המוחשית ביותר שבו.
 תהיה זו טעות לחשוב כי רק היעדר ההכרות עם
 הכלי הוא אשר בלבד שם בלחימה בקוריאנה סי-
 גים על שימוש רבי-יותר בקנה בן 75 המ"מ ע"י
 הגייסות; שכן שוב-שוב יש להזכיר ולהדגיש
 כי ככל שגבוה יותר הרכס — כן הופך גורם-
 המשקל למכשול בשביל השימוש בכלי. באם
 הלחימה מתנהלת על פני רכסים שהפרשי-הגובה
 שלהם מעל לקו-ההתחלה עולה על 300 מ' — כי
 אז תמיד מופיע סימן-שאלה לגבי כך האם אפשר
 רויות השימוש בכלי זה מצדיקות את השקעת
 כוח-האדם אשר תידרש בשביל לטלטלו. ואילו
 בכל תנועה המתנהלת על-פני משעול-הר צרים,
 ועל פני שטח חלקלק, יש והכלי הופך לסכנה
 מפורשת לגייסות. לפחות בשתי דיביזיות אמרי-
 קאיות — בדב. ה-2 ובדב. ה-24, נשברו גבותיהם
 של חיילים בשל נפלם תוך כדי מאמץ לטלטל את
 הקנה בן 75 המ"מ ולהביאו קדימה — אל מקום
 הפעלתו המיועד בקרב.

כאשר יימצא הפתרון הטכני המתאים והשימושי
 לבעיית ניידותו של כלי זה, מבלי שמנגנון-ניידות
 זה עצמו יסרב יותר מדי את מבנהו של גדוד-
 הרגלים — איראז תבוא השעה בה תתפוס "ארטי-
 לרית הרגלים" את מקומה הראוי לה במערכות
 חיל-הרגלים החדיש.

גיפ ו"פרד-מכני" נושאים קנה בן 106 מ"מ: —
 סינתזה של משקל וניידות

פעם, במסיבות שהיו גרועות בשבילנו
 במיוחד, כאשר על שתי פלוגות עבר זמן
 קשה שעה שהחזיקו ברכס שגובהו כ-300
 מ' — היינו זקוקים לדבר כלשהו אשר יוכל
 לחסל מצידיות ועמדות-מקלע סיניות שנמ-
 צאו בגבעות בעברה האחר של הבקעה,
 בטוחים שהגיעו עד כדי 1200 מ'. הלכנו
 אל המחלקה הנגד-טנקית שלנו והשגנו שם
 צות בפיקודו של סמל, קנה בן 75 מ"מ
 ו-40 פגז. שתי הפלוגות כבר היו, בעצם,
 מכותרות; אך אותה חוליה הצליחה איך-
 שהוא להסתנן ולהידחק אליהן — ואחר כך
 שוב סגר האויב ו"חתם" את עורף מערך-
 הפלוגות, ובודד את העמדה. הפלוגות נש-
 ארו שם כל הלילה.

"עם אור-ראשון, ביזמת-הוא, איכן הסמל
 את עמדות כלי-היריה של היריב והחל
 יורה עליהן — והוציא 15 פגז. אחר-כך
 התחילו הסינים להתקדם ול"משט" בשטח,
 על מנת להגיע אליו ולחסלו. הוא העביר
 את הכלי אל עמדה מוסתרת והמתין עד
 אשר הם הגיעו קרוב ל-200 מ' מהקנה שלו
 — ואז ירה 10 פגזי-חנ"ם לתוך יחידה
 יריבה, שהיתה בעצמת פלוגה בערך. כלי
 יחיד זה שבר את ההתקפה".

כ-3 חודשים מאוחר-יותר. כל תוכנן של דוגמאות
 אלו מוכיח את דיוקו הבלתי-שכיח של כלי-היריה
 זה ואת כושרו הכולל בתפעול-בקרב.

בשעת המצור על הגרז נתגלה הקנה-ללא-רתע
 בן 75 המ"מ כמועיל במיוחד להדיפת התקפות-
 לילה. נהגו להשתמש בו בשביל לחסל את המקל-
 עים והמרגמות של היריב, אשר היו יורים על קו-
 ההיערכות של הרגלים מטוח רחוקי-חסית. במ-
 לאכה זו נתגלה פגז-הפוספור-הלבן של הקנה בן-
 75 המ"מ כמתאים ותכליתי ביותר.

במשך קרבות-לילה אלה — לא היה הקנה "זו"
 ממקום למקום — אם כי אש יריב כבדה היתה

מאת ר. רם

עוד מעט ויגיעו.

המיוור שיפלי הרים ראשו והציץ בשמים, שהיו תלויים מעליו קודרים ושחורים. הגשם הדקיק שהיה מטפטף אותה שעה הרטיב את פניו וחדר לעיניו. הוא הישיר מבטו והרהר: "טוב שהלילה כה חשוך. רק בלילה כזה קיים סיכוי לכבוש את משלטי לוקה הארוזים". הוא המשיך לצעוד. מלפניו ומאחוריו הבחין בחשיכה בצלליות אנשי פלוגתו שהיו מתקדמים מזה שעתיים. "רק לא לאבד את הכיוון", חשב, "רק לא להתרחק מרחק רב-מדי מהכביש".

עתה נזכר והרהר בקבוצת הפקודות הגדודית שנתקיימה באותו בוקר במשרדו של מפקד הגדוד ובמשימה שהוטלה עליו.

— "מיוור שיפלי", אמר לו המפקד, "פלוגתך. תכבוש הלילה את משלטי לוקה על מנת לאפשר המשך התקפת הגדוד עם שחר. משלטי לוקה מאורגנים היטב להגנה, חפורים ומגודרים והם מוחזקים על ידי שתי מחלקות מוגברות. אעמיד לרשותך גדוד הוביצרים בני 155 מ"מ לסיוע-ישיר. הגש תכניתך לאישור עד שעת הצהרים".

משניגש לתכנון, נראה לו הכל פשוט; הוא החליט כי יתקדם במבנה-מכונס במקביל לכביש, יגיע עד לגבעה 104, משם יפנה מזרחה, יגיע לשטח-ההיערכות במרחק של 400 מטר מהיעד, ייערך במבנה-ההסתערות עם שתי מחלקות קדימה, ינוע בשקט — ויכבוש בשלב א' את שני המוצבים הקדמיים. לאחר כיבושם, תעבור המחלקה השלישית ותכבוש את המוצב השלישי. את גדוד התותחים יחזיק בחיפוי נצור. משסיכס לעצמו את התכנית, עלתה בדעתו שאילו היה קולונל גנבל, מדריכו בקורס מפקדי פלוגות, בודק את תכניתו היה ודאי מעניק לו ציון "מצויין". המפקד אישר את התכנית, אף כי שינה במקצת את כיוון תנועות הפלוגה. באשרו את התכנית, הוסיף ואמר:

— "שיפלי חביבי, בלילה כה חשוך תהיה קשה השליטה על הכוח. זכור לנוע עד לגדרות במבנים מכונסים. רק לאחר פריצתך יהיה על המחלקות להתפרס ללחימה על היעד; איני חושב שיקשה עליכם להגיע בשקט לגדרות".

— „כן, המפקד“, השיב שיפלי, „נבצע ממש כפי שלמדנו ותרצלנו“. עתה הם צועדים... הדי־התפוצצויות נשמעים ממרחק רב... הנעלים חורקות ומשמיעות רעש מעצבן שעה שהן נתקלות בסלעים המבצבצים פה־ושם. מיור שיפלי הולך בין אנשיו. ההליכה הפכה להיות מונוטונית במקצת, ואותה מתיחות שתקפה אותו ברגעי היציאה בעלמה כליל. הוא מצא עצמו מהרהר בחופשתו האחרונה, במשחק הביסבול בו השתתף; ובליד, הנערה הצוחקת עמה בילה חופשה נפלאה זו.

לפתע הוא מתנער ואומר לעצמו: „לכל הרוחות, עוד מעט ונגיע — ואתה, מפקד הפלוגה, שקוע בחלומות בעולם אחר ו“, לויטננט ברשי הצועד לידו ניגש אליו ולוחש באזנו: „הנה גבעה 104 לפנינו“. הוא נעץ מבטו לפניו והבחין בצללית של גבעה 104, עליה התחילו לטפס. לפניו צועדת כיתת־חוד פרוסה במבנה של ראש־חץ. מפקד כיתת־חוד זו הוא לויטננט מיטי; ומיור שיפלי יודע כי הוא יכול לסמוך עליו, שכן אם ייתקל החוד במארב־אויב בלתי צפוי — יידע לויטננט מיטי כיצד להתגבר עליו.

מכשיר־האלחוט, שבאמצעותו מתקשרים עם המחלקות ועד החוד, תלוי לו למיור ברישול על כתפו. מכשירי־האלחוט כולם פתוחים — אך איש אינו משמיע בהם מילה, שכן חזקה עליהם פקודתו של המיור לקיים דממה אלחוטית כל עוד לא נתגלו על ידי האויב. לפתע, כאילו מבלי שציפה לכך איש, נשמע מכיוון כיתת־החוד טרטור של מקלע, וקליעים החלו מתעופפים ממש מעל ראשם של המיור וההולכים לידו. עוד בטרם נמוג הד טרטורו של הצרור הראשון, נשמעת שאגתו של לויטננט מיטי:

— „הסתער!“

ושאגה זו נבלעת ברעש אש אבטומטית של תת־מקלעים ושל התפוצצויות־רמונים. ופתאום בבת אחת משתתקים הקולות והכל חוזר להיות כפי שהיה קודם לכן.

— „מהר מאוד“, אומר המיור לעצמו, „סה״כ 30—20 שניות — והכל נגמר...“

המיור מקרב אל פיו את מכשיר־הקשר וקורא:

— „נמר 1, כאן נמר. דווח! עבור.“ כל תשובה לא נשמעת, והוא חוזר על קריאתו: —

„נמר 1, כאן נמר. דווח! עבור.“

עתה הוא שומע במכשיר הקשר את תשובתו של לויטננט מיטי: —

— „נמר, כאן נמר 1. נתקלנו במארב והסתערנו עליו. האויב ברח. לנו פצוע קל אחד.

האויב השאיר שתי גויות במקום. עבור.“

— „כאן נמר“, משיב לו המיור, „אנו נטפל בפצוע. המשך לנוע. סוף.“

עתה חושב המיור: „לאחר שהאויב גילה בודאי את דבר התקפתנו, עלינו לבצע הכל

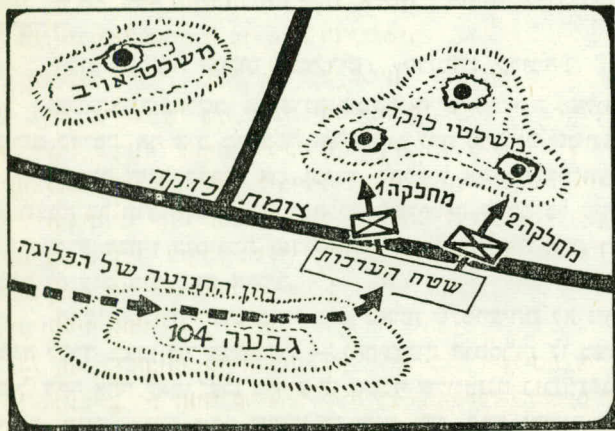
הרבה יותר מהר“. שוב הוא מקרב אליו את מכשיר־הקשר וקורא:

— „כל תחנות, נמר. כאן נמר.

נועו באותו מבנה ובמהירות ישר אל שטח־ההיערכות. עבור.“

כל התחנות מאשרות קבלת הפקודה — והמיור מבחין בכי־תת־החוד, הפונה בבת־אחת מו־רחה. הוא צועד עם אנשיו אחרי כהה זו.

עשר דקות חולפות והכוח מגיע אל שטח ההיערכות. במשך

לטי לוקה עדיין לא ניתן להבחין, אולם כל אחד מאנשי הפלוגה חש בדממה המאיימת של משלטים אלה. המחלקות נערכות במהירות: מחלקה 1 משמאל, מחלקה 2 מימין ומחלקה 3 מאחור. המיור וחבורת-הפיקוד שלו נמצאים בין שתי המחלקות הקדמיות וקצת מאחור. עברו שלוש דקות מרגע הגיעם לשטח-ההיערכות — והמיור פוקד כבר על המחלקות לנוע קדימה. מחלקות 1 ו-2 נעות כל אחת בגזרתה, במבנה של טורים, ומחלקה 3 נשארת בשטח-ההיערכות.

— „הכל מתנהל לפי התכנית“, אומר המיור לעצמו, „נמשך לפי התכנית...“

הספיקו לצעוד חמשים צעד בלבד ולפתע שמעו מכיוון משלטי לוקה קול-נפץ חלש, כקולה של פצצת-מרגמה; ולאחר שניות מספר נשמע מעל לראשם קול-נפץ נוסף, עוד בטרם נמוגו הדי הנפץ הואר השטח מסביב. המיור מציץ בשמים ורואה מעל לראשו פצצת-תאורה, כשהיא חלילה במצנה קטן היורד אט-אט, מתנדנד ברוח מצד אל צד. — „לכל הרוחות, הסימאירים את השטח, אם לא גילו אותנו עד עתה, יגלו אותנו מיד“.

האור מתחזק והולך והמיור רואה לפניו את מחלקות אחת ושתיים כשהן נעות בגושים מכונסים קדימה; הוא מבחין היטב במדרונות הקדמיים של משלטי לוקה, שם מחופר האויב אותו הם עומדים לתקוף. השקט מסביב הוא נוראי, וכל שניה נראית כאילו היא מתמשכת שנים. ואז, בבת אחת מתמלא החלל קולות-נפץ רבים, טרטור מקלעים, וברק פצצות מתפוצצות. וכבר נשמעות הנאקות הראשונות של הפצועים, כשבתוכן מתערבבות השאגות של המפקדים. — „קדימה ובכל המהירות קדימה!“ נשמע קולו של לויטננט בוכה, מפקד מחלקה מס 1.

„קדימה!“

הכל רוגש וגועש מסביב, ולאורן של פצצות-התאורה הממשיכות להטיל אורן הבהיר, ניתן להבחין במחלקות שנעצרו, כשכל אחד מאנשיהן מנסה למצוא מחסה בקרקע המישורית שעל פניה צעדו. מיור שיפלי וחבורת-הפיקוד שלו נעצרו אף הם. אש האויב ניתכת בעצמה אכזרית באופן שאין כל אפשרות להתקדם.

שיפלי, השוכב צמוד לקרקע, מרים מעט ראשו ומבחין בחיילים השכובים מסביבו. קצין התצפית הקדמי שוכב במרחק צעדים מספר ממנו. והוא קורא אליו בקול:

— „הפעל, נחושת!“

ומיד שומע הוא את הלז שואג לתוך מכשירו: „אריה, כאן אריה אחד. נחושת! נחושת! עבור“.

הוא מקוה שמילת-ההפעלה זו תפעיל מיד את אש התותחים על משלטי לוקה, ושבהסתה של אש זו ינתן להם להתקדם קדימה אל עבר הגדרות. „טרק, טרק, טרק“, נשמעות ההתפוצצויות הראשונות של פגזי התותחים על יעדי האויב.

שיפלי צועק לתוך המכשיר: „תחנות נמר! אש תותחינו על יעדי האויב! נועו מהר קדימה!“.

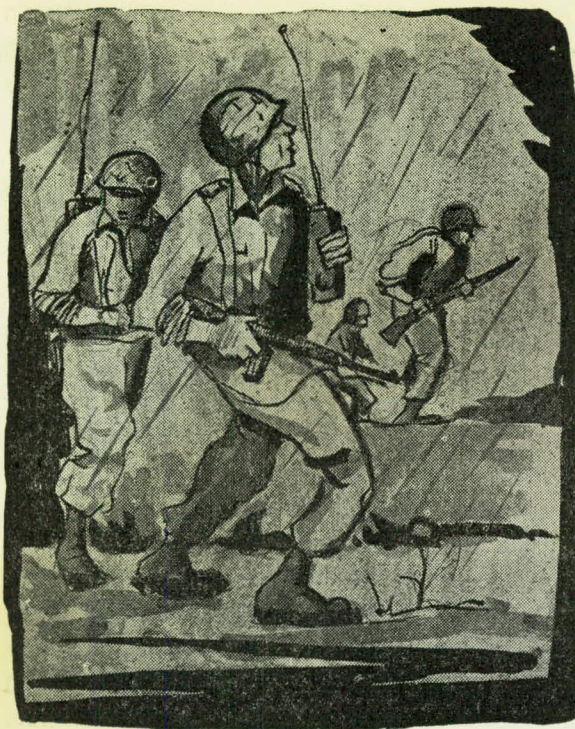
ושוב נשמעות שאגות המפקדים: „קדימה! קדימה!“

אש האויב נחלשת, אך אינה פוסקת. חיילי הפלוגה מצליחים להתרומם ולרוץ כמה עשרות צעדים קדימה, אך שוב מתגברת אש האויב והם נעצרים שנית.

המיור חוכך בדעתו אם, וכיצד, להפעיל את מחלקת-העתודה, אך הוא מגיע למסקנה כי לא תצמח כל תועלת מהכנסת המחלקה השלישית לקרב כל עוד השטח מואר מסביב.

הוא מבחין בנסיגות בודדים של חיילי מחלקות אחת ושתיים להתרומם ולפרוץ קדימה; רבים נפגעים מיד באש האויב.

חיילי הפלוגה שכובים צופים, באופן שלמרבייתם לא ניתן להפעיל את כלי-נשקם. המיור מנסה לברר מצבן של המחלקות — והתשובות הנמסרות לו מצביעות על מספר הנפגעים ההולך וגדל. דקה אחת לאחר-מכן מודיע לו הקשר שלויטננט בוכה נפגע באופן חמור. המצב נראה קשה ביותר. מיור שיפלי יודע שעליו להחליט מיד. באם ימשיך לנסות ולהניע את פלוגתו קדימה

סופו שייקטלו כולם מבלי שיבצעו את המשימה. באם יחליט לסגת — יתכן ויצליח להוציא את מרבית אנשי הפלוגה. חולפת בראשו המחשבה שהוא מיור שיפלי עתיד להיכשל בביצוע המשימה. אך הוא יודע שאינו יכול להתחמק מההחלטה. הוא חש בכל ישותו את נטל האחריות בכל אכזריותה, שוקל במהירות ומחליט:

— "תחנות נמר! נועזו בחיפוי אש התותחים חזרה לגבעה 104, לויט-בנט מרכוס יארגן נשיאת הפצועים — עבור".

עם שחר הגיעו חזרה לנקודה ממנה יצאו, רצועים, עייפים, כשהם נושאים עמם את נפגעייהם. שכבו מתחת לעצים, דוממים וזועפים.

מפקד הגדוד חיכה להם. פניו נראו כעוסים ומעוותים מעט. מיור שיפלי ניגש אליו ומסר לו בקצרה את אשר אירע.

— "לך לבוח מעט", אמר לו המג"ד, "אקרא לך בשעה מאוחרת יותר".

הוא לא יכול היה להרדם. המחשבה שמא טעה בשיקוליו, שעה שנתן את פקודת הנסיגה, לא הרפתה ממנו. שקל וחזור-ושקל את כל שאירע מרגע שיצאו משטח-ההיערכות. "האם באמת לא ניתן היה לכבוש את משלטי לוקה?" ניסה לתת תשובות לכל אותן שאלות שכה הציקו לו. בצהרים נקרא אל המפקד. נכנס לאוהל והצדיע. נתישב, לאחר שנרמז לו, על כסא פנוי שהיה ניצב ליד שולחן-העבודה.

— "ובכן שיפלי", פתח המפקד בקולו הזועף, "אתה לא ביצעת את המשימה. נתת פקודת נסיגה עוד בטרם הגעתם לגדרות. מדוע?"

— "מפני שלא היתה כל אפשרות להגיע לגדרות; מפני שכאשר יצאנו משטח-ההיערכות ונענו בשדה הפתוח, הואר השטח באור מלא ורצוף ע"י פצצות-תאורה של מרגמות ותותחים, והאויב הצליח לכוון את אש כמעט כאילו היה זה יום — ועל אף כל הנסיונות לא הצלחנו להגיע אל הגדרות".

— "מה?" אמר המפקד, "אתה רוצה להגיד לי שפצצות-התאורה שינו במידה רבה כל כך את המצב? מדוע לא פתחתם בריצה כשהואר השטח?"

— "פתחנו, המפקד, השיבו מיור שיפלי, "אך אי-אפשר היה לרוץ אל מול מחסום האש של האויב".

המג"ד הפסיקו בכעס ואמר: — "כיצד, אם כך, אנו לוחמים ביום? כיצד באור מלא. מצליחים אנו להגיע אל גדרות מוצבי האויב? אמור, שיפלי, אמור!"

— "ביום, המפקד, אנו נשענים על סיוע ארטילרי מלא. לעתים על סיוע אווירי; אנו בוחרים בנתיבי-תנועה מוסתרים ככל האפשר, אנו יוצרים מסכי-עשן הסמוכים למוצבי האויב, אנו יוצאים משטח-ההיערכות במבנים מפוזרים — וע"י כל אלה אנו מקטינים את סיכויי ההיפגעות של

חיילינו ומאפשרים להם, בו־בזמן, ליצור אש משל־עצמם, בעיקר בקטע־הדרך בו ייפסק הסיוע הארטילרי. אך כאן, במקרה שלנו, עשינו את כל ההכנות למלחמת־לילה, כשלפתע מצאנו את עצמנו בתנאי לחימה של יום.

— "שמא אתה מציע", שאל המפקד, "שנוותר בגלל התאורה על לחימת־לילה?"

— "לא ולא", השיב שיפלי, "להיפך. אני חושב שאנחנו חייבים להשתדל ולהילחם בלילה שכן נותן לנו הלילה יתרונות רבים. אך עלינו לעשות את כל ההכנות לעבור למלחמת יום במקרה שניתפס באור פצצות־התאורה והזרקורים של האויב".

— "כיצד אתה מציע לעשות זאת?" שאל המג"ד.

— "נראה לי שעלינו להיזהר בבחירת ציר־ההסתערות, להימנע מבחירת הציר הקצר ביותר — באם הוא חשוף מדי. עלינו לנוע במבנים מכונסים — אך עם זאת להיות מסוגלים, מיד לכשיואר השטח ונתגלה, לעבור למבנים מפורים כשאנו לוחמים במבנה הזה עד לגדרות — ושם שוב להתרכז, כדי לעבור במכונס את הפרצות בגדרות. עלינו לקחת אתנו פצצות־עשן למרגמות 2 אינץ' וליצור מסכי־עשן ברגע שיואר השטח מסביב".

— "מה?" התפרץ המפקד, "מסכי־עשן בלילה?"

— "כן, המפקד. הם יהיו טובים ממש כפי שהם טובים ביום. אולי אף טובים יותר. אני אפילו הייתי מציע שייקבע בפק"ל שבשתי הדקות האחרונות של הסיוע הארטילרי יינתנו פצצות־עשן על היעד עצמו באמצעות התותחים והמרגמות־הכבדות. זה היה בלי ספק מוסיף למבוכה של האויב. אך מה שחשוב הוא שנצליח בקטע־הדרך־הזהוּמן הקצר הזה של הלחימה אל היעד להפעיל לאורן של פצצות־התאורה את כל העצמה שלנו, של הרובים, המקלעים, הבזוקות, רימוני־הרובה וכל העומד לרשותנו; שכן רק בדרך זו יעלה בידינו, בתנאי שדה־הקרב המואר, לכבוש את מוצבי האויב".

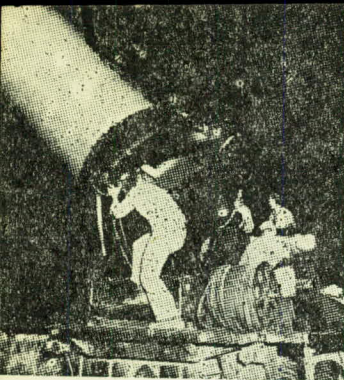
— "שיפלי", אמר המג"ד לאחר הרעור קל, "יתכן ואתה צודק. יתכן ואנו ממשיכים להחזיק בעקרונות לחימה־בלילה מבלי שהבחנו שבינתיים נשתנו דברים רבים בתנאי הקרב־בלילה". ושוב נשתתק, ואחר־כך הוסיף: "מה דעתך שכל מחלקה תקח אתה להביור? בקטע של שבעים־שמונים המטר לפני הגדרות, ובלחימה על היעד עצמו, עלולה להיות בו תועלת מרובה".

— "רעיון מצוין", אמר שיפלי, "רעיון מצוין".

נשתררה דממה.

— "ועוד דבר, המפקד", אמר שיפלי לאחר היסוס קל. "אני יודע ששוב תשלח יחידה לכבוש את משלטי לוקה, לא הייתי רוצה להישאר תמ"פ שלא ביצע את המשימה!" המפקד חייך והשיב: "מיוּר שיפלי, מחר בלילה אתה יוצא לכבוש את משלטי לוקה!" שיפלי נזדקף, הצדיע ויצא, הוא ניגש מיד לעיבוד התכנית ולתרגול הפלוגה.

אבזרי תאורה בצבא־ארה"ב

זוה מערך אבזרי התאורה השונים העומדים לרשות הגייסות בצבא חדיש — כדוגמת צבא ארה"ב.

זרקורים

● זרקור ב־60 אינץ' ממוקם כ־3,000—8,000 ירד מאחורי החזית. השטח המואר על ידו: — 800 ירד רוחב ו־15,000 ירד עומק באור מפורז, כ־20,000 ירד באור מרכזי. עצמתו 800,000 נר. תכליתו — יצירת אור־ירח מלאכותי. תאורה כזו תושג או ע"י מתן "אור מפורז" (Diffusion) או באמצעות "אור המוחזר ע"י העננים" (Reflection). אופן־שימוש אחרון זה מתאים בעיקר בארצות אקלים אירופי ממוזג. למתן "אור מפורז" מוג' בהתקנת האור רק הגבהה מינימלית מעל הקרקע — ובתוצאה מפיזור האור מואר השטח שמתחת לקרן וזה שלצדדיו. בתאורה ע"י החזרה מואר השטח יותר; תאורה זו משתווה כמעט לזו של ירח־מלא, לעומת אור רב־ע"י רוח בהארה ע"י "אור מפורז".

● זרקור מורכב על טנק, ב־18 אינץ', צמוד־תותח. כוחו — 40,000 נר; צידודו כצידוד הצריח; טוחו — 1,200 ירד.

זיקוקי־מטוס לתאורה

שני העיקריים בין ה־סוגים הרבים (אשר לכו־לם עצמת־תאורה רבה, קצב־נחיתה איטי ומשך־בעירה ארוך יחסית) הם:

● זיקוק M־5. עצמת 600,000 כוחות־נר. הוא נפלט מתוך פצצת־מטוס ונוחת באמצעות מצנח, כשמרעום־ההשהיה של ה־הפצצה מאפשר לה ליפול 100—300 מ' לפני הפעלת הזיקוק.

● זיקוק M־6. שעצמתו 1,000,000 נרות. דומה בכל לחברו פרט לעצמה. גם זיקוק זה, משנפלט, צונח במהי־רות של כ־150 מ' לדקה, בוער — 3 עד 3,5 דקות. חסרונן: אין להטילן באותה מידת דיוק שמאפשרים אותה אמצעי התאורה האחרים.

פצצות תאורה

● למרגמה בת 60 המ"מ פצצת־תאורה אשר ביכולתה להגיע לטוח של 1,000 מטר והיא מתפוצצת בגובה של כ־150 מטר. משך ההארה — 25 שניות, עצמתה — 145,000 נר, וקצב צניחתה כ־3 מטרים לשניה.

● במרגמה בת 81 מ"מ: משך ההארה — 55 שניות, ועצמתה 250,000 נר.

פגזי תאורה

● להוביצר 105 המ"מ פגז, שמגיע לטוח של כ־12,500 מטר. משך ההארה — 43 שניות; העצמה — 300,000 נר. לפגז מרעום־השהיה מכני המאפשר להפעילו בטוח־יזמן מ־0 ועד 75 שניות — ולקבוע עלידי כך איוו חלקת־שטח תואר.

● פגזו של הוביצר 155 מ"מ מגיע לטוח של כ־14,000 מטר. משך ה־הארה 60 שניות, העצמה — 400,000 נר. מרעום־ההשהיה שלו דומה לשל חברו.

פיוע ציי

● גם לתותח־ציי, בעלי קוטר של 6,5 אינץ', פגזי תאורה משלהם.

● זרקורים בעלי קוטר של 24 אינץ' מצויים תכופות ברשות הציי.

מוקשי־תאורה

● המוקש M־48, מורכב ממשול, קליע ומנגנון־הפעלה הקשור בתיל ממעיד. הקליע, לאחר שהופעל, נזרק לגובה של 100—160 מטר ומאיר במשך כ־20 שניות בעצמה של 130,000 נר. הטוח היעיל של התאורה הוא כ־280 מטר.

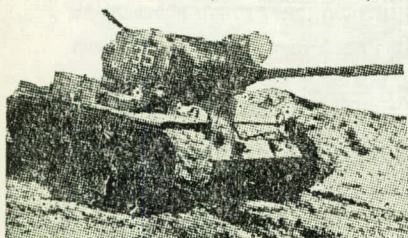
● המוקש M־49 הוא דגם ניח המוצמד ע"י מסמרים למוט, עמוד או עץ בגובה של 40—45 ס"מ מעל הקרקע. אף הוא מופעל על־ידי תיל ממעיד. מוקש זה מאיר במשך 60 שניות בעצמה של 40,000 נר. ניתן להטילו ביד, כרימון־תאורה.

רימוני תאורה

● רימוני, מאיר במשך 25 שניות בעצמה של כ־50,000 נר.

● רימון רומה מאפשר שילוח מספר זיקוקי־איתות שונים, אך מהם רק בעלי האור הלבן מתאימים לתאורת שדה־הקרב: כגון "מצנח הכוכב־הלבן" ו"אשכול הכוכב־הלבן". הזיקוק מגיע אל מלוא גובהו ב־6 שניות, מצנחו נפתח והזיקוק נדלק ומאיר במשך 20—30 שניה בעצמה של 20,000 נר. מהירות צניחתו — 2—2,5 מטר לשניה. ה"אשכול" נותן 5 כוכבים היורדים בנפילה־חופשית. הם בוערים בין 5—7 שניות, כשכל אחד מפיק כ־18,000 נר.

זרקור מורכב על טנק

כשמדובר ב"חיל-רגלים משורין" — מתכונים כרגיל לאותן יחידות חיל-רגלים המצורפות אל עוצבות-שריון והפועלות, במקרים רבים, כחיל-רגלים-מסייע של יחידות-הטנקים, או במעורב אתן, אם כי יש ומוטלות עליהן (בהתאם למצב-הקרב המסוים, או לפי סוגי-השטח בו הן נמצאות) גם משימות עצמאיות יותר, ולעתים אף משימות-יוזמות-וספות-חיות בקרב. ברם, התרחבותם של אותם מצבים ודרכים שמלכתחילה הולידו את עצם ההכרח בחיל-רגלים-משורין היתה בתקופה האחרונה כה רבה (בין בתוקף נסיונות מלחמות-האמול, ובין מחמת הצפוי-המשוער במלחמות-המחר) עד כי צבאות רבים מנסים עתה להבטיח-מראש בשביל מרבית חיל-הרגלים שלהם (דהיינו, חיל-רגלים "רגיל") לפחות את האפשרות להפכו לחיל-רגלים-משורין בבוא שעת הצורך בכך. כך, בצד ההרחבה הקבועה של מסגרת חיל-רגלים ממוכן שכזה (בסוגי-דיביויות מסוימים בצבא-צרפת, ב"דיביויות-ממוכנות" בצבא הסובייטי, ועוד) אנו רואים ב"דיביויות הפנטומיות" החדשות, בהן מתארגן עכשיו צבא-ארה"ב כולו, את הסידור-מראש להפיכת יחידות-רגלים "תקינות" ליחידות ממוכנות, ע"י סיפוח, למשך-הצורך, של המכסה הנדרשת של מסייעי-יסודות-משוריינים (Armored Personnel Carriers, A.P.C., לפי המונח האמריקאי) אל יחידות אלו. הרשימה המאלפת, המתארת את דרכי תפעולה של פלוגות-רובאים ממוכנות בקרב-התקפה, שאובה מתוך סקירה כוללת הקובעת את היסודות הטקטיים של תפעול פלוגה-ממוכנת כזו לצורות-הקרב השונות שלה. כמובן שאחדים מאורחי-הלחימה בהם נוקטת פלוגה-ממוכנת אמריקאית מותנים במידת-מה ע"י כלי-הרכב שעליו היא מושתתת: מסייעי-יסודות המקורה כזו בגג-שריון ואטום מכל צד, והמתנועע על שלדה זחלית-בשלמות. ברם, סקירה זו מדגימה בכ"א את יסודות קרב-הרגלים-המשוריינים, ויש בה משום מבוא נאה להכרת שלושה דינמית ומבטיחה-רבות זו בהתפתחותו המסתעפת של חיל-הרגלים בזמננו.

חיל-רגלים

מאת
קפט. מ. מולר

ממוכן

בהתקפה

יסודות הפעולה ההתקפית של פלוגה רובאית אינם משתנים, בעיקרו של דבר, בין אם הפלוגה פועלת רגלית ובין אם היא רכובה על נושאי-גייסות-משוריינים. כשהיא רכובה יושם דגש חזק יותר בתנועות מהירות ותכופות, כולל המשכתה של ההתקפה מיעדי-הביניים. ניתן לצפות מפלוגה רכובה כי תכבוש יעדים עמוקים יותר מאותם יעדים שתכבוש פלוגה רגלית.

הגייסות המשוריינים שסופחו לפלוגתו לצורך ההתקפה. אחדים משיקוליו החשובים ביותר הם: פני-הקרקע, המכשולים, מצב האויב, רמת ניידותה של הפלוגה, מספר הטנקים המסופחים אליה, ואש-הסיוע העומדת לרשותה.

פני-הקרקע בציר ההתקדמות ובאיזור הפעולה עלולים להקל על השימוש בנושאי-גייסות-משוריינים, או לצמצם את תנועתם. כלי-רכב אלה מיטיבים ביותר לפעול בפני-הקרקע גליים, פתוחים יחסית, שבהם ניתן לנצל ניצול מירבי את ניידותם על פני לא-דרך. פני-הקרקע סגורים, כגון יערות, עשויים להגביל את השימוש בנושאי-גייסות-משוריינים לא רק משום שתנועת כלי-הרכב תצטמצם, אלא גם משום שתנועתם על פני-

הדרג התוקף שלה יעקוף לעיתים קרובות יותר התנגדות אויב, אשר תחוסל אחר-כך על-ידי כוחות העתודה. כשהיא נהנית מן היתרון שבניידות גדולה יותר יכולה הפלוגה הרכובה התוקפת להרשות לעצמה פיזור רב יותר מאשר בהתקפה רגלית, ולהתרחק יותר מסיכודות שכנות. כשהדגש מושם במהירות התנועה מופיע בפלוגה הרכובה הצורך להסתמך יותר, בכל רמות הפיקוד, על פקודות מקוטעות ופקודות המגדירות את טיב המשימה בלבד.

בעצבו את תכנית-ההתקפה שלו חייב מפקד הפלוגה הרובאית הרכובה לשקול גורמים מסויים (בנוסף לאותם גורמים שהוא שוקל לקראת התקפה רגלית) הנוגעים לתפעולם של נושאי-

קרקע שכאלה, כשהם נושאים רגלים, תעשה אותם מטרת נוחות לצויה צידי-טנקים של האויב, המסתתרים בסבך.

בהערכו את הקרקע אין מפקד הפלוגה צריך לבחור, כמקובל, נתיבי-התקרבות-ליעד בשטחים הנוחים ביותר לתנועת נושאי-הגייסות-המשוריינים שלו. אדרבא, רצוי שישקול את התנועה בפני קרקע פחות נוחים, אם יש בהם כדי להעניק לו אפשרות טובה יותר להשיג הפתעה. בנוסף לשיקולי עבירות פני-הקרקע לנושאי-גייסות משוריינים שומה עליו לשקול גם את עבירותה לכלי-רכב גלגליים. פני הקרקע העבירים לנושאי-גייסות-משוריינים עלולים להיות בלתי-עבירים לכלי-הרכב הגלגליים הנושאים נשק-מסייע וסיוע לוגיסטי הדרוש למבצעים ממושכים ורצופים.

מכשולים, הן הטבעיים והן העשויים בידי אדם, עלולים למנוע תנועת פלוגה רכובה בנתיבי-התקרבות מסוימים. מכשולים רחבי-ידיים עלולים למנוע את הדרג התקוף מלהשתמש בנושאי-גייסות-משוריינים עד אשר תאפשר הפעולה הרגלית את פריצתם של מכשולים אלה (כגון שדות-מוקשים).

שיקול חשוב בתפעולם של נושאי-גייסות-משוריינים המסופחים לפלוגה הוא מצבו של האויב, כלומר — היערכות הכוחות וכלי-הנשק שלו). כיון שנושאי-הגייסות-המשוריינים פגיע לאש-טנקים ולאש-נגד-טנקים, יש להדגיש בשיקולים הדגשה מיוחדת את נוכחות שריון-האויב, את הגנתו הנגד-טנקית ואת עמדות-הנשק בעלות מחפה-הראש שלו. מאחר שמחפה-ראש יבטל את תכליתיותם של נפצי-אוויר ארטילריים ופצצות מרגמה כנגד אנשי האויב שעליהם הוא מחפה, תחשוף בדרך כלל תנועת נושאי-הגייסות-המשוריינים בקרבת עמדות כאלה את כלי-הרכב הללו חשיפה מסוכנת מדי לכלי-נשק נגד-טנקים קצרי-טוח. באי-אלו מצבים עשויים נוכחות שריון האויב, הגנתו הנגד-טנקית ועמדותיו בעלות מחפה-הראש להוציא מכלל אפשרות או להגביל חמורות תנועה רכובה מקו-הציאה קדימה כל עוד לא הושמדו יחידות-אויב ועמדות-אויב אלו, או שותקו מצד שני, בהיעדר שריון האויב, בהיות הגנתו הנגד-טנקית חלשה ובהחזיקו בעמדות שהוכנו בחיפזון ושאינן להן מחפה-ראש, תתאפשר תנועת

נושאי-גייסות-משוריינים על-פני כל הדרך אל היעד.

כאשר נושאי-הגייסות-המשוריינים מסופחים לפלוגה רובאית לצורך התקפה, רצוי עד מאוד שמספר מספיק של נושאי-גייסות יסופח לתובלת כל המחלקות הרובאיות, ובמצבים מסוימים — גם ליחידות-משנה של מחלקת-הנשק.

ואולם יש להביא בחשבון שבמקרים מסוימים יסופחו נושאי-גייסות-משוריינים במספר שיספיק רק לנשיאת חלק מיחידות-המשנה הרגליות. יש להביא בחשבון ניידות חלקית זאת בתכנון ההתקפה, שכן יש לדאוג לכך ולודא כי יחידות-המשנה הרכובות והרגליות לא תתרחקנה זו מזו עד כדי כך, שהאויב יוכל להביס כל יחידת-משנה בנפרד.

סיפוח טנקים לפלוגה רובאית לצרכי מבצעים ישפיע השפעה ניכרת על השימושים האפשריים בנושאי-גייסות-משוריינים בהתקפה. כאשר נושאי-הגייסות-המשוריינים פועלים בלי טנקים, אי-אפשר לנצל ניצול מלא את יכולתם, בגלל פגיעותם של נושאי-הגייסות לאש טנקים ולאש נגד-טנקית. כאשר מצרפים אליהם טנקים, מגוונים עליהם הטנקים הודות ליכולתם להשמיד באשם טנקים וכלים נגד-טנקיים של האויב. מלבד זאת ימשכו הטנקים אל עצמם אש שהיתה נורית על נושאי-הגייסות, אילו לא צורפו הטנקים לנושאי-הגייסות.

כתוצאה מכך, לעתים קרובות תתאפשר התקפה רכובה של טנקים ונושאי-גייסות-משוריינים על ביצורי אויב שלא ניתן לתקוף אותם בנושאי-גייסות משוריינים בלבד.

הגם שתכנון ההתקפה זהה בעיקרו הן בהתקפה רכובה והן בהתקפה רגלית, חייב מפקד הפלוגה הרובאית להביא בחשבון, בחישוביו בתכנון התקפה רכובה, את ההבדלים המפורשים באורחי-המעשה ("הטכניקות") בשתי צורות התקפה שונות אלה, וזאת למען יעמוד על האפשרויות הטמונות בנושאי-הגייסות, ויפעילם מתוך ניצול האפשרויות הללו, ובתחומן.

להלן — דיון באחדים מן ההבדלים הללו. פלוגה רובאית תשתמש אך לעיתים רחוקות בעמדת-הסתערות בשביל התקפה רכובה. כל פעם שאפשרי הדבר מעותה תנועת הפלוגה משטח

...התנועה הרכובה תימשך עד לפני היעד...

מפקד פלוגה רובאית יכול לבחור בשביל התקפה רכובה שטח־ירידה־מהרכב (או שטחים כאלה) מעבר לקו־היציאה, שבו ירד הדרג־התוקף שלו בנושאי־הגייסות וימשיך בהתקפה רגלית. שטח זה יכול להימצא לפני קו־ההסתערות, בקו־ההסתערות, או על היעד. מפקד הפלוגה בוחר בשטח־הירידה־מהרכב על יסוד הערכתו את המרחק שאותו יוכל הדרג התוקף שלו לעבור בנושאי־הגייסות בטרם יהיה פגיע לטנקים, לתותחים נגד־טנקים, למכשולים, או לצוּתֵי צייד־הטנקים של האויב. עליו לשקול כאן את מידת ההגנה שיעניקו לפלוגה הטנקים המסופחים אליה, אש הנשק המסייע, פני־הקרקע, והשפעת כלי־זין אטום. מים, הוא מתכנן לנוע ברכב קדימה ככל האפשר. על כל פנים, קביעת שטח־הירידה־מהרכב היא ארעית ועלולה להשתנות במהלך ניהול ההתקפה, אם מצב האויב יאפשר או יצריך את השינוי. תכנית ההתקפה של מפקד הפלוגה הרובאית תכלול תכניות ברורות להפעלת נושאי־הגייסות־

הכינוס כך, שיחידות־המשנה המוליכות שלה יחצו את קו־היציאה (או את נקודת־ההתחלה) בזמן שנקבע, ובלי לעצור, כיון שכל עצירה בסמוך לחציית קו־היציאה כרוכה בהיחשפות גדולה יותר של הכוח לאש תלולת מסלול, ומצמצמת בהרבה את מידת ההפתעה שניתן להשיג. ואולם לפעמים יהיה צורך לעצור לזמן־מה את הפלוגה בעמדת־הסתערות כדי להשלים תיאומים סופיים או לסיים הכנות הכרחיות אחרות, לפני הנחתת ההתקפה. לפלוגה רובאית ממוכנת יוקצה לעיתים קרובות מאוד ציר התקדמות. לעיתים רחוקות יוקצה לה איזור פעולה. הקצאת הציר צריכה לאפשר גמישות מירבית בהתקפה. כדי ליהנות מהיתרון גות הנוספים שמעניקים לו נושאי־הגייסות המשוּרִינים צריך מפקד הפלוגה להרשות למפקדי המחלקות שלו חופש־פעולה גדול יותר, אשר לא יחרוג, כמובן, מתכנית־ההתקפה של הפלוגה. יעדי־הבינים שייבחרו צריכים להיות רק אלה ההכרחיים לבקרת ההתקפה ולניהולה.

לא יהיה צורך להציבה במקום בו יקל עליה לבצע משימות שקרוב לודאי כי תוטלנה עליה (כגון אבטחת אגף חשוף, או תנועה מאחורי מחלקת מסוימת בדרג התוקף). ביצוען של משימות אבטחת אגף המוקצות לעתודה תוקלנה על-ידי הפעלת נושאי-גייסות-משוריינים יחידים בתפקידי תצפית באגפים.

בדרך כלל יתכנן מפקד הפלוגה להחזיק את עתודתו רכובה עד להטלתה לקרב, וכן זמן רב ככל האפשר לאחר זאת, אם ירשה המצב.

התכנית להתארגנות-מחדש ולהתבססות כרוכה בשיקולים מיוחדים, כאשר נותנים לפלוגה נושאי-גייסות-משוריינים. יש לתכנן תספוק-במועדו של דלק, חומרי סיכה ותחמושת בשביל נושאי-הגייסות. תספוק זה מבוצע במידת האפשר בעמדת שביעדי, אך פעולות האויב עלולות לאלץ לערוך את התספוק בשטח-מת שבעורף היעד. תספוק התחמושת למחלקות הרובאיות יוקל כאשר ניתנים להן נושאי-גייסות-משוריינים, כיון שאפשר לשאת בכל כלי-רכב כמות גדולה של תחמושת. בתכנון יוכלל השימוש בכלי-הנשק של נושאי-הגייסות-המשוריינים לשם סיוע בהתבססות, או מעמדות טובה בשטח-מת שיירו מהן אש לחזית, או בהטלתה של משימת אבטחת האגפים והעורף עליהם. כאשר נשקפת סכנה שהאויב יפעיל כלי-זין אטום מיים, ורצוי לפזר את יחידות-המשנה של הפלוגה, תאפשר הניידות, שמעניקים לפלוגה נושאי-הגייסות-המשוריינים. פיזור מהיר של הפלוגה וכן ריכוזה-מחדש במהירות, במקרה שתידרש להגן על היעד בפני התקפה "מקובלת" (כלומר, לא אטומית).

כפי שנאמר לעיל, כאשר יש לפלוגה רובאית הניידות שמעניקים לה נושאי-הגייסות-המשוריינים מושם הדגש בהמשכה מהירה של ההתקפה, כדי ששיווי-משקלו של האויב יוסיף להיות מעורער ולמען שלא יואט קצב הפעולה. בשביל להקל על המשכה מהירה בהתקפה צריך שהתכניות המוקדמות תהיינה מושלמות ככל האפשר, כדי לצמצם עד למינימום את השהיה ביעד-ביניים.

כשם שיש שיקולים מיוחדים בפיתוח תכנית התמרן של התקפה רכובה, יש לשקול גורמים נוספים גם בעיצוב תכנית סיוע-האש. בדרך כלל יש לראות כשיקול ראשון במעלה מתן אבטחה

קפיצה תוך נסיעה

המשוריינים שסופחו אליו. כאשר עומד לרשותו מספר נושאי-גייסות-משוריינים המספיק לנשיאת כל המחלקות הרובאיות, יספח מפקד הפלוגה, בדרך כלל, את נושאי-הגייסות למחלקות, לצורך המבצעים. לעיתים מסופחים לפלוגה נושאי-גייסות-משוריינים במספר המספיק גם לנשיאת יחידות-משנה אחדות ממחלקת-הנשק. אולם כאשר הפלוגה רכובה רק בחלקה, על מפקד הפלוגה להתחילט מהי הדרך הטובה ביותר להפעלת נושאי-הגייסות-המשוריינים לשם ביצוע המשימה. במצב שכזה, יש לשקול קודם כל את נשיאתה של עתודת הפלוגה בנושאי-הגייסות, במקום שישאו את הדרג התוקף, כיון שהפעלה כזאת של נושאי-הגייסות תאפשר גמישות גדולה יותר.

בתכנון השימוש בעתודה ממוכנת יש לזכור, כי הימצאות נושאי-גייסות-משוריינים עם העתודה מעניקה לזו אפשרויות גדולות יותר מאלה שיכלו להיות לה אילו היתה רגלית. הודות ליכולתה של העתודה לנוע במהירות, לעתים קרובות

תוספת ניידות

ניידותו של נושאי־הגייסות־המשורין, במידה שאין הקרקע מצמצמת אותה, מאפשרת לפלוגה לנקוט את הטקטיקה המתאימה ביותר לשדה־הקרב של זמננו, כולל שדה־הקרב האטומי. השיקולים הנוגעים לבחירת תבניות בשביל התקפה רגלית — כוחס יפה בדרך כלל גם בהתקפה רכובה. עם זאת, בהתקפה רכובה מופעלות תחילה, לעתים קרובות, מחלקה או שתי מחלקות, ובמיוחד נגד יעדים עמוקים, מאחר שניידותו של נושאי־הגייסות־המשורין, מאפשרת פריסה מהירה של המחלקות לתקיפת עמדות האויב, — ורצוי שאלו יותקפו באופן, כאשר מספחים נוספים של גייסות־משורין לפלוגה, מקצה אחר תן מפקד־הפלוגה למחלקותיו. תכנית התמרון נערכת במגמה לנצל ניצול מלא את המהירות, מחפה־השריון, תוספת עצמת־האש ופעולת־ההלם שאותם מעניקים נושאי־הגייסות־המשורין. רצוי כי הגייסות ישארו רכובים בנושאי־הגייסות־המשורין כל עוד פני־הקרקע ומצב האויב מאפשרים זאת, בשעת ההכרח הם יורדים מן הרכב ותוקפים רגלית. הרגלי הבכיר־בדרגתו בנושאי־הגייסות־המשורין הוא מפקד הרכב, והוא גם המפעיל את המקלע בן 50. האינץ' שבצריחו. כאשר הגייסות יורדים מן הרכב מופעלים המקלעים על־ידי הנהגים או על־ידי אנשים אחרים שלהם הוקצה תפקיד זה.

נושאי־הגייסות־המשורין נעים בדיילות בעקבות הרגלים שירדו מעליהם, או נעים קדימה לעמדות שנקבעו מראש, כאשר הם נקראים לעשות כן על־ידי מפקד זה של היחידה שאותה הסיעו. לתחמושת ולסוגי האספקה האחריים, הנישאים בנושאי־הגייסות־המשורין, נודעת חשיבות חיונית בשלב ההתבססות, לאחר שלב ההתקפה הרגלית, או במצב שבו הפלוגה מתפזרת לאחר שכבשה את היעד.

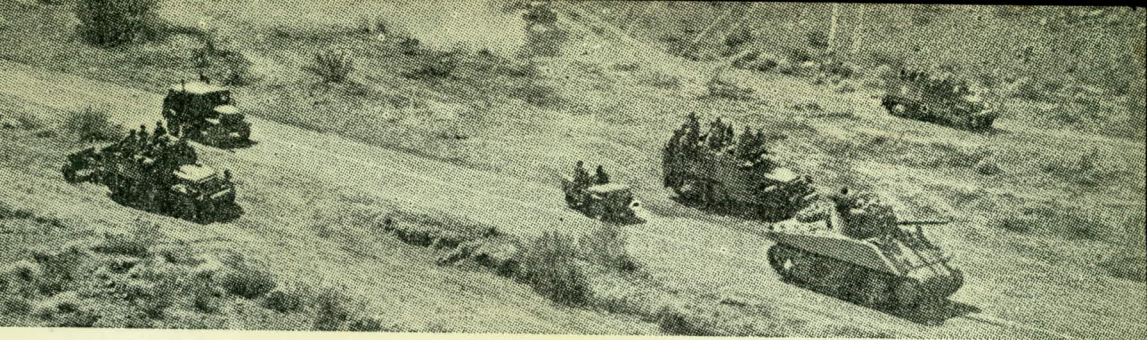
נאותה לנושאי־הגייסות באמצעות אש־הסיוע. כשיאין לעמדות האויב מחפה־ראש, ניתן להפעיל בתכליתיות אש ארטילריה ומרגמות ואש נשק־קל כדי לאבטח את נושאי־הגייסות מפני כלי־נשק נגד־טנקים קצרי־טוח. משימות־האש מוקצות בתכנון לעמדות ידועות או חשודות של טנקים ותותחים נגד־טנקים של האויב. ניתן להשתמש בעשן כדי למסך את התקדמותם של כלי־הרכב ואת תנועת הרגלים שירדו מעליהם. מאחר שתנועת יחידות־המשנה הרכובות המתמרנות אל היעד תהיה מהירה, חשיבות חיונית נודעת לתכנון ולתיאום יסודיים של אש־הסיוע, כדי שתתאפשרנה הנחתות־אש, העתקות־אש והפסקות־אש במועד הנכון.

שיקול חשוב בתכנון אש־הסיוע הוא צפיית מראש של דילוגי כלי־הנשק המסייעים ביחס לתנועת יחידות־המשנה המתמרנות. לדוגמה, אם נראה לו למפקד כי יחידת־המשנה המתמרנת יכולה להגיע במהירות אל מעבר לטוח כלי־הנשק המסייעים האורגניים שלו, שומה עליו לתכנן כי ישען על אמצעי סיוע־אש שאינם כלולים אורגנית ביחידת־משנה זו, בעת הדילוגים.

במרוצת ניהולה של ההתקפה, התנועה מקוריצאיה והלאה מבוצעת במהירות הגדולה ביותר שמאפשרים פני־הקרקע, יכולתם של נושאי־הגייסות, והשימוש באש־הסיוע. תועלת מירבית ניתן להפיק מהטנקים המסופחים, אם מחלקה רובאית רכובה תנוע בעורפה של מחלקת הטנקים בתבנית הדומה לתבנית הטנקים, והמשולבת בה. על־ידי כך תצומצם מידת הסתכנותם של נושאי־הגייסות־המשורין בהיחשפם לאש ישירת־הכיוון של האויב. התנועה הרכובה תימשך עד אל היעד, או עד שנושאי־הגייסות־המשורין נתקלים באיזה מכשול שהוא, או עד שאש האויב לסוגיה השונים הופכת את התנועה הרכובה למסוכנת יותר מאשר התנועה הרגלית¹.

באיאלו מצבים עלולה התנגדות האויב להיות פחותה מן המשוער והתנועה הרכובה תתאפשר גם מעבר למקום שנקבע ארעית כשטח־הירידה מהרכב. במקרה שכזה יוצא מפקד הפלוגה פקודת להמשיך בתנועה הרכובה ללא עצירה. מצד

(1) כמובן ששיקול זה מתייחס לנושאי־גייסות שלהם עצמם גג משורין ואינם מסתכנים ברכיסי הפצצות — המער.

צות־קרב משורין

כל פנים, את כל סוגי האש העומדים לרשות היחידה, לרבות עשן, יש להנחית מיד על המקום הידוע או החשוד של כלי־הנשק אשר לאויב. מפקד הפלוגה, בקרי־אש קדמיים וצותי כלי־נשק מסייעים ישירי־כיוון חייבים להיות דרוכים לקראת מצבים שכאלה, ועליהם להגיב מיד, כדי לצמצם עד למינימום את אבידות הדרג התוקף.

שני, הדרג התוקף עלול להירות באש טנקים או באש נגד־טנקים לפני הגיעו לשטח־הירידה־מהרכב. במצב שכזה חייב מפקד המחלקה שנורתה עליה האש להתחיל מיד כיצד יוכל להוריד את מחלקתו מן הרכב בתנאים הבטוחים ביותר האפשריים. בהתאם למצב תבוצע הירידה מהרכב מיד, או שיערך נסיון לנוע חיש ברכב אל מחסה. על

מושגים

השגות

אמרות

„להכיר — ואפילו יהא זה בקצרה וברפרוף — בזכות־פעלו של איש מאנשיך, פירושו של דבר לעורר לויאליות ולעודד מאמץ־מוגבר. להתעלם מזכות־פעלו של אדם — פירושו לרפות ידיים ולטפח אדישות“.

מתוך מאמר ב„ירחון־השריון“ האמריקאי על הכרת הישגים וליקויים

✱

„תקציב הוא תכנית. תקציב צבאי הריהו, במובן מסוים, תכנית צבאית לפעולה העתידה. הן קימוציו והן הקצבותיו מבטאים אלתה ומעידים עליה“.

מתוך מאמר ראשי בירחון צבאי

שתי דעות

„האדם מאמץ דמיונו ותושיתו בכדי שיוכל להרוג מבלי שיסתכן בכך כי יהרג בעצמו...“

„להילחם מרחוק — מעשה טבעי הוא לאדם; מראשית ימיו לא אימץ את כל שקידתו אלא על מנת להשיג תוצאה זו — והוא מוסיף לעשות כן“.

ארדן־דיר־פיק, איש־צבא צרפתי וסופר דגול בפסיכולוגיה־של־קרב

✱

„כשהחרב קצרה — אין עליך אלא לצעוד צעד נוסף קדימה“.

לזר הוש, מגדולי המצביאים במלחמת המהפכה הצרפתית

צרורות אש קרעו פתאום את האויר.

זה היה הלם גמור. ראיתי את פני האנשים שישבו מתחת לרשת ההסואה הגדולה וסעדו את ליבם. חיורים היו כולם והמומים. הן רק לפני רגע אכלו במנוחה, כשכפותיהם משקשקות בקרקעית פנקות האוכל. רק לפני רגע נשמעו שיחותיהם העליונות וקריאותיהם אל מגיש האוכל, והנה — הלם נורא זה. צרורות אש ויריות מכלי-נשק רבים. כדורים פלחו את האויר ביללות ובקול-נפץ מחריש-אוזנים. ראיתי אותם מביטים איש אל אחיו בדממה נבעטת. לתוך הדממה נזרקו צעקותיו ההיסטריות של קצין-המבצעים :

— „לשכב על הארץ! לשכב על הארץ! להשיב מיד אש בכל הכלים! אנחנו אבודים! לשכב על הארץ! להשיב מיד אש!“

לא היה הגיון רב בצעקותיו של קצין-המבצעים. הנשק לא נמצא אתנו אותה שעה. הלכנו לאכול לתומנו כשבידנו כלי-האוכל ותו לא. הרובים נשארו באוהלי הסיירים, בעברה השני של הגבעה. צעקותיו המטורפות של קצין-המבצעים נבלעו בתוך המהומה הנוראה שקמה. שולחנות עמוסי-מזון נהפכו על פיהם והערו מרק לוהט על האנשים שלחמו לחייהם וחיפשו מחסה.

היש סיכוי שציבור מטורף זה, המדורבן על ידי אש וצעקות הסטריות יחזור להיות יחידה צבאית מאורגנת?

חבורת אנשים זו, מפקדים כולם, חייבת היתה לקבוע תוך שניה אם תצליח להשיב מלחמה או שנדונה לטבח. הצלפת האש נמשכה כל אותה שעה, חדה וחסרת רחמים. לפני שאמשיך לספר על המצב הביש ההוא שנקלענו לתוכו, ואיך, בסופו של דבר נחלצנו ממנו, חייב אני להציג את עצמנו.

ביום מן הימים הוקם גדוד חדש. נעשתה עבודת שלישות ראויה לשבח. יחידות נתבעו לשלוח אנשים שאינם פסולת. למפקדים רבים הוסברה חשיבות הענין. מצבות נבחנו, שמות צורפו וחיילים רואינו. כרטיסים נערמו בערימות וחיילים הוזמנו לביקורת. נבחן כושרם לטפל בכלי-נשק, נבחנו מסמכיהם ולבסוף שובצו.

מכל ים הדיבנרים והנייר, מכל המבחנים והשיבוצים, צמחה יחידה ערוכה ומותקנת בסדר נאה על גבי טפסי השיבוץ התקנים של גדוד חיל-רגלים. והנה יום אחד, מצאנו את עצמנו, חבורת המפקדים, כשאנו חונים על גבעה בגבול שטח ההפקר, ועוסקים בפרק הכנת המפקדים לקראת קליטת הטוראים. נוסף להכנת השטחים והמערכים לקראת אימוני הגדוד נערכה שם עבודת מיון פעילה. מדי ערב, בהתכנס מפקדי הפלוגות לסיכום היום ולתכנון המשך העבודה, יכולת לשמוע דין ודברים על טיב מפקדי הכיתות והמחלקות.

המתיחות החלה ביום הראשון לאימונים. שליש הגדוד ראה לנכון להצהיר באותה ישיבה שאמנם השיבוץ קיים ועומד, אך הוא רואה לעצמו זכות לתבוע שינויים בהרכב, עם תום אימון המפקדים. מפקדי הפלוגות נתבעו לנהל פעולת מעקב אחרי מפקדי-המשנה, במאמץ לגבש הערכה

עליהם עד מועד בוא הטוראים. — "מה אפשר לדעת היום? רק הקרב יכול לשמש מבחן אמתי. תנו לי את מי שאתם רוצים".

היה זה מפקד פלוגה א' שדיבר.

למרות הזמן הקצר שאנחנו נמצאים יחד, הבחנתי בו שאוהב הוא לפסוק הלכות. מפקד זה נראה היה בעיני כשועל ותיק לכל דבר. מסמר היה את שפמו ופוסק את פסוקיו. היה זה אולי הוא שהספיק לצבור נסיון קרבי רב מכולנו, ויתכן שהכרה זו היא שנתנה בו עוז לפסוק הלכות גם בנוכחות המג"ד המתון בתגובותיו. חבריו, מפקדי הפלוגות, התלוננו שהוא מקרב אליו בצורה חשודה כל בחור וטוב מבין הסמלים ומפקדי הכיתות.

— "אני לא שם פרוטה על כל המיון השלישתי הזה שנערך במשרד! יש לכם טענות שאני מקרב אלי את הסמל צבי. זאת עלילה. קודם כל אינני רוצה אותו. אמנם הוא כנראה מדריך טוב, אבל מנין לי איך הוא יהיה בקרב? נוסף לכך, הוא פנה אלי וביקש להיות בפלוגה שלי. וזהו בהחלט יוזמה שלו".

היתה זו תשובה בהחלט שחצנית של מפקד פלוגה א'. אפילו שפמו המרטט בהנאה העיד על כך. השליש הסתער עליו בכל גבורתו המשרדית והאשים אותו ביצירת בעיות ועכירת האוירה. — "אתם אשמים בבעיות", השיב מפקד פלוגה א', "נתתם לי כמה מפקדי כיתות שאינם ראויים לשמש כטוראים! קבלנו אנשים שיחידותיהם שמחו להיפטר מהם. אני מוכן לתת לך רשימה של אלה שצריך לשלוח אותם בחזרה עם תעודת משלוח מתאימה!"

השליש הרתח התפרץ בצעקות שעה שהמג"ד הפסיק אותו בקול שקט: "הבעיה שלנו היא לא פשוטה. אנחנו קובעים סדרים שלא קל יהיה לשנותם. אנחנו עלולים לשגות בהערכת מפקדים וזה יעלה במחיר יקר. אחד הסודות העיקריים ביותר בפקוד מוצלח הוא הכשרון לשים את האיש הנכון במקום הנכון. איך נוכל לעמוד על טיבם האמיתי של האנשים בזמן כל כך קצר? הרי אפילו אנחנו היושבים סביב שולחן זה לא מכירים אחד את השני כראוי. איך נוכל להבחין בין חומר נוצץ לחומר מחושל מבפנים? לשון חדה וחוצפנית לא תמיד תשמש ערובה לסגולות קרביות בולטות. רק על ידי שיתוף פעולה נוכל להשיג רמה גדודית. אופי המלחמה מחייב גדודים יציבים. אם מי שהוא מכם חושב שפלוגתו תוכל לפתור את הבעיות בלי הגדוד, כנראה שעוד יש לו מה ללמוד. המבחן המצפה לכולנו אינו רחוק ועד אז נשקול לפי הנהג באימונים ובחיים ונברור במתינות את האנשים".

ללא ספק היתה זאת ביקורת מוצדקת על מפקד הפלוגה המתנשא. כולנו הרגשנו בכך. מפקד הפלוגה הנזוף מילמל משהו בינו לבין עצמו באחד שאינו מקבל את הדין. העדפנו כולנו להעלים אוזן ממילמולו על נסיון קרבי.

היום, לאחר שיציבות היחידה הוכחה במבחן קרבות ולאחר שהתרועענו כולנו והתחבבנו איש על רעהו, יכול אני להיזכר בשלות נפש בדאגותי מאותם ימים. אמנם רחוקים היינו מגיבוש אותם ימים. בעצם, מדוע ולמה קיוונו לגיבוש? הרי היינו יחידה חדשה בתכלית. אותו מרחץ־אש בארוחת־הצהרים הגורלית ההיא סייע הרבה בגיבוש היחידה. הצלפת האש נמשכה בכל עוצמתה, כשפיצוצים חזקים, אשר נשמעו כרימוני־יד, מעידים על טוֹח־מגע. האנשים צייתו כמהופנטים לקצין־המבצעים, שאיבד את קור־רוחו. אולם למרות הפקודות המנוגדות והמשתקות הלכה ובקעה קריאה מתחזקת מתוך האנשים עצמם:

"אל הרובים! אל אוהלי הסיירים!"

אנשים אחדים התחילו לרוץ לעבר אוהלי הסיירים. קצין־המבצעים איבד כליל את עשתונותיו וצעק:

"לתפוס מחסה! לא לרוץ גלויים!"

ואכן, שריקות הקליעים וצעקותיו של קצין המבצעים גרמו לאנשים לרוץ ריצה כפופה ביותר. ראיתי אותם מזנקים אל אוהלי הסיירים, ראיתי אנשים כפופים שחוחים פורצים בידים

דוטטות את ארגוי התחמושת. חגורות כדורים נזרקו אל אנשים הצמודים למחסות הקטנים ורובים נטענו במהירות. מה היה להם לכל סידורי הכוננות שלנו שפשטו את הרגל בצורה כה נוראה? היכן הם, לעזאזל, המקלעים המוצבים תמיד בכוננות? הסמל צבי היה הראשון שאיתר את האויב.

— גבעת המזקף! האויב תפס את גבעת המזקף! יורים עלינו מעל גבעת-המזקף! מבט מהיר אל גבעת-המזקף אישר את האבחנה. מעבר לערוץ התנשאה גבעה ששלטה על השטח. טרחנו להציב בה מזקף בן שני אנשים וקראנו לה גבעת-המזקף. האויב השתלט על גבעת-המזקף והרי המחנה שלנו כולו כמונח על כף ידו. אין פלא שהיתה זו טבילת-אש רצחנית כל כך. אנשים צעקו זה לזה והכריזו שהנה האויב חיסל את המזקף שלנו.

— "הממזרים ישנו, אני בטוח. אי-אפשר היה לחסל אותם בשקט אלמלא ישנו!"

— "את זה נבדוק אחר כך", השיב המ"פ. "כעת הרביצו אש!"

ואמנם אש פרועה התחילה להינתך על ידי אנשינו אל עבר גבעת המזקף. חבורתנו הגלבת הפכה את הטבח לקרב. המבט המבוהל נעלם מן העינים. המצב המיואש הראה סימנים ראשונים של השתפרות. ואכן, האויב הגיב מיד על יריותינו. הם צללו מיד אל השטח המת שעל גבעת-המזקף. אש פרועה המשיכה להינתך על ידי אנשינו. ברעם היריות קשה היה להבחין בהפסקת האש על ידי האויב, אולם דמויותיהם לא נראו יותר.

• שריקה ארוכה נשמעה לידינו. היה זה קצין המבצעים שהתאושש בינתיים. הוא הכריז בלי הרף על הפסקת אש. היריות נפסקו לאטן. עם שוך האש נשמעה לפתע שאגתו של המג"ד: "כל אדם נשאר לעמוד על מקומו! איש בל יזוז!"

אכן, גרון לו לאיש ואנחנו לא ידענו. עד כה לא שמענו אותו מרים את קולו. כשם שלפתע התחילה השואה, כן עמדה להסתיים. אך ראו, מפקד פלוגה א' היה בתחתית הערוץ, כשהוא כבר מתחיל להעפיל אל גבעת המזקף. היו שם הוא ואיתו כששה מחבריו. צריך להודות: במקרה זה לפחות

היתה הלשון החדה מאוחדת עם רוח קרבית נמרצת וראויה לכבוד. תוך דקות אירגן לו הלז התקפת-נגד פרטית משלו. חבורתו המשיכה לטפס טיפוס נמרץ על גבעת-המזקף, מבלי לשים לב שחיפוי-האש שלנו נפסק כליל. המג"ד הרים שוב את קולו:

— "מפקד פלוגה א', עמוד על מקומך ואל תמשיך להתקדם!"

בדממה שנשתררה נשמעה צעקתו חסרת-הסבלנות של מפקד פלוגה א':

— "תן לדפוק אותם לפני שיסתלקו!"

המג"ד פנה בשקט אל קציני-המבצעים שעמד לידו ואמר לו בשקט:

— "החזר אותם מיד הנה".

צעקתו של קציני-המבצעים השיגה את מ"פ א', אשר הבין את שתיקת המג"ד כמתן אישור לבקשתו וחזר והמשיך בינתיים לטפס במהירות:

— "חזור מיד הנה מפקד פלוגה א', חזור מיד למאהל!"

הגבר נעצר לרגע, הביט בחרון-אף אל עבר המאהל והמשיך לטפס, כשהוא מתעלם מפקודת קצין המבצעים. המג"ד כאילו איבד את התענינותו בפעולותיו של מפקד הפלוגה הסרבן. הוא פנה אל יתר מפקדי הפלוגות ואמר:

— „שימו לב שאיש לא יזוז ממקומו, חפשו ושימו לב היכן אנשיכם. ברצוני שתדעו, מה עשה כל אחד מהם לאחר מכת-האש“.

התבוננו איש אל רעהו. רובנו היינו בעמדות ירי ליד אוהלי הסיירים. מפקדים אחדים קמו זה עתה מאחורי שולחנות-המזון ההפוכים והחלו לנקות את בגדיהם מן הזוהמה. שלושה מפקדי כיתות נראו חוזרים מהססים מן העורף ה"רחוק". אכן, נשאו הם רגליהם בראשית השואה והתחילו להתחמק. עוד אנו מביטים איש באחיו והגרועים שבנו עומדים מבווישים ומתחילים לתפוס את משמעות הנתהגותם המחפירה, והנה הגיע הרופא הגדודי בריצה מהירה כשהוא נושם ונושף. מכת-האש הפתיעה אותו בשעה שהתרחץ ליד הבאר בצומת הוודיות. הוא מיהר לרוץ למאהל, להחיש עזרה לנפגעים. בעלי החשבון שבינינו חישוב ומצאו שהוא עבר את המיל בארבע דקות. מבצע זה העניק לו כבוד רב ביחידה. אם עד עכשיו קראו לו החיילים "ד"ר אלף אדום", על כשרונו הנדיר לגלות "ארטיסטים", הנה מעתה קיבל את הכינוי "ד"ר מרתון". הוא הגיע, כאמור, נושם ונושף, ושאל בחרדה:

— "איפה הנפגעים?"

התבוננו סביבנו. ראינו שוב את האומללים שתפסו מחסה מאחרי שולחנות-המזון ולא חשו אל הנשק. הם עמדו מבווישים, אך בריאים בגופם. הבטנו אל שלושת המנוחים שחשו לברוח בראשית מכת-האש. ביניהם היה גם אחד שנחשב כמדריך מצטיין. הם היו אומללים, אך שלמים בגופם. הסתכלנו אל מרבית המפקדים שהחזיקו כלי-נשק חמים מירה. הם היו נרגשים ומתנשמים במקצת, אבל גם הם שלמים בגופם. לא היו לנו כל נפגעים.

— "הרי יכלו לחסל אותנו!" אמר אחד ממפקדי הפלוגות הנדהמים, "יצאנו ממש בנס!" —
— "השליש יותר פייטר ממה שחשבתי". אמר מפקד פלוגה שני, "תראה באיזה שקט ויציבות הוא רושם בפנס. אצלי הידים רועדות!"

המג"ד שהחזיק מכשיר קשר בידו, הרימו והחל לדבר עם תחנה כל שהיא. הוא מסר הוראות לקצין המודיעין אשר את מקומו לא ידענו. אותה שעה הגיע מפקד פלוגה א' אל פסגת גבעת-המזקף. הבטנו אל הגבעה בציפיה. בבואו למעלה מצא מ"פ אלף שאכן הקדימו אותו, דגל לבן התנפנף מעל המחפורת העמוקה. קצין המודיעין ישב שם במנוחה, כשהוא מעשן סיגריה. בראותו את מפקד פלוגה א' מתנשם בכבדות אחרי הטיפוס המייגע, קידם את פניו בנימוס:

— "תירגע, מפקד פלוגה א'. אולי אתה רוצה סיגריה טובה?"

מ"פ א' הביט אליו נדהם.

— "מתי הגעתם?"

לעיניו ישבו סיירי הגדוד בניחותה כששני אנשי המזקף מביטים בו בחיוך מאושר. לא היה כל זכר לאויב בשטח. אותה שעה עצמה פנה קצין-המבצעים אל המג"ד ואמר:

— "המפקד, איך היה הביצוע? איך היה התיאור? איך עשיתי פניקה?"

— "בסדר גמור! הכל דפק! אבל אתה מבזבז את זמנך איתנו. היית צריך להצטרף אל להקת הנח"ל, שם מחכה לך עתיד". השיב לו המג"ד.

— "חשבתי שתציע לי לפתוח חברת ביטוח. נתתי סימן לקצין המודיעין לתפוס מחסה 20 שניות מוקדם מדי. פחדתי שהחברה ירגישו. חוץ מזה, מה שבטוח בטוח!"

הבטנו אליהם נדהמים.

כעבור שעה נערכה ישיבת מפקדים. מטעמי כבוד לא אחזור על מה שנאמר באותה ישיבה למפקד פלוגה א'. בשפה הצבאית המקובלת כיום, קוראים לזה "רחיצה". היו בינינו מחמירים, שטענו לאחר זמן שבמקרה זה אסור היה להסתפק ב"רחיצה" בלבד, אך המג"ד — בהתאם לעקרונותיו — היה מתון בתגובותיו. יכולני רק להבטיח לכם שלא נתקלנו מאז בכל מקרה נוסף של שחצנות או חוסר-משמעת מצד ידידנו בעל הנסיון הקרבי.

ברוח טובה ניגשנו למיין פעם נוספת את מפקדי הכתות והמחלקות. אכן, היה זה מיון נוסף!

פיקוד על שריון

„בהנהגת חיל-השריון יש תוקף מחודש לאותו עיקר ישן, שעמד בנסיגות הרבה, של פיקוד על חיל-פרשים: — על המפקד להימצא מאוד לפניו. הוא צריך להימצא במקום כזה שיוכל בעצמו לראות מה מתרחש, וכן לקבל במישרין את התשדורות מיחידות-הסיוור שלו — באופן שיוכל לתת את פקודותיו במהירות. במקרה של יחידות גדולות, העורכות את תנועתן בשדרות אחדות, צריך הוא להימצא עם השדרה החשובה ביותר. עכ"פ, מוכרח הוא להיות תמיד קדימה יותר מן העתודה שלו — שכן אחרת מפסיד הוא כל יכולת לנהוג ולפקד.“

„מפקד גייסות-שריון חייב לקיים אישית את תפקיד-הפיקוד שלו. אין הוא יכול להניח לאנשי מטהו כי הם שיציגוהו בפני הגייסות. חיל רוצה שיהיה באפשרותו להסיע את הגנרל שלו בעצמו. מן הצד השני, צריך שלמטה תהיה יציבות מסוימת, באופן שניתן יהיה לקיים תקשורת, קישור ומגע הן לרוחב החזית והן לעומק המערך, ובכדי שפקודות המפקד תוכלנה להימסר לכל הנוגע-בדבר. מכך נובע ההכרח לחלק את המטה לשנים: לדרג-קדמי, הנלווה אל המפקד — ולדרג-אחורי, להעברת הפקודות והתשדורות לעבר האג-פים ולעבר העורף.“

„דרג המטה הקדמי, או הפיקודי, צריך שיהא קטן ונייד, ושיוכל לקיים את עצמו בשדה-הקרב. הוא צריך על כן להיות ערוך בתוך כלירכב משוריינים... ניידותו של הפיקוד ונוכחות המפקד בתוך יחידות-הטנקים הלוחמות — אלה בראש-וראשונה בגורמים המסבירים לנו את ההצלחות שהשיג חיל-השריון. גורם נוסף היה בריכוזם של טנקים בעוצבות גדולות, וצירופן של עוצבות אלו במסגרת „קבוצות-שריון“ באותם האיזורים להם נודעה חשיבות מכרעת.“

גנרל ה. גודריאן ב„לוחמה משוריינת — הערות לעברה ולעתידה“.

מחשבת-שריון נבואית

בשנת 1927

ככל שגדלה-והולכת ניידותו של הטנק — כן יהיה עליו לסמוך יותר ויותר על המטוס לשם שמירת-קיומו.

היחס שבין מטוסים ובין טנקים יהיה בעתיד דומה ליחס שהיה קיים בעבר בין חיל-הפרשים ובין חיל-הרגלים.

הטקטיקה, או אמנות הנעת כוחות-מזוינים על פני שדה-הקרב, משתנה ישירות בהתאם לטיבם של כלי-הנשק עצמם ולמידת-ניידותם של אמ-צעיהתחבורה. כל כלי-נשק וכל אורח-תנועה — שנתחדשו או נשתכללו — מחייבים שינוי מקביל באמנות המלחמה.

אם צבא יכול לנוע פי שלושה מהר מיריבו, הרי — אם יתר הנתונים שווים — יכולים 20,000 איש להכות 60,000, ואולי 160 אלף. זאת הסיבה שבגללה היכה תמיד אלכסנדר את הפרסים אף שהללו עלו עליו במספרם פי עשרים. סודו היה: ניידות-מוגנת; וניידות מוגנת היא המקור-הראשי ליכולת של ריכוז-הכוח.

יתכן כי התפתחות כוחות-טנקים תלך תחילה בדרך של סיפוח פלוגות-טנקים לגדודי-רגלים — או אף של מחלקות-טנקים לפלוגות-רגלים. כעבור-זמן — באם תצעד התפתחותו של הטנק כאמצעי-לחימה של הרגלים בעקבות זו של האר-קבוס, המושקט והרובה בשעתם — תגבר עצמתן של מחלקות אלו — עד שִׁכוח-הרגלים יהיה קטן מכדי שיתוף-פעולה תכליתי עם יסודות מכניים אלה. באם תחול התפתחות כזו — הרי ניתן לצפות-מראש את גודל-העתיד, בן שלוש או ארבע פלוגות-טנקים החמושות ברכב-שריון מסוג אחד או ממספר סוגים, ובו פלוגה אחת של חיל-רגלים מוסע-בממוכן.

גנרל ג'. פ. סי. פולר בספרו „על מלחמת-העתיד“

קטנות

וצנאות

בח"י העגדה

מאת א"ח כהן ז"ל

ובבחינה המעשית ניתן להתגבר גם על כל ההי-סוסים שפרטתי לעיל. שהרי אין האימון-המשי-מתי בא ע"ח רמת האימון של הפרט, או במקום תשומת-לב הראויה שתינתן בזמן האימון לכל אחד ואחד מהנושאים. נהפוך הוא: יש בשיטה זו כדי להחיות את האימון ולעשותו מעניין יותר, יש בה אולי כדי משב רוח קלילה ונעימה.

מהי, איפוא, השאלה המרכזית בכל תכניות-האימונים שלנו — ובמיוחד כאשר אנו באים לדון ביחידות מילואים, שבהן מגבלות תקציביות קובעות כרגיל הגבלות וסייגים למשכי האימון ולתכיפותו, אך כמעט ובאותה-מידה גם לגבי היחידות הסדירות? הבעיה היא בעצם: האם ההדרכה הניתנת היום לחיילינו הינה טובה? האם ממצים אנו את משך הזמן והקצבת התחמושת? יש ונדמה לי לעתים כי דבר-מה נשתנה עם גידול הצבא והתעצמותו, עם הכנסת נשק חדש ואמצעים אחרים, עם שיפור עבודת המטה ופיתור-ה. ועם המעבר בשטח האימונים לתרגול הפיקוד והמנגנון כולו בהפעלה של עוצבות בהיקף גדול שלא ידענו קודם לכן; יש ונדמה לי כי כל אלה גרמו לכך ששוב אין לבנו ועינינו ליסודות ולפרטים.

בהציגנו שאלה כזו, שכמעט ונראית כזרה (ובודאי כמוזרה) אף לי עצמי, (גם מבלי שהצגתי שאלה זו תאפיל במשהו על כל הישג שהשגנו) — טוב נעשה באם כנים נהיה עם עצמנו ונבחון את המצב לעומקו ולאשורו.

• מה הן, איפוא, נקודות-התורפה שאנו נוהגים לחזור ולהדגיש אותן כמעט בכל סיכום של אימון-עוצבתי או תרגיל כל שהוא? מה רואים אנו בעת ביקורים של המפקדות הממונות אצל יחידות בשדה?

אנו מדברים על רמת הקליעה, על הטיפול בנשק, על ציון מטרות-ואבחנתן, על פקודות-אש ובקרת-אש, על הסוואה, על ניצול נכון של השטח, משמעת-תנועה של שדרות-רכב בדרכים, משמעת נ.מ., כל הנושאים ה"נצחיים" האלה חוזרים ובאים עלינו, בעד זלזול (אם ננהג בו) בכל אחד מאלה עלול כל צבא לשלם ביוקר. ומי אינו זוכר את חשיבות בעית ההתחפרות, את הנוהג ואת השגרה ההכרחיים במוצב שנתפש ע"י כוחותינו? אלה הם רק מעט-מזעיר מן הבעיות המטרידות אותנו

חזיון רגיל וקבוע חוזר-ונשנה לנו בתקופת הדיונים, כשעל סדר יומם של מפקדות ומטות בדרגיהם השונים, עומדת לדיון תכנית העבודה לשנה הבאה. כונתי לפרק הדן בתכניות האימונים, ולחלקים שונים שבו. שוב עולות וצצות הבעיות על משכי האימון, משך הכנת המפקדים, הקצבות התחמושת — והויכוח על הקצבת עזרי-אימון ורכב; יש וגם בעיות נוקבות אחרות תופשות מקומן בפרק זה: היחס שבין אימון היחידות לאימון המפקדים, דיונים על שיטת האימון, חזרות על נשק, שאלת אימון יחידות ועוצבות וגיבוש הדרכתי של מסגרות. לבטח יימצאו בינינו כאלה שימצאו את דרך האימון-המשימתי שלגבי יחידות מסוימות במצבן הנתון, כמוקדמת מדי. יהיו שיטענו: אכן, כך — אך אני מעדיף להעביר פעם נוספת "אמון יסודי" בתפעול הנשק ולודא כי אמנם מבנה מסגרת-היסוד וכל הנובע מכך, מספר החיילים במסגרת, הנשק ועצמת-אשו, שכל אלה חדרו לתחושתם ותודעתם של החייל-הפרט, ושל המפקדים מדרג הכיתה והמחלקה; יבואו ודאי אחרים ויטענו: — כיצד יוכלו מפקדים להתפנות לאימון המשימתי מבלי שיהיה זה על חשבון זמנו ורמתו של אימון החייל-הפרט או אימון המסגרת שבאחריותו. אך גם לא על זאת במיוחד נתכונתי לעמוד הפעם. כי באמת אין זו בעיה עקרונית

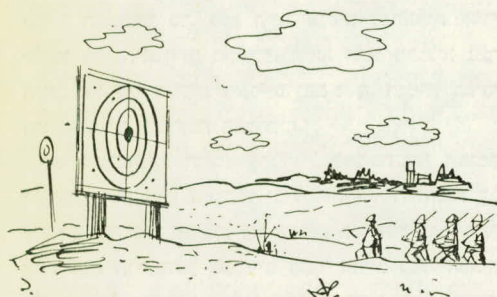
בשטח שהנו בלתי-מתאים ביותר לביצוע השיעור הנדון, במצב של אי-בטחון המדריכים לגבי עצמים וטוחים שהיו עיקרו של השיעור — וב-היעדר תיקון והקניית תשומת-לב, לשיטת הציון ולסדר מתן הפקודה. אך כל אלה אינם רק תוצאה של הדרכה לזקה — מקורם גם בחוסר שליטה של מפקדים בחייליהם.

כך גם בקרב — או בתרגילי עוצבות. מפקדים שאינם מודאים את דבר מנוחת חייליהם, בכל עת שהדבר ניתן, שאינם מורים ופוקדים על סידורי המנוחה והשינה, ועל חלוקת התפקידים של השאר לצרכי האבטחה והכוננות — כמוהם כמחבלים ביכולת-המאמץ העתידה של יחידותיהם.

לחיילים יש תמיד לאמר מה עליהם לעשות. — בדיוק כפי שיש תמיד להסביר להם מה הנם הולכים לבצע ומדוע. יש להביאם לידי פעולה אינסטינקטיבית בכל הנוגע לשגרת החיים הצבאיים ואורחם ולתפעול הנשק — ולפעולה המהירה ביותר בכניסה לקרב-מגע, יהי זה מתוך תנועה או מתוך מצב-תנוחה, יהיה זה נגד התקפת אויב או נגד פעולה מן-המארב.

ע"י טיפול בקטנות אלו, כאשר הן מבוצעות במדויק ובהקפדה, ניתן לודא שיהפכו להרגלי קבע. הללו — יש בכוחם להביא את החייל לידי כושר-ביצוע גבוה; בכל אלה — אמת-המדה לבחינת יכולת ההדרכה של המפקד ויכולת השליטה שלו.

כוחם של מפקדים נבחן ביכולתם לשלוט ברצון גם של החיילים לעשיית רצונם הם, להחזיר בהם התחושה שיש לעשות תמיד רצונו של המפקד, שכן רצונו חייב בכל עת להיות זהה עם סה"כ הפעולות המודאות את כשירות יחידתו ואת רוחה הטובה.

לפרקים כה מזומנים. האם רק רמת ההדרכה לקויה הנה בעוכרינו, או שמא אחר מקורן של תופעות אלו יש לחפש בכך מהי מידת שליטתו של המפקד, מה הן הירידה לפרטים, ההקפדה ללא-סטיית וביצוע הוראות ופקודות? הבעיה שתעמוד לפנינו תמיד הנה בעית כושר הביצוע של יחידותינו — ועם השגת כל אלה השגנו את רמת הביצוע הרצויה לנו.

מכאן, שבארגון הטוב של ההדרכה, ובהקפדה המלאה בשליטתו של המפקד, מונחות הערובות להצלחתנו בקרב. מפקדים לא יצליחו למצות מלוא היכולת המבצעית מחייליהם בעת קרב אלא אם כן השכילו להדריך כראוי את היחידות במשך כל ימות הרגיעה ותקופת האימונים.

חוברות ה"הדרכה הצבאית" ו"פרקים בהדרכה צבאית", לרבות כל חוברות מטכ"ל/מה"ד, מכילים — בצורה בהירה ובלשון מובנת לכל — עיקרי התורה הצבאית והטובות שבשיטות ההדרכה המקובלות. הנן מספיקות כדי ליתן לכל מפקד האמצעים ומכשירי העבודה לביצוע משימתו זו. האם אמנם טובה היא ההדרכה בכל היחידות?

צאו וראו, מה ראתה קבוצת קצינים בכירים מהמטכ"ל שבאה לביקור במטוח אש-קרב של אחת היחידות. האם באמת התחמושת אינה מספיקה? נכון אמנם שיחידה זו היתה זקוקה מאוד להגיע אל שדה-המטוחים; אך משהגיעה למטוח — מה אירע שם? נתברר כי לא טרחו לודא שכל שלבי האימון המכין יבוצעו במלואם. עזרי אימון המצויים בשפע במחסני היחידה שבמתקן, לא נוצלו — וע"כ לא הושגו התוצאות הרצויות.

באותו ביקור ביחידה מסויימת, המצב בשיעורי בחן-פרט לא היה משביע-רצון. אמנם, לא היו בשיעור עבירות על בטחון-אימונים בנשק, אך ספק אם הושגה תכלית הנושא "אומדן מרחק".

בשני המקרים ניתן להבחין בחוסר הקפדה על פרטים; בהעדר הכנה מספקת של המדריכים, בבחירת שטחי האימון תוך אי-ניצול של עזרי-אימון חיוניים; מעל לכל — באי-ידיעה של יסודות ההדרכה הטובה, אם יכולנו לראות במטוח חיילים שאינם יודעים נכונה מצבי יריה בשכיבה, הרי מצאנו את היחידה האחרת כשהיא נמצאת

בצת מערכות

ג'ובניק

ובה במידה אין אדם אינטליגנטי או אמן בלבד יעיל ושפיר. סיסמתנו נכונה: — „נפש בריאה בגוף בריא“! אולם לדאבוננו אין הרצוי יוצר את המצוי. כי רק מיעוטם של המגויסים מספקים את כל הקואליפיקציות והתביעות הצבאיות, ואילו רובם נתקלים בכל מיני מכשולים ובעיות; ואז מתחילה הבעיה־האישית והכללית.

מרבית הטירונים לא נתנסו בסבל רב וגם המשמעת היא להם לזרה. לכן עלול מי מהם, ברגע של חולשה לטול את האפשרות הרגרסיבית, שהיא למראית עין הפשוטה והנוחה. הוא נסוג, או במלים אחרות — רוצה להיות „ג'ובניק“.

דבר זה נעשה על סמך ליקויי „בראות“, ועוד סיבות שכאלה. ברם, דבר אחד ברור והוא, כי בקשת החיים הנוחים פירושה היתנות מהמציאות, בריחה משדה־הקרב, נסיגה! איז לו לאדם המנסה לפתור את בעיותיו על־ידי נסיגה מפחד הכשלון האפשרי; ורע היה גורלה של

הרשמים המוטבעים באדם בגיל התבגרותו בולטים וניכרים במשך כל שנות חייו. על כן רכישת אורח חיים חיובי והשקפת עולם מוצקה הם, איפוא, בין התכליות העיקריות של התפתחות בתקופה זו. אך כשם שנחוץ הדבר לאדם כפרט כן חיוני הדבר לעם — שיקומו ויצאו מתוכו אזרחים מועילים ויוצרים; לכן אין מאמץ אשר יהיה רבי־מדי לשם הגשמת יעוד אינדיבידואלי ולאומי זה. כיון שיעוד זה מצריך חינוך והדרכה בלתי־פוסקים, הרי שהבעיה עולה בכל חריפותה דוקא בצבא, כי אין ספק שמהלך־חייו של האדם נקבע במדה רבה עקב שרותו בצבא. ל. ולכן, אם נדע לנתת, ולו רק מקצת מן המניעים והדחפים המפעילים את החייל, הרי נוכל לוסתם ולהת־אימם בצורה המבטיחה והטובה ביותר, הן עבור הפרט והן עבור הכלל במובן הכולל. אין היקף הרשימה מאפשר ביצוע אנליזה מקפת וסטטיסטית על הרגלים של חיוב ושל שלילה שאדם רוכש בצבא, אך במידה ואצליח להאיר אספקט רבי־משמעות אחד — דיני.

מן הידועות הוא שעוד טרם הגיוס, קל וחומר לאחריו, מתבלט וניכרת ההכרה הנפסדת והמשוועת, כאילו ההצ' לחה בצבא מתבטאת ב„ג'וב“ וב„חיים קלים“! איני יודע במדויק מהו המודד הכללי להלך הרוח החילי, אפס ברורה ללא ספק המשמעות החשובה שיש ליחס לגישה לחיים המתהווים פה. ואם היינו מנסים להתחקות אחרי שרשי תפיסת־ה„חיים הקלים“, היתה ודאי מתגלית נוכחותם של שני מניעים עיקריים והם: א. הרפיון הפיסי והרוחני, ו־ב. הבדידות החברתית.

אם לפני הצבא היה הנער רגיל לסביבת־בית חמימה ולעידוד, ואם טרם התגייסו יכול היה היחיד לחפות על ליקויים וחולשות מרובים ע"י הצטיינות בשטח אחד, פיסי או רוחני, הרי מרגע שנתגייס עומד החייל בפני הכורח התמידי לגלות כשרון ויכולת בשטחים רבים, בעת ובעונה אחת. אין כושר־פיסי לבדו מספיק כדי להוות חייל־טוב,

האם בשביל הג'וב הזה חיית צריך לעשות „בגרות“?

על משמעת וענשים

ברצוני להתיחס לכמה נקודות במאמרו של אל"מ ד"ר מאיר זוהר ("מערכות" חוברת ק"ז עמ' 37—32). עיקרו של המאמר עוסק בענשים, צורת הענשה והבאה לדין, נושאים אשר ללא-ספק ראויים הם לתשומת-לב המפקדים. עם זאת יורשה לי לחלוק על כמה הנחות יסוד שהצגתן באופן מודגש במאמר הנ"ל עשויה להתפרש אצל קוראים רבים לא כפי שנתכון בעל המאמר. הריני תמיד־דעים עם אל"מ זוהר כי בגלל חיוניותה של המשמעת בצבא, שעצם קיומו מושתת עליה, הכרחי להחדירה לחייל כפרט וליחידה כגוף, עד שתהפוך חלק אורגני מישותם. השאלה היא: כיצד תוחדר המשמעת בחייל וביחידה? שהרי החדרת המשמעת אינה דומה לאותה זריקת חיסון נגד מחלה, הניתנת באופן חד־פעמי: החייל אינו הופך להיות "ממושמע" יותר לאחר "זריקה" הניתנת בצורת קורס או במבצע־הסברה חד־פעמי. כשם שלשמירת רמת ביצוע גבוהה לא מספיק אימון חד־פעמי, אלא נחוצים חזרות ותרגילים רבים ומתקדמים, כך גם המשמעת זקוקה לטיפוח מתמיד. אך בעוד הכל תמיד־דעים שכושר הביצוע של יחידה יורד עם הפסקת האימונים, הרי רבים נוטים לשכוח שאותו הדיון חל על המשמעת, באם טיפוחה המכוון והמתקדם אינו ממשיך ומתמיד. אם כן, יש להשיג רמת משמעת גבוהה — אך נשאלת השאלה, כיצד?

לדעתי, הנחת־יסוד מוטעית במאמר "משמעת־מנע" טמונה במשפט: "יצר לב האדם רע מנעוריו" (ולפיכך — חינוך מלווה בהענשה).

הסתמכות על חכמת קדמונים זו הנה, לדעתי, מוטעית מיסודה. אימרה זו נכונה אולי בקשר להתנהגות האדם בסיפוק צרכיו או תאוותיו במסיבות שאין ביכולתו להשיג בדרכים רגילות — בדרכים של "התנהגות טובה". אין בשום פנים לקחת את המשפט הנ"ל כהכללה וכרקע לאופיו והתנהגותו של האדם. עצם העובדה שידועים רק מקרים בודדים ויוצאי דופן של שימוש לרעה באותו כוח (נשק), שנמסר לידיהם של החיילים, ואפילו במצבים המאפשרים להם שימוש בו לרעה, מפריכה את הטענה שבהנחה. לא "היצר הרע" הוא המכוון את האדם בכל התנהגותו. כי אילו באמת כך היה הדבר, צריכים היינו להשליט לפחות בצבא, אם לא בכל אורח חינוך, משטר של בית־סוהר. אחרת, כיצד יוסבר ויתורץ העוץ לתת כלי־הריגה בידיהם של כל כך הרבה יצורי אנוש אשר יצרם אך רע ותמיד שואף להרע.

המדינה אם עתידה היה מותנה בהלך־רוח גרסיבי ותברי סני. החייל אשר הצליח בהשתמטותו ובתכניו ימשיך כך גם לאחר השחרור, ויבנה את עתידו ועתיד משפחתו על עורמה והונאה. השרות בצבא מוגבל לשנתיים וחצי (או שנתיים), אבל ההרגלים הנרכשים בו נותרים משך כל החיים! כך נבין את העובדה, שיחסו של החייל אל תפקידו ושרותו עשוי לשמש קנה־מידה מהימן גם להרגלי עבודתו לאחר השחרור. נסיגה ובריחה מהקשיים בצבא, חיפוש אחר החיים הקלים והנוחים וזלזול בעבודה — כל אלה אינם אלא סימני־היכר להיותו הרוחנית הכללית של האדם. ואם כך, הרי החייל הקרבי "הדפוק" כביכול, אותו חייל הממלא את תפקידו ללא־רוב ובמסירות, הוא ימשיך כך גם בתור אזרח ועליו אפשר יהיה לסמוך. ואילו ה"גיובניק" העצל ימשיך, מתוך אנרציה, בחיי בטל־נות ותוסר־מעש, תוך שאיפה מסולפת לא לעשות כלום...

עתה ננסה לסקור את הבעיה מתוך נקודת־ראות החברה־תית. ברי הדבר שלא כולם ניתנו בחוש חברתי שווה; וידועה הבחנתו הקיצונית של הפסיכולוג אדלר בין הטי־פוסים: "אקסטרובארט" ו"אינטרובארט", הוה אומר, זה ה"שואף אל קרבה חברתית" וזה המעדיף להיות בודד. אינני אומר לבחון מי עדיף על מי, כשם שלא הייתי מבקש לכפות על אדם שישנה את טבעו ואופיו — דברים שהם בעיקרם סטטיים ותורשתיים — אולם ודאי הייתי תובע מכולם להשתתף בחיי חברה. אין לשכוח את העובדה, כי געשינו תרבותיים ואינטלקטואליים בעיקר תודות להת־כנסותנו בחברות ובשבטים. הפרט כשלעצמו איננו רב ערך; ואילו במסגרת קבוצת־אנשים מאורגנת הוא רוכש תרבות והשכלה והנו שותף חברתי, יוצר שוה־ערך, ועשוי במשך הזמן גם להיות מורה ומנחם לאחרים. החברה עלולה להיות בלתי נוחה וגם משעממת, אולם אין אנו מסוגלים להיבדל ממנה. תופעות של אי־נכונות להשתתף באופן פעיל בחיי הכלל בתוך הצבא, והסתגרות אגוצנטרית אינן בנות חלוף; אך דוקא משום כך רצוי לנצל את ההזדמנות החברתית המצוינת הניתנת בצבא כדי להכיר מקרוב את הבריות, ללמוד את ההרגלי חייהם ולדעת כיצד להסתדר עמם. החיים הם מעין קובץ של התקשרויות בין האנשים לבין עצמם, והגיונית הדרישה המחייבת קודם כל להכיר ולהבין את האנשים כדי לדעת אח"כ איך להיות עמם ואיך לנהל עמם מו"מ. אין להכיר את האדם ע"י התרחקות ממנו או מהחברה. הפתרון איננו בבריחה מהמציאות אלא השתלבות עם המציאות ועמידה אמיצה בפני הבעיות — הנסיגה והרפיון הם פתח לכשלון.

מך"ש שריר רז

ואם נסיונו האישי או המקצועי של מישהו מביאו לחשוב, שהיצר הרע הוא המניע בהתנהגותו של החייל, יש רק להשתתף בצערו על שלא זכה להיתקל בעבודתו בחיילים אחרים מאלה אשר תופעות של התנהגות רעה מאפיינות אותם.

יתכן וניסחתי את הערותי בחומרת יתר. אך עשיתי זאת במתכוון, משום שמקריאת המאמר של אל"מ זוהר עלול הקורא להתרשם כפי שתארתי זאת לעיל. לאמיתו של דבר נכתב שם, שיש לקיים בצבא שילוב מתמיד של כל דרכי החינוך, ובעיקר של הסברה, חזרה ודוגמה אישית. כמו"כ מציין הכותב, שמנסיונו האישי מכיר הוא, כי יש ללוות חינוך באיום של הענשה והגשמתו בשעת הצורך. אך חוששני שאולי לא כל אחד יבין את הדברים כך כפי שהם הודגשו על ידי (שתי ההדגשות האחרונות הן שלילי). ובאם מפקדים, לאחר קוראם את המאמר, יגיעו לידי המסקנה כי הענשה היא אמצעי חינוכי, עלול הדבר לגרור אחריו תוצאות הפוכות קאלו שאליהן נתכון הכותב: — שמירה על המשמעת וטיפוחה. ואציין מיד שהכתוב להלן אינו בגדר השערות עיוניות גרידא, כי"אם תופעות מנסיוני האישי, שאף הוא במקרה זה מצער. יש שמפקד רואה בהענשה אמצעי ותכלית גם יחד, ונוקט בה ביד רחבה, כשיטה, בהתנהגותו היום יומית כלפי פקודיו. הוא מרבה להעניש, בראותו בזאת את האמצעי הרצוי ביותר להרמת המשמעת והגברת היעילות בעבודה. אין זו "הצטברות" מקרית של ענשים אלא קו כללי בהתנהגותו של אותו מפקד. הלז טוען, דרך אגב, שיש יותר מדי הומניות בצ.ה.ל. ויש לנהוג ביתר נוקשות. כן נהנה הוא לספר על מקרים בהם "רדף" את פקודיו ומירר להם את החיים" (זו לשונו!) על טעות, או שגיאה שגוי. אותו מפקד (בכיר) נוהג להשתמש בהענשה במקום מתן הנחיות והדרכה. כאשר קצין זוטר מפקודיו אינו יודע איך לנהוג במקרה מסוים או מתלבט באיזו בעיה ארגונית, והדבר ידוע לאותו מפקד, אזי, או שהוא מתעלם מכך, או מגיב בכעס על

שאותו קצין העז לשאול, או לא הבין את הדבר. לאחר מכן הוא מגיש נגדו תלונה על שלא נהג כפי שצריך היה לנהוג. למותר לציין שהדוגמה האישית בהתנהגותו הוא של אותו מפקד לא תמיד תואמת במדויק את אשר הוא דורש מפקודיו; והללו, רק לאחר שהם "נתפשים", מתברר להם במה טעו.

בסוחר, שקטן הוא מספרם של מפקדים כאלה. אך גם כך יש להפנות את תשומת הלב לנזק הנגרם עלידם למשמעת הצבאית. חיילים הנענשים — ואינם מבינים על מה ולמה — החשים שבולשים אחרים (במקום שיפקחו עליהם, או יבקרו אותם) במטרה לתפושם ולהענישם, הפוחדים מכל צעד שעליו להעשות, מחמת הנויפה, שעלולים הם לקבל על צורת ביצועו — חיילים אלה, קרוב לדאי שאמונם במפקד מהערער. ובאוריה כזו של חשדנות ופחד המשמעת, הן "המונעת" והן "המבצעת", מפוקפקת למדי. שלא לדבר על המורל ביחידה, על הבנת החייל את תפקידו ועל רצונו לשתף פעולה במסגרת הכללית. וקורה שהתפתחות ענינים כזו מביאה גם אימי מהחיילים, במסיבות מסוימות, להתנהגות כזו הגוררת אחריה ענשים נוספים, והרי כך נוצר מעגל קסמים סגור. נגד סכנות אלו רציתי להתריע, ובעי קר משום שמתוך מאמרו של אל"מ זוהר יכול היה להשתמע כאילו מומלץ שם על מעין "רצפט" לסוג כזה של משמעת.

טיפוחה של המשמעת — בדרכים אחרות צריך שייעשה. בהענשה יש לנקוט רק כאמצעי אחרון. באם נאלץ המפקד לנקוט בעונשים, עליו לחזור מיד ולבדוק מה לקוי בתהליך החינוכי וההסברתי של טיפוח המשמעת ביחידתו. שימוש נרחב בענשים הנו סימן מובהק לליקויים רציניים בדרכי החדרת המשמעת ביחידה ובשמירה על קיומה. ההענשה, כפי שציין נכון אל"מ זוהר, אינה אלא בת-לוויה שלצערנו אין לותר עליה בחינוך למשמעת. וכדאי להדגיש שוב שמשמעת אמיתית תושג אך ורק ע"י חינוך, ולא ע"י אילוף או הטלת מורא.

פתרון לכל בעיה — תמצא ב"מערכות"

על ספר

מצרים בתמורה

מאת רב'סון א. מ.

למחקר עיוני המציג לפנינו השקפות מבוססות והמנתח בעיות בכל היסודיות הדרושה — אלא הוא בבחינת רפורטג'ה מעולה שמצוי בה יסוד אבטנטי לא-מועט. הספר נקרא מתוך ענין, הן בשל עצם הנושא והן תודות לאופן החי והתוסס בו הוא מוגש.

מן הראוי לציין מראש הימנעות מסויימת מאמירת דברים מפורשים המצויה בספרם של הזוג לקוטיר. מצרים עומדת עתה על פרשני-דרכים בכל השטחים: בחברה ובתרבות, בדת, בכלכלה ובמדיניות. אנו אף שומעים וקוראים על נסיונות המשטר להתוות דרך למצרים: במדיניות — הרי זה „הנייטרליזם החיובי“; בחברה — סוג מסוים (או לא מסוים?) של „סוציאליזם קואופרטיבי“. אך אין הספר מבהיר תוכנו של סיסמאות אלו, אין גם מענה לשאלה האם נסיונות אלה הם ברי-קייבא, או שיחלפו במרוצת השנים הקרובות. שאלות דת ומסורת הן במרכז הבעיות שהוגי-דעות במצרים מתלבטים בהן — וההידים לכך בספר הנם קלושים.

אנו ננסה לסקור את הפרשיות העיקריות שבספר בלי להסתפק בכל המקרים בהבחנות של המחברים בלבד. ראוי להן לפרשיות אלו להיות מועלות פעמים נוספות מפאת חשיבותן הרבה ועל בסיס של אינפורמציה נוספת אותה נקבל מספרים אחרים או מהעתונות.

שריפת קהיר

את נקודת-המוצא הפסיכולוגית-הציבורית — וממילא הפוליטית לתמונת „המשטר-הישן“ במצרים ולמהפכת-הקצינים היותה שריפת קהיר, ההתפרצות המחרידה שנתרחשה בקהיר-הבירה

ג'ן וסימונה לקוטיר הנם צרפתים, שעשו קרוב לשלוש שנים במצרים (1954—1956) כשמתרתם להכיר-מקורב ולתאר את משטרה-הפיקה. כעתונאים מנוסים ומעולים הבינו בעלי-הספר כי לא יעלה בידם להבין את ההווה מבלי לפשפש בעבר. הספר מתחיל, איפוא, בכיבוש מצרים ע"י בונאפארטה — שהוא בגדר נקודת-מוצא להתפתחות מצרים החדשה.

רבים הם היתרונות העשויים לצמות לקורא הישראלי מעיון בספר זה. מצרים היא שכנה עוינת לנו, וגבולותיה סגורים בפנינו. על כן, כל עדות נאמנה המספרת על המתרחש שם חשובה, ומסייעת בידינו להטיב-ולהכיר את שכנינו ומאפשרת לנו לנסות להעריך-מחדש — על סמך אינפורמציה נוספת, או הבחנה חדשה — פניה של מצרים לאן?

ועוד מעלה לספר. מחבריו הצרפתיים מבקשים בכנות לתהות על קנקנה של מצרים, במכסימום של אובייקטיביות ובמושגים המשוחררים מכל דעה קדומה. הגם שידועים הגבולות שהוצב-מראש לכל נסיון כזה של גישה אובייקטיבית, הרי עצם המאמץ להתקרב אל האמת-הצרופה נודעת לו חשיבות. וחשיבות-משנה של נסיון זה טמונה בכך שהמחברים מקדישים עיקר-ספרם לתקופה של השנים האחרונות; שכן דוקא על תקופה זו חסרים אנו לרוב עדותם של משקפים אובייקטיביים. ומה-גם שבמצרים גופה נתונה כיום זכות-הדיבור הבלעדית לשופרי-התעמולה הרשמיים של המשטר, שהנם בעלי קו מגמתי מובהק; ואין תימה, איפוא, שהכנסתו של הספר למצרים נאסרה.

אולם בצד יתרונותיו אלה של הספר טמונים גם מגב-לותיו. המחברים אינם שולטים בשפה הערבית, הם מסתפקים בהתרשמות מתוך שיחות והסתכלות, ונוקטים אך מעט לעיון במקורות. מכאן, שאין הספר יכול להיחשב

קטנה בעלת צביון פשיסטי, משראתה קצין-משטרה שותה משקאות חריפים בחברתה של רקדנית בגוזזות הקברט "בדיה", הסתכסכה עם אלה בעקבות דינודברים חריף, ושמה קץ לפרשה זו ע"י הצאת המקום ושריפתו. שריפה זו היתה "הסנונית הראשונה". במהרה הוצת קולנוע "רי-בולי", מהמפוארים שבקהיר, ולאחריו קולנוע "מטרו" ולאחר-מכן "מועדון-מירוצי-סוסים" * הבריטי, שם נמצאו אותה שעה מיופה-הכות הקנדי וסיר ג'ימס קרייג, מורחן ידוע ויועץ הממשלה המצרית לענייני מכס. אלה האחרונים, משניסו להימלט נדחפו חזרה ע"י ההמון לתוך הלהבות — וגורלם היה כגורל שמונה נתינים בריטיים נוספים. גיוותיהם החרוכות נסחבו בחור-צות העיר.

כמעט בכל המקרים שאירעו עמדה המשטרה מהצד.

בהצתות שלאחר הצהרים התגלו סימנים של תכנון מדוקדק יותר (אם כי יש הרואים את ראשית ההצתה-המאורגנת כבר בשריפתו של "רי-בולי"): — בכל המקרים נראתה אותה קבוצה של אנשים, נושאי חומרי-ההצתה, עוברים ממקום למקום כשהם מציתים קולנוע אחד אחר משנהו, לאחר-מכן בתי-קפה ולבסוף — חנויות זרות, בנק "ברקליס" ואחדים מבתי-המלון המפוארים. החל מ-4 אחה"צ הגיע תור חנויות היהודים ובתי-הכנסת. אף שיטת הביצוע היתה אחידה. קבוצת ה"מבקיעים" — דאגה לפריצת הדלתות הנעולות; קבוצת ה"פורצים" — היתה נכנסת פנימה ומניחה את חומרי התבערה. היו גם מקרים שאחדים מהפורצים עוד טרם הספיקו לצאת — וחבריהם כבר הציתו את חומרי-התבערה, ואלה שבפנים נשארו כלואים בין הלהבות.

מדוע ניתן לכוחות-ההרס להשתולל ולא התערבו כוחות-הבטחון, המשטרה והצבא? עדות על כך (אשר התרשמותם של בעלי-הספר היא כי ביסודה זוהי עדות נאמנה) אנו מוצאים במאמר שהתפרסם כעבור שבועיים ע"י מי שהיה מיני-סטרי-הפנים ביום-המאורע, פואד סראג-אדין, ממנהיגיה הבולטים והחזקים של מפלגת ה"ופד". כך כותב האיש במאמר:

בשלהי ינואר 1952, קדמה לכך כמובן "אקדמה-היסטורית". ראש ה"ופד", נחאס-פחה, שהיה אובד-עצות בחפשו דרכים להתגבר על איבתו המושרשת של המלך אל מפלגתו ואל ממשלתו, נאחז ב"סוס האנגלי-בריטי" — וניסה לרכב על רגשי-השנאה שרחשו לבריטניה ההמונים המצריים. הוא (כראש-הממשלה) תבע במפגיע מבריטניה (בניגוד לחוזה 1936 אשר כרת הוא-עצמו) פינוי דחוף של איזור-התעלה; ולא — איים בפעולה באומות-המאוחדות והעדיף בדי-עבד "מלחמת-מחתרת" פרטיזנית-למחצה נגד הכוחות הבריטיים שבאיזור התעלה. הוא ביצע זאת באמצעות "מתנדבים" מסוגים שונים ובשי-תוף "משטרת-העזר" המצרית הרשמית — וזו תמונת המאורע הגורלי כפי שתוארה בספר.

על רקע פעולות תגמול בריטיות, נגד קסרקטי "משטרת-העזר" שבאיסמעיליה (שגם אנשיה השתתפו, כאמור, בהתקפות החוזרות-ונשנות על המחנות והחיילים הבריטיים באיזור התעלה), פרצו מאורעות יום ה-26 בינואר 1952 בקהיר, שהביאו לידי שריפת חלק חשוב של בנייני מרכז-העיר. שכן שוטרי-העזר המצריים סבלו מספר ניכר של אבידות באותה פעולת-תגמול אנגלית (הרוגים למאות), ובעקבות הידיעות על אבידות אלו השת-להבו הרוחות בקהיר.

כבר בשעות הבוקר המוקדמות התארגנו בקהיר 300 מאנשי "משטרת-העזר" שיצאו מקסרקטינם בהפגנה לעבר אוניברסיטת גיזה (האוניברסיטה החילונית של קהיר). באוניברסיטה התקיימה אז תה שעה אסיפה — מטעם צעירי ה"ופד", "האחים המושלמים" והקומוניסטים כאחד. האסיפה נת-עצמה עוד יותר משנצטרפה אליהם קבוצת מפגי-נים מהאוניברסיטה הדתית "אל-אזהר" — וכולם יחד יצאו להפגנה ברחובות העיר. המענין הוא כי הפגנה כבירה זו הצטיינה בקריאות תגר עזות אך לא במעשי אלימות. בשעה שהשר לענייני סעד, עבדל-פתח חסן מה"ופד" נאם נאום ארוך בפני המפגינים, היה רושם ברור כי ההפגנה נמצאת תחת פיקוח ה"ופד" ואין לצפות ממנה להפתעות.

אחרת היה המצב בחלקים אחרים של קהיר. קבוצה של מפגינים, כנראה מחברי "האחים-המושלמים" והסוציאליסטים-הלאומיים" (מפלגה

* 'Luff Club' *

עצמה ודינמיות מהפכנית יתכן כי נפלה קבוצת „הקצינים החופשיים“ מארגונים מחתרתיים אחרים כגון „האחים המושלמים“ והקבוצות השמאליות למיניהן, שבמצרים. השלטונות, אם אמנם חששו אז — הרי היה זה בפני הארגונים האחרים. „שריפת קהיר“, יותר משסימנה את גורמי הער תיד, הצביעה על סיומה של תקופה — תקופת המפלגות והפרלמנטריות המצרית, תקופת שליטתם (העקיפה אך המוחשית) של בעלי-הקרקעות הגדולים במצרים. השלטון המלוכני, שהיה מבחינות רבות (כנראה — לדעת מחברי-הספר) אחראי למעשה-השריפה של קהיר — השתמש במאורע זה בשביל להציג קבל-עם-ועדה את חוסר האונים של משטר ה„ופד“ (שממשלתו אחזה אז, למראית עין בהגה-המדינה). אך שלטון-מלוכני זה לא הבין אותה-שעה כי בהפילו את ה„ופד“ מקרב הוא את קץ המלוכה. הבסיס לשלטון המלך, במציאות המצרית, היה המשטר הפרלמנטרי כפי שהיה קיים; ובתור אלטרנטיבה לרקבון שפשה במשטר זה, לא יכלה לשמש אותה התגלמות קיצונית של רקבון זה שמצאה אז את בטויה בדמות המלך פארוק עצמו.

במשך חצי שנה שלאחר-מכן ניסה המלך להטליא-טלאים, להרכיב ממשלות עם ה„ופד“ ובלעדיו — ולא עלה הדבר בידיה, (שלוש ממשלות-הנפל של תקופה זו היו כולן ללא השתתפות ה„ופד“).

לתוך החלל הריק שנוצר — צעד הצבא. האם היה הדבר פרי-המקרה — או שבא מכוח יזמתם של הקצינים — או שניתן לראות בכך את יד הגורל?

מצרים והמערב

בצדק רואים מחברי הספר את תחילתה של מצרים החדשה בכיבוש הארץ ע"י בונאפארטה. תוצאותיו של כיבוש זה היו הרוו-גורל. החברה וההשקפה האיסלאמית — נפרצו; החל מאבק למודרניזציה תוך התנגשות בין הישן והמקובל לבין תפישת-עולם חדשה — וזרה. היה זה מאבק שראשיתו בלבד נראתה בימי מסע-נפוליון במצרים, ושכמה מחזיונותיו האופייניים התבלטו

ב-12.30 נודע לי לראשונה כי מפגינים העלו את קברט, בדיה באש ומנעו ממכיר האש גישה אל המקום. פניתי אל מפקד המשטרה והוריתי לירות במציתים, אם תהיינה הפרעות לכבאים. אך הוא הודיעני שהמשטרה עומדת לצד המפגינים. טלפנתי מיד לאחר-מכן אל היידר-פחה, המפקד העליון של הכוחות-המזוינים, ודרשתי שהצבא יתערב במאורעות. הוא השיב כי יהיה זה בלתי-נכון להפנות את הצבא נגד העם (רבים מהקצינים הנס צעירים, ויש סכנה שיצטרפו אל המפגינים...). משניסיתי ללחוץ עליו, טען כי רק המלך רשאי להפעיל את הצבא.

„בינתיים באה הודעה ממפקד-המשטרה כי במקום אחד — לפני האופרה — ירו השוטרים על ההמון, והלז התפזר מיד. הנחתי כי מעתה „ישלטו במצב“ אך ב-13.30 נודע לי על שריפת קולנוע „ריבולי“. עד-מהרה הבינותי כי כל הענין מתוכנן מראש, וללא התערבות הצבא לא ניתן יהיה להתגבר על המצב. טלפנתי אל היידר-פחה ששהה אותה-שעה בארמון המלך. נאמר לי כי הוא בחברת המלך. דרשתי לשוחח עמו לנוכח חומרת המצב. ענה לי פקיד הארמון, בשם המלך, כי עלי למסור לו את בקשתי. הסברתי כי התערבות הצבא הכרחית. הוא הבטיח כי אקבל תשובה טלפונית בהקדם. איש לא התקשר עמי.

ב-14.30 נסעתי אישית לארמון, שם הובטח לי כי ב-15.30 יימצא הצבא בקהיר. אולם רק ב-17.30 החל הצבא להופיע ברחובותיה של קהיר, כשהוראותיו: — לא לפתוח באש!

שריפתה של קהיר קדמה להפיכה של ה-23 ביולי 1952 בחצי-שנה. האם היה בה כדי לבשר את זו? כיום אנו רשאים להשיב כי אכן, כך היה הדבר. אולם האם ידעו לחזות-מראש את ההפיכה — אז, באותם ימי-ינואר — מדינאים, סוציולוגים והיסטוריונים? התשובה לכך היא שלילית. „הקצינים החופשיים“ היה שמו של ארגון זעיר, שקיומו ידוע היה לשלטונות. מבחינת

שבין תקופת מוחמד-עלי לזו של עבד-אנאצר; ויש ענין בבדיקת אחדים מהם. האם היתה העצמה שהשיגה מצרים בזמן ההוא עצמה-של-ממש? אכן, תוך תקופה קצרה-יחסית התברר כי מפעלו של מוחמד-עלי היה מלאכותי. תעשיות ומומחים וידע שהובאו כולם מבחוץ — ללא יזמה, הון וידע מקומיים — התנדפו משחלפה ה"קוניונקטורה" של משטר מוחמד-עלי. עיקרו של הדבר אשר הנחיל מוחמד-עלי לבאים אחריו מסתכם אולי טוב-ביותר במשפט אחד של תשובתו לקונסול הצרפתי, אשר הציע למוחמד-עלי לקחת חלק בכיבוש אלג'יריה; ואלה היו דבריו: "אם זאת אעשה (הכוונה להשתתפות במסע-המלחמה באלג'יריה) כי אז ירד כבודי בעיני עמי; אך בשום פנים איני מסרב לכך מסיבות דתיות — באשר אין אני לא נוצרי ולא מושלמי בשיקולי המדיניים". הרי שהגורם הדתי הוסר כגורם מתחום-המדיניות. לגבי השליט החדש הפך השלטון למטרה חילונית. ללא תוכן אחר נוסף.

בתום תקופתו זו של מוחמד-עלי נחשפה הארץ לחדירה מעמיקה-והולכת של המערב; תקופה שניה זו נמשכה ברציפות עד שלהי מלחמת-העולם הראשונה. ברם, לא נטעה אם נקבע כי חדירה זו יותר משפתרה בעיות ישנות יצרה בעיות חדשות. בעיות אלו הן:

- א. עודף אוכלוסיה וכתוצאה ממנו מצוקת רעב למיליוני תושבים.
- ב. נטישת דפוס חברה מסורתיים איסלאמיים מבלי יכולת להגיע לכלל סינטזה חדשה על בסיס האיסלאם ותרבות המערב.
- ג. תסביך-נחיתות של כלל העם כלפי ה"ידע" המערבי.

המאבק המדיני

מלחמת-העולם הראשונה היתה תקופת-מפנה. עד לאותה תקופה היתה הלאומיות המצרית נחלתם של הוגי-ידעות בעיקר, אשר חיפשו דרך חדשה לאורח-החיים של מצרים המושלמית, דרך שתתבסס על המסורת ועל דרישות הזמן-החדש כאחד. אולם מלחמת-העולם הראשונה מסמנת תחילתו של השלב הפוליטי-המעשי במאבק לעצמאות. היתה זו תקופה שציינה אותה "הצהרת"

בתקופת שלטונו התקיף והמעזו של מוחמד-עלי, והם העמיקו בימי יורשיו ולבשו צורות חדשות — ותוספת-דחיפות — בשבעים שנות הכיבוש הבריטי וביחוד מאז מלחמת-העולם השניה. מאבק זה עודנו בעיצומו.

עם סילוק הממלוכים ("ע"י מוחמד עלי) הוסרה אומנם שכבת שליטים זרה ונוגשת; אבל במקום שליטים שהיו חלק מאותה החברה האיסלאמית, ובעלי אותה תודעה חברתית-תרבותית ביסודם, חדר עתה כגורם משפיע לחיי מצרים האזרח וה-שליט האירופי — שבאורח-חיי ודרכי פעלו היה משום סתירה מוחלטת למנטליות שהיתה שוררת בארץ מזה עשרות דורות. אכן, תודות לאלה שופרו שיטות הממשל, וכן הונהג גידול-כוחנה משופר, שהביא לשגשוג — אבל בראש-וראשונה לבריטים ולשכבה דקה של בעלי קניין-קרקעי גדול. הור-חבה רשת התיעול, שכתוצאה מכך הוכפלו היבוי-לים; אך האיכר המצרי, רוב מנינו של העם, הפך עתה — עקב ההכרח החדש בעבודה מיגעת מתמדת, ללא עונות-רגיעה "שקטות" בחקלאות — לעבד-ממש לקרקע ולתעלה. יתרה-מזו: השגשוג הגביר את הילודה — והילדים היו ברכה רבה להוריהם הפלאחים, כי דוקא הילדים צלחו במיוחד לעבודת קטיף-הכותנה. קצב הריבוי הטבעי עלה במהירות. אך, כאחת-התוצאות, נחלות הקרקע התפצלו, עקב התרבות היורשים במשפחות הפ-לחים; ועודף-אוכלוסיה הפך לבעיה חמורה של מצרים.

ראשית מצרים החדשה

מוחמד עלי "הבקבשי" הראשון* שתפס את השלטון במצרים — ועשה זאת בעת חולשת העות'מנים — הוא שהחל בעצם בביצוע המודר-ניזציה. בשבילו לא היתה המודרניזציה בבחינת מטרה, אלא אמצעי להאדרת כוחו. המשימה היתה השגת עצמה — ומהר ככל האפשר. שיחק המזל לשליט דינמי זה ובקונסטנטינא הדינאמית של מלחמות-נפוליון, ורפינוה של תורכיה אף לאחר סיום מלחמות אלו נתאפשר לו להשיג למצרים מעמד של מעצמה. לא-מעטים הם קווי-הדמיון

* הרמז כאן כמובן לדרגתו של עבד-אנאצר ("בקבשי" מקביל לסגן-אלוף בצבא הישראלי).

אחת הישיבות הראשונות של "מועצת המהפכה": נאגיב במרכז, עאמר לימינו ועבד-אנאצר רכון אל השולחן.

החינוך. במשך כל ימי המלחמה תמך בבריטים, אך ב־13 בנובמבר 1918, בתוך המלחמה, התיצב בפני הנציב-העליון הבריטי — ודרש עצמאות למצרים (אשר לאחר פרוץ מלחמת בריטניה תורכיה, הוכרז עליה, ב־1915, כעל ארץ-חסות בריטית מפורשת). כוחה של משלחתו זו היה בכך שהיא ביטאה את רצון העם לכל שדרותיו — ואכן תפסה אותה משלחת מקום בולט בהיסטוריה של מצרים. ה"ופד" הפך מושג כמעט-מיסטי בציבוריות המצרית, ונקבע כשם לאותה מפלגה שנשאה בעיקר המאבק לזכויות המדיניות של מצרים במשך למעלה מ־30 שנה.

מפלגת ה"ופד" ואחרית המשטר-הישן

קורות מפלגת ה"ופד", הן במה שפעלה והן במה שלא עשתה, מגלמות בתוכן את דברי ימי מצרים, מראשית המאבק המדיני — ועד להפיכת יולי ב־1952. כמעט כל גורם אחר שקם בציבוריות

וילסון" הנודעת, בזכות ההגדרה העצמית של עמים, תקופה בה התרחב והתבסס המעמד-הבינוני המצרי תודות להוצאות-המלחמה הגדולות שהוצאו ע"י בריטניה במצרים, בה נוצרה התחלה של פרולטריון-של־ממש בעקבות תעשיות מלחמתיות שצצו באותן שנים. "בין לילה", כביכול, הפכה מצרים מרכז צבאי וגאופוליטי בעל ערך בלתי־לאומי, ועם זאת החלה מתגבשת גם אינטליגנציה צעירה, של תלמידי האוניברסיטאות — שהפכו לחלוצי המלחמה הפוליטית.

ראש ה"ופד" ומיסדו, סעד־זג'ול, היה האיש שנשא על שכמו את ראשית המאבק לעצמאות. בזכות תבונתו המדינית זיגישתו הבלתי־פשרנית, אך עם זאת ללא־קיצוניות (מעין גאנדיזם, מהול בפיקחות־איכרים), השיגה מצרים תוך שנים ספורות הישגים שזיינו ראשית נסיגתה של אירופה האימפריאליסטית משטחיה הקולוניאליים. האיש, בן למשפחת איכרים ממצרים־התחתונה, עוד הספיק בצעירותו להשתתף במרד־הנפל נגד הבריטים של ערבי־פחה בשנת 1882, אך שיתף עם אחריו פעולה במעמדו כמיניסטר־

המסורתית והבריטים — את האינטרס הזר. אך כל אחד מאלה, כשלעצמו, לא היה כשר לשליטת יחיד.

● ה"וּפֹד" היה מוכן אולי להיפטר מהמלך — אך לא היה מסוגל לשבור מעמד בעלי-הקרקעות הגדולים, ואף לא לחסל את נגעי-השחיתות, שהיה חלק בלתי-נפרד ממעמד זה. גם לסלק את הבריטים מבסיסהם לא היה בהם העוז.

● המלך היה התגלמות השלילה שב-משטר. בלעדי ה"וּפֹד" הפך הבסיס צר מכדי לשלוט.

● הבריטים לא יכלו, גם אם היו רוצים, להחזיר את גלגל ההיסטוריה אחורנית.

בסופו של דבר הופר שיווי-המשקל הפני-מי ב"משולש" זה. התנוונות המלוכה הביאה לידי חוסר-יכולת לשתף עוד פעולה (אפ"י לו באי-רצון) עם ה"וּפֹד", ולאחר שמוצו עד תום שלבי-ההכנה בסילוק הבריטים ממצרים העמיד הדבר את ה"וּפֹד" בפני בעיית סילוקם המוחלט, בעיה שהנהגתו ה-כושלת לא יכלה לה.

עתה חייב היה משהו חדש להופיע על במת ההיסטוריה של מצרים.

מדינת-צבא או צבא-המדינה

תפיסת השלטון ע"י הצבא ב-23 ביולי 1952 נתקבלה באהדה כמעט-כללית במצרים. אנשי ה"וּפֹד" ראו בפעולה זו את סילוק המלך שניסה לסלק מעל הבמה-המדינית, והחזרת שלטונם, אפילו יהיה עתה שלטון זה נשען על הצבא. השמאל קיבל אף הוא בברכה את ההפיכה, כצעד נוסף בשבירת המעמד השליט. אל האמריקאים גונב משהו אודות ההכנות להפיכה, ובבוא ההפיכה סייע שגרירם להסיר מכשולים מלפני צעדיהם הראשונים של ראשי-הקצינים. ל"אחים המושל-מים" היו חברים ואוהדים בין "הקצינים החופ-שיים", ונדמה היה להם כי שלטון הצבא יהיה למעשה כפוף להשפעתם.

המצרית מאז החל אותו מאבק — ראשיתו נעוצה ב"וּפֹד". בכפיפתה של מפלגה זו מצאו להם משכן בצותא פועלים, איכרים, פקידים, בני מעמד-בינוני ובעלי-קרקעות גדולים כאחד. כוחה היה בעממיות שני מנהיגיה, סעד זגלול ונחאס-פחה, בדרכם המדינית הגמישה והמסתגלת אל תנאי החברה המצרית הקיימת ואל נתוני-הכוח, ובעי-קר בהצבת המטרה הפוליטית. ה"וּפֹד" הצטיין בעקביות מאבקו — אך לא בעקשנותו. הוא הלך לפשרות עם הבריטים, אך מכל פשרה סחט הישג. לעולם לא היה ה"וּפֹד" מוכן לשרוף מאחוריו את כל הגשרים — ואי-נכונותו זאת נהיתה לו, בסופו של-דבר, לרועץ. בשתי מלחמות-העולם גילו מנהיגיו לויאליות לבריטניה — ואפילו היה זה על חשבון אבדן רב של פרסטיז'ה של ה"וּפֹד", כפי שהיה הדבר במיוחד במלחמת-העולם השנייה (וביחוד לאחר פרשת האיום בטנקים בריטיים על פרוק מלך מצרים בראשית 1942). את עיקר חוסנו של ה"וּפֹד" יש ליחס לעובדה שהוא הסתמך והתבסס, מצד אחד, על תמיכת אוכלוסי הכפר — ולא על ההמון והפרוליטריון העירוניים ההפכ-פכים-מטבעם — ומצד שני על בעלי-הקרקעות הגדולים, אשר לגביהם דרך ה"וּפֹד" היתה אידי-אלית-ממש: התרכזות בענין המדיני, שמרנות לגבי מבנה הכפר וכלכלתו וחוסר תכנון לפיתוח תעשיית. מטבע זה של ה"סינטיזה" המדינית-הציבורית של ה"וּפֹד", מובנת גם נכונות הברי-טים לראות ב"וּפֹד" גורם נוח למו"מ: כמפלגה מצרית חזקה הקרובה ביותר בגישתה השמרנית אל מגמות הכלכלה המצרית לתפישה הקולוני-אלית על משק-מצרים, שרוחה בחוגי הממשל הבריטיים, אשר נזהרו אף הם בפני פיתוחה-החרושת של הארץ ורצו לראות בה ארץ הגלם-ההקלאי בראש-וראשונה. בעצם, היה ל"וּפֹד" במשך 30 שנות קיומו רק חלק זעיר בשלטון הישיר (סיכום שנעשה מעיד כי ב-30 שנה לא נתקיימו ממשלות-וּפֹד" אלא תשעים חודש בל-בד — כרבע מן הזמן); אך יחד עם חוגו של המלך מחד-גיסא והבריטים מאידך-גיסא, היוה הוא את "הציר-המשולש" של שליטה והשפעה-קובעת בא-רץ. משולש זה יכול היה להתקיים כל עוד נשמר שיווי-המשקל בין שלושת הגורמים. ה"וּפֹד" ייצג בו את העם, המלך את ההיארכיה הפאודלית

על ידם — ובעצם גם בתקופה שלאחר-כך — איננו עבד-אנ-נאצר, זו הדמות המרכזית שבחבורה מאז ראשיתה, אלא דוקא אותו אדם בעל הפרסטיג' בצבא שנקרא על-ידי החבורה ברגע האחרון לעמוד בראשה על מנת שישימש "שלט" לשלטון החדש, שלט שאותו הציגו לפניו לר-אות-הציבור, רק עם עלותם לשלטון — הלא-הוא גנרל נגיב. שתי פנים לו לנגיב. נגיב אחד הוא המנהיג העממי המשכו הישיר של סעד וגלול ונחאס-פחה — אהוב העם והתגלמותו. נגיב השני הוא איש-צבא, שנטל סמכויות לידיו ע"מ לבצע משימה — ומשכונת המשימה חייב היה, לדעתו, הצבא לפנות מקום לאזרחים ולדמוקרטיה. אחרת חשב עבד-אנ-נאצר, עכ"פ בשנה השלי-שית לשלטון ה"חבורה": — בשבילו הדרך של שיבה לקרקטין היתה דרך של נסיגה. דיכוי המפלגות ופירוק כוחם של בעלי הקנין הגדול היו, לפי השקפתו, הישגי המשטר, הישגים שאין עוד לותר עליהם. שמירה על הישגים אלה — כך סבר — תתכן רק ע"י שלטון הצבא. התוצאה ידועה: נאגיב סולק; המשטר לבש אופי חדש — הצבא הפך להיות נושא בלעדי של המשטר ותכליתו, כאחד; החלה תקופת ה"נאצריזם".

משטר ההפיכה

ניתן להבחין בשתי תקופות-יסוד במשטר החדש במצרים. הראשונה — תקופת שלטון "החבורה" ("החונטה" לפי הביטוי הספרדי שהנו שגור באנגלית), שנסתיימה למעשה עם נפילת נאגיב. השניה החלה עם עלות עבד-אנ-נאצר לנשיאות, והפיכתו למושל היחיד של מצרים.

בתקופה הראשונה האחריות היא קיבוצית, אף כי לנאצר שמורה עמדת-מפתח. בתקופה זו מצ-ליחה "החבורה" לעמוד בכבוד במבחן השליטה במספר בעיות פנים וחץ כאחד.

באמצעות הרפורמה האגררית נשבר מעמד בעלי הקנין הגדולים, והשפעתם של אלה על השלטון חוסלה כליל. נסיונות האיגודים-המקצועיים, בהכ-ונת קבוצות שמאלניות, "להכתוב" תנאים למשטר דוכאו ביד חזקה (כולל תליות של ראשי-שוב-תים). הוא הדין היה לגבי "האחים המושלמים" וה"ופד". כל אותם חוגים, שחשבו בתחילה כי

האם היה חוגי-הקצינים כלי-שרת בידי האח-רים או היתה להם דרך משלהם? היתה זה הפיכה בלבד — או גם מהפכה?

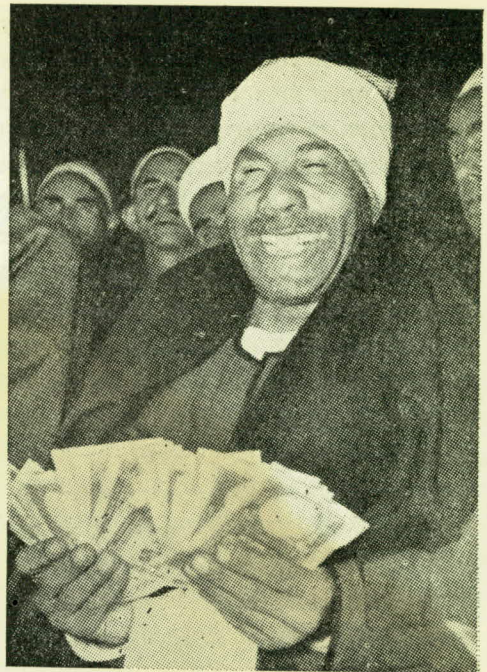
חשובה הבחנת מחברי הספר לגבי מוצאה של שכבת-הקצונה המצרית. מתוך עיונם מתברר כי הקצונה המצרית לא היתה בבחינת מעמד חברתי מוגדר ומטופח, דוגמת מעמד-הקצונה ביבשת אירופה — אלא קבוצה שנתלקטה מתוך שכבה רחבה מבני פקידים ממשלתיים נמוכים או בינוניים מקרב בני-משפחות של מעמד האי-כרים העצמאיים בעלי נחלות לא-גדולות, אלה שהיה ביכולתם להבטיח עתיד, ולו צנוע, לבניהם ועם "תבלין" מסוים מקרב בני משפחות מיר-חסות, בעיקר ביחידות הפרשים. לקצונה זו לא היו איפוא יומרות חברתיות מיוחדות, או השקפת-עולם מיוחדת משלהם*.

ואולם ל"איכרים שבתוך הצבא" אלה היה שדה נרחב להסתכלות ולמחשבה — תחילה בימי מל-חמת-העולם השניה ואחריה, ואח"כ במסע המצרי לארץ-ישראל. מלחמת 1948 היתה בשבילם מעין בית-ספר ממדרגה ראשונה במידה שהמדובר הוא בתחושת-המציאות המצרית דאז. ההכרה, שהת-בשלה בכור-היתוך זה, היתה כי מצרים זקוקה לשינוי ולטהור. עד מהרה נתברר שלא מעור אחד היתה חבורת-הקצינים שהתלכדה באותו זמן סביב עבד-אנ-נאצר. חלקם היו ממקורבי ה"אחים המר-שלמים", אלה שביקשו לפתור בעיותיה של מצ-רים בדרך של שיבה אל מדינת-דת וסטיה מעולם המערב; ואילו חלקם קיימו מגע הדוק עם קבוצות שמאלניות. אך משותפת לכולם היתה שלילת המשטר הקיים. משעלו הקצינים לשלטון — פרו-גרמה חיובית לא היתה להם בנמצא, את התרופה למחלותיה של מצרים קיוו למצוא בדרך אופירית, בכוח חיוניותם, אמונתם, ובזכות אותו כושר-תמרון אשר למדו בבית-האולפן הצבאי.

הקרה הפנימי בתוך "חבורת הקצינים"

המענין הוא כי הנציג העקבי לדרך-מחשבתם זו של הקצינים בתקופה שלפני תפיסת-השלטון

* אם כי אין פירושו של הדבר כי לא טופחה בשכבה זו רוח חזקה-למדי של קבוצה סגורה-אכסלרובית. — המערב.

תעמולת הרפורמה האגררית: פלאח מוצג כמקבל שכר-היבול הראשון מנחלתו החדשה.

„על כנפי הצבא“ הגיע תורם לשלוט, או לשלוט־מחדש — למדו עד־מהרה לקח.

האכזבה היתה הדדית: לא רק זו של „בעלי התקוות“ מנאצר — אלא גם של נאצר מ„בעלי התקוות“. „הקמנו גשר — אך איש לא עבר עליו עמנו“, אמר נאצר באחת משיחותיו על ה„פילוסופיה של ההפיכה“.

במדיניות־החוץ זכו הקצינים בתקופה הראשונה להצלחות חלקיות בסודאן, כששליחותיהם של נגיב (סודני־למחצה לפי מוצאו) וצלאל סאלם הוכתרו בהצלחה ועוררו גל של אהדה. תוך־כדי כך הצליחה שם המפלגה הפרו־מצרית לעלות לשלטון בעזרת נאצר. הישג רב־רושם יותר היתה הצלחת המשטר במו״מ עם הבריטים לפינוי התעלה. סימומו המוצלח של מו״מ זה ע״י נאצר הוא הפותח את תקופת נשיאות־נאצר.

בתקופה השניה שלטונו של נאצר הוא דקטטורי — אורח־שלטון ההולם כל כך את מצרים (דבר שאנו למדים ממהלך כל ההיסטוריה שלה, עוד מימי הפרעונים). שהרי זוהי ארץ בה שלטון

מרכזי חזק, והיא־ררכיה מרכזית מוצקת, הם הכרח לקיומה התקין של המדינה. שמשקה כולו מושתת על משטר חלוקת מים ארצית.

אכן, עבד־אנ־נאצר לא התקשה לבצר את של־טון היחיד שלו. התפוררות החבורה החלה ברגע שנתגלעו חילוקי דעות עקרוניים. היו כאלה שציי־דדו בעמדת נגיב, כי הצבא עשה את שלו וכבר מילא יעודו. אלה „נופו“ לראשונה ע״י נאצר. השמאלנים נופו לאחר מכן. דרכם היתה חד־משמעית מדי, בשביל מצרים בכלל ובשביל נאצר בפרט. אף באלה טיפל נאצר ללא הססנות. גם בעלי האמביציות האישיות ה„מופרזות“ הור־חזקו. נאצר נשאר עם חוג קטן של מקורבים. אך בד־בד לא יצא מזה הצבא בכללו מפסיד. קציני־צבא תפשו יותר ויותר עמדות־מפתח במשק המדינה ובשירות הממשלתי. מעמד הצבא הלך והשתפר, תוך כדי תהליך של אינדוקטרינציה מתמדת בקרב הקצונה.

בעיות

מאותו רגע שהושג, ב־1954, ההסכם על פינוי התעלה הפכה שאלת היחסים עם המערב מבעיית־יסוד פנימית לבעיית־יסוד חיצונית. בעוד שמדי־נאי המערב היו בדעה כי שחרורה הלאומי המלא של מצרים מחסל את הגורמים למחלוקת בינם לבין מצרים, ונטו לחשוב כי מעתה צפוי שיתוף פעולה הדוק וביחוד בשטח הגנת המזרח־התיכון — חזקה עבד־אנ־נאצר כי בסיס כזה אינו לא־מ־ת־שלי־דבר בנמצא.

האנטי־מערביות לא היתה תופעה חולפת, וכר־ח מדיני זמני בלבד, אלא נתגלתה כגורם א־מ־ציונלי רבי־עוצמה, שנאצר הפכו ליסוד במדיניותו, ולאמצעי להאדרת שמו וביסוס מנהיגותו, במצרים ובעולם הערבי כאחד.

תוך כדי קריאה אנו עוקבים אחר תקופת הת־פתחות, בה יחסי נאצר עם המערב מתדרדרים והולכים. לראשונה — התחמקות מכל התקשרות ל„הגנה הדדית“ או מהשתתפות במסגרת הגנתית כללית של המזרח־התיכון; אח־כ — ההתנגדות לברית־בגדאד (שכתוצאה מהגורם הראשון הוקמה לבסוף, בלי מצרים, כתחליף ל„פיקוד־המזרח־

רעיון איחוד-ערב

אין המחברים נוגעים בפרשה זו, אולי מתוך כך שבכלל לא ירדו כמעט לחקר טבעה של הלאומיות הערבית והמאבק הרעיוני הפנימי במצרים. אבל עם זאת ישנה גם מידה רבה של אמת-היסטורית בהתעלמותם מנושא זה. רעיון האיחוד-הערבי אינו "מוצר מצרי". לאורך כל דפי הספר אנו חשים כי העלילה המתרקמת שם היא לאומית-מצרית, שצמחה מתוך תנאיה המיוחדים של הארץ החל עוד מעברה הפרעוני — כשהאיסלם מבחינה זו, הוא חלק ממצרים, ולא להיפך — וכלה במאבקה נגד בריטניה.

ואמנם ניתן לומר כי נאצר "הדביק" למשטר רעיון זה של איחוד-ערב בשלב מסוים בדרכו האמפירית, משנתגבשה אצלו ההכרה שלמצרים נועד "יעוד-עולמי", בתורת שלושת המעגלים שלו, שמהם "המעגל הקרוב ביותר" הוא העולם הערבי.

המצוקה הכרכלית

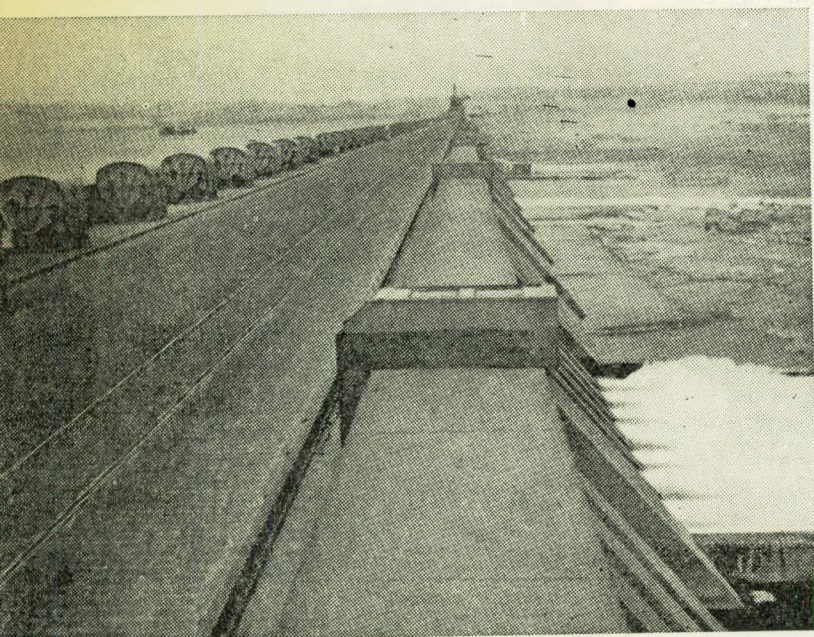
עודף האוכלוסיה היא בעיתה העיקרית של מצרים. מכאן, שכל תכנית כלכלית בעלת-ממדים

התיכון); אחרי-כן ועידת בנדונג, "עיסקת-הנשק" הצ'כית והלאמת התעלה. עד לימים האחרונים האלה בסיס-היחסים הוא חשדנות ואי-אמון כלפי המערב — שנתלוו להם במשך שנים אמון בברית-המועצות שכמעט-ולא-ניתן-לערערו (גם במצבים בהם נראה היה כי תמיכתה של זו בפעילות קומוניסטית בארצות-ערב עוד-מעט ומסכנת את עצם קיומה של מדינת-קע"ם).

בעלי-הספר מבקרים את מדיניות המערב כלפי מצרים ומקבלים את הגרסה המצרית, לפיה התנאים שהציג המערב (המדובר הוא בראש-וראשונה בארה"ב), היו כאלה שלא איפשרו למצרים לשתף פעולה עמו. דעה זו מקובלת על כל "פייסני נאצר" שבמערב, אך "הפייסנים המערביים" מזה והמחברים מזה רואים את העובדות ואינם מוכנים להוציא את כל המסקנות. מדיניות נאצר ומעמד מנהיגותו היו תמיד בסימן-עליה משהצליח "לבעוט בעכוזו של המערב". הגורם האמזוניגלי האנטי-מערבי הוא שהיה שורש וביסס לשלטונו, והמחשבה לסיסמת הלאומיות-הערבית הנישאת באמתחתו. הסדר עם המערב עלול, איפוא, להיות בשביל נאצר בבחינת קץ ה"נאצריזם" — אלא-אם-כן יהיה זה הסדר במור שגי ה"שולחן-הערוך" שטופחו ע"י נאצר עצמו וההולם את שאיפותיו על

מלוא דקדוקיהם: הכרה בעבד-אנ-נאצר כבמנהיג העולם הערבי; יד חפ-שית לפעולתו בארצות ערב ונישול המערב מעמדותיו ומנכסיו שבכל ארצות ערב — לטובת נאצר. אכן, הסדר כזה יהלום את נאצר, באשר כך יוכל להגשים חזון איחוד-ערב בהנהגתו, תוך ניצול אוצרות-הטבע של ערב מזה ופתרון בעיות הכלכלה המצרית, מזה.

סכר אסואן — נבנה ב-1905 ע"י מהנדסים בריטיים

ניתן להשיג ומה כדאי להשיג. היעדרם של עקרונות בדרכו המדינית מביאו לידי מדיניות חוץ אפורטוניסטית שפירושה: — אויבי אויבי הם ידידי. "ניטרליות חיובית" נוסח-נאצר איננה אומרת יחס שווה לשני הגושים העולמיים — אלא הסתייעות בצד אחד כנגד השני.

אינתימה אף בכך שהארגון הפוליטי, "ארגון השחרור", אותו הקים בעבר המשטר, נכשל. אין העם מוצא לעצמו מקום במסגרת אשר במהותה היא מכשיר-עוזר בידיו של השליט. נראה כי הוא הדין לגבי הארגון החדש, "האיחוד הלאומי", שהקמתו במצרים מתמשכת זמן רב, ובסוריה נתקלת בקשיים רבים.

הקיימת אופוזיציה לנאצר?

כאמור, אין הספר מתימר לענות על שאלה זו. די למחברים בתיאור המפלגות והקבוצות הפוליטיות של מצרים. (בעיקר-שלידבר, כפי שהן נתקיימו או התפתחו עד לבוא המשטר-החדש). המחברים מצביעים על יעילותם של שירותי-הבטחון, ברם, הקורא בעיון ספר זה — לא יעלמו מעיניו שני חזיונות-יסוד אלה:

- העם המצרי זקוק לשלטון מרכזי חזק, העם רגיל להיות "נשלט", בהיסטוריה של מצרים מעטות תופעות של התמרדות נגד השלטון. כל זאת — במאות-השנים שבהן לא שפר גורל המצרים מבחינת השליטים, שהיו תכופות קשוחים ואכזריים, הבוים לעם ואינם חלק ממנו.

- המחברים מלמדים אותנו אך מעט על התמורות החברתיות במצרים. בולטת ה"עובדה ששכבה חדשה של אינטליגנציה מצרית עומדת בראשית-התהוותה. אן עדיין ההתלבטויות בשאלות חברה, תרבות ודת הן נחלת יחידים — והפתרונות, אליהם הגיעו הללו, הם לעתים-מזומנות יותר בגדר חיקוי מאשר יצירה מקורית. אופוזיציה של ממש היא, לכן, חזות רחוקה לכשתיוצר גליטה חברתית חדשה. לפי שעה — הצבא הוא תחליף לגליטה זו.

— בין שזהו "סכר אסואן", תכנית "החומש" לתיעוש, או התכנית החדשה שצצה לאחרונה, היא תכנית "העמק השני" — אינה בגדר "תכנית" בלבד אלא דבר אשר נאצר משתדל להפכו למעין אמונה ומיתוס. השפעת מיתוס כזה על העם זהה, בערך, כתופעה עם השפעת הסמים-המשכרים אותם רגילים מצרים כה רבים לעשן כפרטים; השפעה, המעתיקה אותם מהמציאות העכורה אל עולם דמיוני, שכולו טוב.

נאצר כמות-שהוא

לית-מאן-דפליג כי נאצר הוא שליטה של מצרים והקובע את מדיניותה. מה הם הקיום המיורדים המציינים את דמותו?

אין נאצר טיפוס של מנהיג-עממי, דוגמת סעד-זגלול, נחאס-פחה או נגיב — מנהיגים שהבינו לרוח העם וידעו לותר לו. נאצר, לעומת זאת, הנו בבחינת "חווה" הרואה את הנולד, המציב לעצמו מטרות, והמוכן "להוליך את עמו" אל המטרה הנכספת ללא התחשבות בקרבנות וברגשות העם האמיתיים.

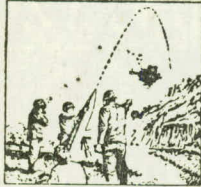
היו לנאצר שעות גדולות, כאשר העם האמין כמעט כי הסבל והמצוקה, הדיכוי והיד החזקה אמנם מוליכים לקראת משהו טוב-יותר מהמציאות האפורה והקשה. אך נאצר אינו מצליח לפרוע את התחייבויותיו לזמן-ארוך — ובעם מקננת לא-במעט אכזבה ממנו. מאידך גיסא, האפוטרו-פסות אשר נאצר נטל לעצמו על רעיון האיחוד-הערבי, והעובדה שהוא אף מגשימו בפועל, מקנים לו מעמד-מנהיגות בארצות ערב האחרות. ברם, גם על סוריה — שקיבלה אשתקד באהדה את מרות נאצר ומרות המצרים — עובר תהליך של התפקחות; כי אף הסורים מתקשים לחיות לאורו המחמם של רעיון איחוד-ערב (והלא הסורים, בצדק, רואים עצמם כחלוצי רעיון זה) כאשר במציאות מלווה הדבר במדיניות שמורגשים בה יסודות של שעבוד והשתלטות.

נאצר איננו דמות אידיאליסט, דוגמת המהפכנים הגדולים בהיסטוריה. הוא מדינאי ריאלי, השוקל לגופו-של-ענין, איסטרטג פוליטי היודע היטב לקבוע לעצמו עדיפויות של שעה, מה

חידושי נשק וטכניקה

ועוד על ה"זרקן"

בהמשך לסקירה הקצרה שנתפרסמה ב"מערכות" ק"י על ה"זרקן" — הטיל האפסנאי אשר חיל-ההספקה של צבא ארה"ב עומד להכניסו לשירות — הגיעו עתה ידיעות מפורטות יותר על נתוניו ויכולתו של כלי-עזר טקטי זה,

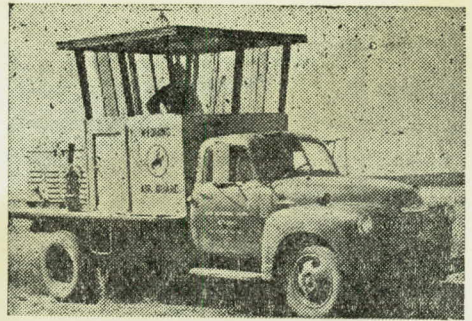

שנועד לתיפעול באוויר-חיות קדומניים. ראשית כל נתברר בינתיים נתוניו החיוניים ביותר: טווחו — שהנו קרוב ל-10 ק"מ (ולפי דעות אופ-טימיות אף כ-13 ק"מ); וכר-שרקיבולו — כ-90 ק"ג. שנים אלה מאפשרים תמיכה

של-משל לפלגות קדמיות מנותקות, או שנמצאות בעמדות שהגישה אליהן קשה, וכן קיום הספקה סדירה אליהן של תחמושת-לא-כבדה, מיישיתיה בכמות-מינימום, תחבושות ותרופות וכיו"ב. אורכו של הטיל כ-2,75 מ', וקוטרו כ-25 ס"מ.

העיקרון-הטכני המונח ביסוד טיל זה (אשר טס טיסה תופשית, ללא אמצעי-הנחיה נוספים, לאחר שנורה) יש בו צירוף של שני גורמים. ההינע הנו רקטי; ואילו הכיוון הוא כבמרגמה. צירוף זה מאפשר לא רק את השגת הטוח שצוין אלא אף דיוק רב בהעברת המשלוחים החיוניים — בין שיהיו אלה מזון (30 מנות אינדיבידואליות) ותחמושת ובין חלקי חלוף לכלייריה או אבזרים למכשירי קשר. גלגול חדש זה של משפחת הטילים נראה שעומד אף בפני פיתוח-נוסף — וזאת בשתי מגמות: להגדלת ההישגים — ולאורחי שימוש נוספים. האפשרות השניה מתכונת להפעלת הטיל כאמצעי-קרב מפורש: לשילוח מטעני נפץ או חומר-נפץ-מרסק, אשר לאפשרות הראשונה, הרי הכונה היא, כמובן, לטוח מוגדל ולמשא רב יותר.

כפי שהנו עתה, שוקל הכלי עצמו (מבלי המשא) קרוב ל-40 קילו והוא מורכב משני חלקים. צירופי-המשאות שהובאו בחשבון, (וברור שלפי צורת הכלי נדרשת סטיג דרטיזציה ניכרת בהתכנת המשאות) הם כ-22 קילו ועד לכ-90 קילו. כדי שלא יינזק המשא, נפתח בטיל מצנח בסמוך להגיעו למטרה — ועי"כ מובטחת ירידה איטית אל הקרקע. מבנה הכלי תוכנן באופן כזה שהמגע הראשון בקרקע מבוצע ע"י "כפתור-אף" אשר הותקן במיוחד לספיגת ההלם — והדבר שומר על המשא בפני זעזוע חריף-מדי.

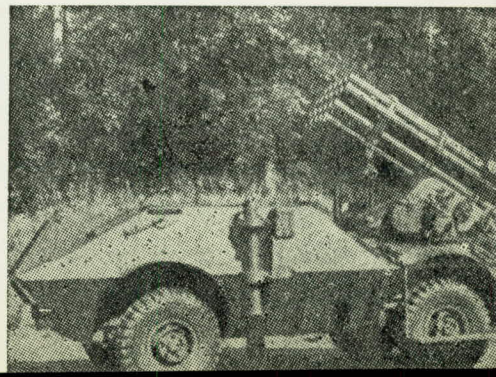

שקם-שדה או לא?

האמת היא — לא! לפנינו אמצעי נייד לפתיחה מהירה ומסודרת של שדות-תעופה קדמיים! שכן "כלוב" המוצב על רכב זה אינו אלא "מגדל בקרה" בזעיר-אנפין, המצויד בשתי מערכות-אלחוט, האחת ת.ג.מ. (תדירות גבוהה מאד, V.H.F.) והאחרת בע"ל תדירות גבוהה ביותר (U.H.F.) וגנרטור משלו (שבעורפו) מספק לו זרם של 110 וולט בשביל אותות החשמל, חיבור ומכשירי האלחוט. שני אקדח-יוקוקין וירי מותקנים בקירו-בצירו החיצון נמצאים מכשיר לכיבוי שריפות וגרון. הדבר המענין הוא כי אין כל זה אלא "תוצרת בית", והוא הותקן על מנת לשמש את צרכיה, תרגיליה ונתונותיה של להקת מפציצי-קרב "מיליציונית" מסוימת של ה"משמר-הלאומי" באחת מהמדינות של צפון המערב הרחוק של ארה"ב.

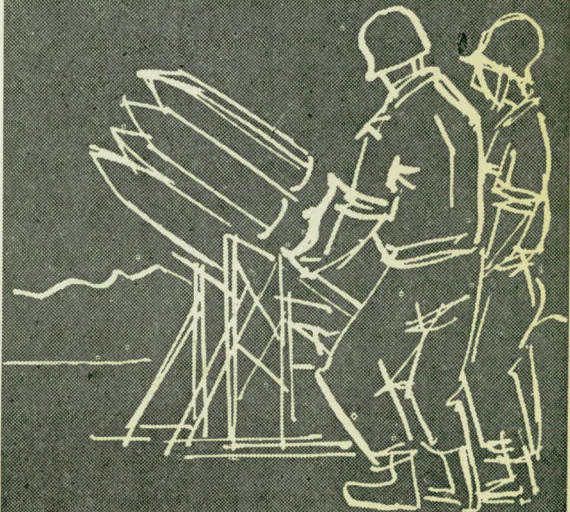
משגר-רקטות משוריין

שלדה משוריינת (מיוצרת על-ידי מפעלי "מוזאג" השיבצריים) משמשת בסיס למערכת בת 24 רקטות מסוג "קרקע-אל-קרקע", בעלות טוח קצר. התקנה זו מגבירה את ניידותו של סוג ארטילריה זה, אשר עד כה היה נגרר על-ידי משאית, ומאפשרת הנחתת מכות-אש מפתיעות. ועוד יתרון לו ל"משגר המשוריין" — בטיחות-יותר לצוות המפעיל.

כאלום התחום

עולו הגלים

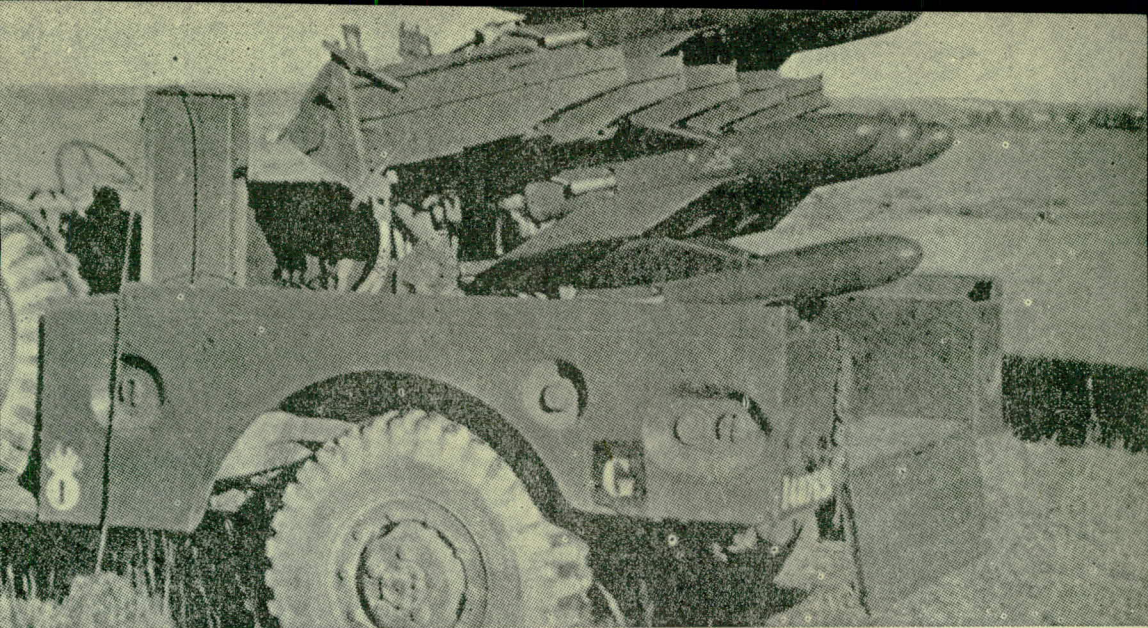
קצב־פיתוחו של החימוש בימינו, ומידת־
הסתעפותו, הם כאלה שכבר עתה קשה
להקיף במבט־אחד את התפתחותו של אפי־
לו ענף אחד בתחום זה, ואפילו של ענף־
משנה. וודאי שאת טילי־הרגלים יש
לראות רק כענף־משני כזה במערכת־
החימוש של זמננו — אך גם בו
הפכו הממדים לרחבים כל־כך, ומספר
טיפוסי־הנשק הפך לכה רב, עד שבתור
נקודת־מוצא ושפופרת־ראיה להתבוננות
במרחש בתחום זה נבחרה הפעם ארץ
אחת: בריטניה וצבאה. בחירה זו נראתה
ככדאית הן בגלל הדגש המיוחד שהושם
עתה בבריטניה בכל מכלול־הענינים של
מעבר אל מערכת־זין חדשה־ביותר — והן
בגלל העובדה שבחשבון הברירה־והבחירה
של "חימוש־המחר" בשביל חיל־הרגלים
הבריטי נמצאים גם טילי־רגלים מתוצרת
ארצות־אחרות (אוסטרליה וצרפת). שילוח
בי־התיאורים והנתונים הבאים להלן יכיר
לים אולי להיראות כחסרים עדיין שיט־
תיות והסקת־מסקנות אחרונה. אלא שכך
מבטאים הם את המציאות. שכן, כל הנעשה
בתחום־חימוש זה עודנו "זרים", ורק בהדר־
גה מתגבשים־והולכים הלקחים והמסק־
נות. על כל פנים, קשה לחלוק על ההנחה
הנפוצה בכמה מצבאות רבי־הידע שבעולם
כי עתיד החימוש ה"טילי" ליהפך ל"נשק־
תקני" ומשענת־קרב מתמידה גם במערכו־
תיו של חיל־הרגלים; אם לא כבר בשעה־
זו — הרי בימים שאינם כל־כך רחוקים.

רפני למעלה משנתיים, באפריל 1957, השמיע שר המלחמה הבריטי דברים נכבדים בבית הנבחרים: „נמצא אצלנו בפיתוח כלי-זין מונחה נגד-טנקי אשר — אם הכל ילך לאשורו — יסלק את הטנק-הכבד משדה-הקרב“. במשך הזמן נתברר שאת כלי-הזין החדש הזה מפתחים ומיצרים בשביל צבא-בריטניה „מפעלי התעופה פיירי“ (אלה שהביאו לאור-העולם את הטיל אויר-אל-אוויר הראשון של חיל-האוויר המלכותי הנמצא כבר בשימוש מבצעי — את ה„פאירפליש“). הגם שטרם פורסם דבר כלשהו בנידון כלי-זין זה, ידוע כי קיים כבר חוזה רשמי ליצורו בשביל הצבא. אפשר איפוא לשער, כי הטילים הנגד-טנקים האחרים, שהצבא הבריטי משתמש בהם או בוחן את אפשרות הנהגתם בו, נופלים ודאי כל אחד, מבחינה זו או אחרת, מן הטיל המיוחל של „פיירי“ — אך אין סבורים כי הפרש זה, במידה שישנו, הנו בגדר „תהומי“.

בדיעבד, מצויים ארבעה טילים כאלה, המתחרים ביניהם על המעמד של הטיל הנגד-טנקי הרשמי של צבא-בריטניה. שנים הם פרי מפעלי תעשיה בריטיים שונים: „ויקס-ארמסטרונג“ — 891, והטיל של „פאי“ (שטרם כונה בשם מסוים). השלישי הוא ה„מלקארה“ האוסטרלי, כלי-זין חדש שטרם נודע עליו רבות, פרט לכך שמניסטריון האספקה הבריטי כבר הזמין 150 טילים כאלה ומבחינה-ההתקבלות של 30 הטילים הראשונים מתנהלים עתה במטוח בסקוטלנד (לאחר שהמבחנים במטוח-זוּמְרָה שבאוסטרליה הצליחו ביותר). רק הרביעי שברביעיה זו — „נורד“ SS-11 — הצרפתי — התנסה כבר בשימוש מבצעי-בפועל (בידי הכוחות הצרפתיים שבאלג'יריה); גם כמות מסוימת של טילים אלה הוזמנה ע"י הבריטים לשם הערכת תכונותיהם במבחני-ירי. מעניגת העובדה כי הזמנות אלו לטילים צרפתיים ואוסטרליים נעשו זמן-מה לאחר ההודעה בענין הטיל של „פיירי“; יתכן כי יש בכך משום רמז כי התכנון אינו מכון עוד לכלי-נגד-טנקי אחד-ויחיד — כי אם למכלול כלים כאלה, בעלי תכונות שונות במקצת (אולי — כתוצאה מן העובדות שנתבררו בינתיים, בענין האפשרויות רבות-הפנים והמגוונות של כלי-זין מסוגים כאלה).

ירחוננו של „צבא-העתודה“ הבריטי (ה„טריטוריאלי“) מביע את הדעה כי „לא נגזים אם נאמר שצרפת צועדת כיום בראש מדינות המערב בניצול אפשרויותיהם של טילים נגד-טנקים. קודמו של ה-SS-11 — „נורד“ SS-10 — כבר יוצא ל-5 ארצות, כולל ארה"ב. ה-SS-11 וה-SS-10 — ניתן לשגרם לא רק מן הקרקע אלא אף ממטוסים קלים ואף מהליקופטרים; וכן, בשימוש במטוסים-קלים ובהליקופטרים כבמטוסי-שיגור לטילים, היו שוב הצרפתים החלוצים. את ה-SS-11 שהוזמן בשביל בריטניה ישגרו ממטוסי „טאירפאוניר“ של „מפעלי התעופה הסקוטיים“ — מטוסות-בלה דר-מנועי קל ורב-תכליות — שבזמן האחרון החלו המפעלים לספקם לחיל-האוויר המלכותי — וכן מקודמו של מטוס זה, מן ה„פרסטוק-פאוניר“, אשר לדעת הבריטים שירת אותם שירות רב-ערך בפעולות במלאיה. בקשר לכך מובעת בבריטניה הדעה שיתכן יהיה להתאים גם את טילי „ויקס-ארמסטרונג“ ו„פאי“ לשרי-גור מכלי-טיס.

הטיל האוסטרלי „מלקארה“ (שם השאול מלשון הילידים האוסטרליים) הנו כלי-זין דמוי-צלב מתוצרת „מפעלי-מטוסים“ של ממשלת אוסטרליה — לפי כל הסימנים נשק מורכב-יותר (ואולי אף מטופח-יותר) מטיילי-הרגלים הבריטיים. הוא כבד הן מטייל-„ויקס“ והן מטייל-„פאי“ ונראה כי מבנהו מסורבל יותר. היות ומשקלו מתקרב ל-90 ק"ג, אין ביכולתו של חייל לשאתו לתוך קרב (כמעשה הטילים הבריטיים הנ"ל), אולם ניתן לשגרם מכלי-רכב או אף במישורין מהקרקע (כנראה — ללא מיתקן או כן מיוחד). מתכוננים להשתמש בטיל זה נגד אותם טיפוסים טנקים ורכב-שריון שהנם „עבי-עור“ יותר, וכן נגד מטרות כגון ספינות-נחיתה או עמדות בצורת-בטון. לפי המקורות האוסטרליים אורכו של טיל „מלקארה“ הוא כ-1.8 מ' בעוד שזה של טיל „פאי“ הוא כ-1.52 מ'; (והלא הלז עצמו ארוך

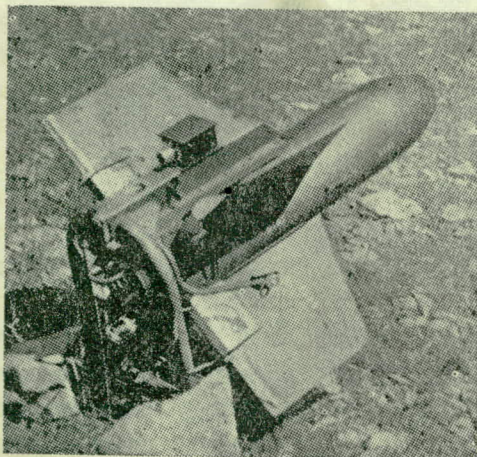
סוללה בת 7 טילי "נורד" SS-11 • על גבי רכב. עמדת הבקרה במושב הנהג.

בראש-ראשונה, במסגרת יחידות חיל-הרגלים ה-
ממוכן — המכונית גם "רגימנטים בין-חיליים" —
שבמסגרת ה"דיביזיה המכנית המהירה". מבנהו
ותכונותיו כבר פורטו בסקירה מקפת שנתפרסמה
בשעתה ב"מערכות", (חוב' צ"ו), ואין צורך
לעמוד עליהם נוספות. לעומת זה "SS 11" שהנו
כבד במשהו מקודמו — ואשר טוחו עולה יותר
מכפליים על זה של "SS 10" (כלומר — מגיע
אל כ-3.5 ק"מ לפחות) — יתכן והועד לתכליות
מגוונות יותר.

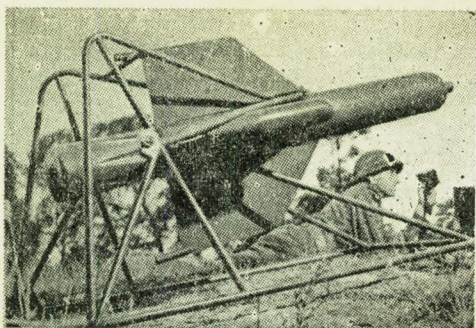
ההזמנה הבריטית לקליע "SS 10" ו-"SS 11"
איננה בגדר חזיון-בווד. טילים אלה הוזמנו בין-
השאר גם לצבא ארה"ב, לאחר שהובעו ספיקות
לגבי התאמתו של הטיל האמריקני "דארט" ל-
לוחמת-הרגלים החדשה (ראה ב"מערכות", חוב'
ק"ו "הדים" עמ' 75), ומשלוחים ראשונים כבר
הומצאו לגייסות הארמיה-השביעית האמריקאית
שבגרמניה; באם נביא בחשבון שטילים אלה נמ-
צאים בשירות גם בצבא המערב-גרמני — ניוכח
כי אמנם קנו לעצמם הטילים הצרפתיים מהלכים
רחבים-למדי.

שניהם ("SS 10" ו-"SS 11" כאחד) הם טילים
מונחיתיל ומכוונים-מרחוק, מונעים ע"י חומר-
מוצק, מוצק, ומסוגלים להוציא מכלל-פעולה כל
טנק שידוע כיום על קיומו בצבאות העולם. את
שניהם ניתן לשאת בידי רגלים, להצניח ממטוסים,
לתפעל בכוחו של איש יחיד (פרט לתפעול כסר-
ללה) ולשגר מן הקרקע, מכיל-רכב, מהליקופטר
וממטוס.

מה חדש יש ב-"SS 11" על פני "SS 10" ה"ותיק"
ממנו? אין סבורים כי אלה הם שני כלי-זין מקב-
לים ומתחרים; כי אם, לרוב, רואים בטיל "SS 11"
כלי-נשק נוסף על פני "SS 10" ומשלים אותו;
הוא ניתן במהירות, טוח ותכליתיות-פגיעה גדולים.
בעוד שהטיל הנגד-טנקי "SS 10" נועד, ביסודו,
לשימוש כוחות-הקרקע (בצבא צרפת מופעל הוא,

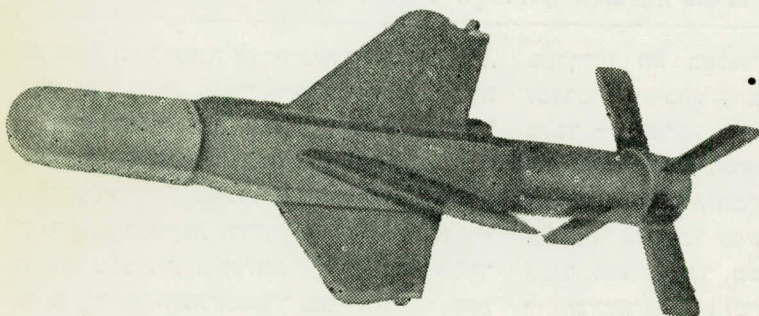
"נורד" SS-10

אב-טיפוס של הטיל "פאי" על גבי כן-השיגור.

נקודות-שונות. את הטיל "פאי" משגרים ממשגר עשוי-צנורות; החייל המנחה אותו אל המטרה עוקב אחר מעופו בשפופרת-ראיה טלסקופית "חד-עינית" (אשר פרט מעניין בה הוא כי את מידת-ההגדלה שלה ניתן להגביר עם המשך מעופו של הטיל, והתרחקותו מכלי-הזינו); את שינויי כיוון-הטיסה מבצע המנחה באמצעות מוט-היגוי (במקצת בדומה לזה שבמטוסים) המצויד בכפתור-לחיצה. המשגר עשוי-הצנורות, הנושא את הטיל, מחובר ע"י כברת כבל אל תיבה המ-כילה את ציוד-הבקרה.

לעומת זאת משוגר הטיל "ויקס" 891 כרגיל מתוך זביל נשיאה עשוי זכוכית-סיבים, שאורכו 93 ס"מ ואילו קוטרו 28 ס"מ. משהובחנה מטרה, פותחים את הזביל ואת מכסהו מקפלים בזווית למטה, כשהלו פועל כמשענת, המחזיקה את התיבה במצב ההולם את זווית-השיגור הנדרשת (בהגבהה של 20° בערך). ניתן לתקוע דרך התיבה שתי יתדות — אחת בחלקה הקדמי והשניה במכסה (ב"משענת"). את היתדות מכניסים במידת-האפשר עמוק לתוך הקרקע; ותכלית הדבר — שהתיבה

הטיל האוסטרלי מלקארה, הנמצא בשלבי ניסוי-מבצעי, נחשב לגדול שבטילים הנ"ט.

כמעט-כפלים מן ה"ויקס"...) טוחו — כ-3 ק"מ ורבע; מהירות מעופו — קרוב ל-400 קמ"ש.

לעומת זה, לטילי "ויקס-ארמסטרונג" ו"פאי" תכונות משותפות לא-מעטות (אשר אחדות מהן כבר צוינו ב"מערכות", בהודמנויות קודמות — כגון בחוברת קט"ז, עמ' 93). הענין שבציון תכונות אלו הוא בכך, שהן מאפשרות למעיין להסיק מסקנות לא רק בענין ה"מצאי" הנוכחי בתחום הטילים הנגד-טנקים, אלא אף לגבי כך מה עשויות להיות, לפי זה, תכונותיו של הכלי המס-תורי החדש, זה שמפעלי "פיירי" החלו ליצרו. הן ה"ויקס" והן ה"פאי" הם טילים קטנים וכנוסים (Compcat) ("קומפקטיים") דמויי-צלב אף הם, אשר כאמור נועדו לכך כי איש-הרגלים ישאם עמו לקרב ויפעילם נגד טנק, רכב-שריון אחר או כל מטרה מתאימה (מצדיות, בתים מבוצרים וכו'). שניהם מופעלים ע"י מנוע-רקטי פנימי, המשתמש בחומר-מניע מוצק, ומכוונים ע"י "פקודות" הנמסרות להם באמצעות חוטי-תיל המחור-ברים אל הטיל והניתרים מאליהם בהדרגה (אם כי במהירות) תוך-כדי מעופו של הטיל ועם התרחקו מנקודת-המוצא שלו. המשותף ל"פאי" ול"ויקס", נוסף על מה שפורט כאן, הם "צייני-האור", הנראים בזנב הטיל במעופו — והמקילים על מלאכת העקיבה אחריו.

כלי-זינון שכזה — מספר מעלות נועדו לו: הוא קל, פשוט ומאוד מחוסן בפני פגעים ותקלות; כן הנו זול עד מאוד — לפי המושגים הנהוגים כשהמדובר הוא בטיילים. בתנאי יצור רחבי-היקף, עשוי טיל נגד-טנקי מהסוגים הקלים לעלות בכ- 1000 ל"ש בערך; ואם כי סכום כזה יכול להיר-אות כמחיר יקר מאוד בעד טיל יחיד, הרי אותו

דיוק מוגבר הנרכש בכספים אלה פירושו שבסופו-של-דבר ייד-רשו פחות קליעים. עצם מחיר היריה-הבודדה בודאי שישגל בשל שימוש בטיילים — אך בחשבון הכולל צפוי כאן חסכון.

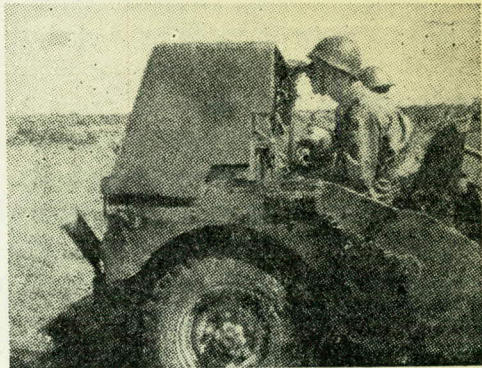
לשני הטילים הברי-טיים הקלים גם מספר

מערכת-הפיקוד של סוללת "SS-10"

מעביר את אותות-הפיקוד אל הטילים, בהתאם למצבו של "מוט-ההיגוי" שבמכשירו של ה"קלע" — בעוד שהקלע עצמו יתכן שמתחבא בשטח, בנרחק של מאה מ' או מאות מטרים אחדות. את מכשיר-הבקרה של אותו קלע אפשר לחבר לא רק אל סוללת-טילים אחת אלא אף אל אחדות. פשוט מזה מערכו של הטיל "SS-10" כשהוא מותקן בתוך ג'יפ (המדובר הוא בג'יפ הצרפתי "דא-לה-הא"). הנהג והקלע (שפניו אחורה) מחוץ פים בפני גזי הפליטה של הטילים אולם את הטייל לים (על פן-השיגור שלהם, ויחד עם כל ציוד-הבקרה) ניתן לעקור במהירות רבה מתוך הג'יפ — ולטלטלם אחר-כך בטלטלית, באם ידרש הדבר; וכן אפשר להשאיר את הטילים ואת המנגנון "מיצר אותות-הפיקוד" בתוך הג'יפ — ועם זאת יאפשר כבל ארוך, הניתר מתוך פקעת, לקלע להתקדם יחד עם מכשיר-הבקרה שלו אל מקום שיוכל לשמש נקודת-תצפית טובה יותר.

ל-"SS-10" שדה-אש דמוי-מניפה, עם כושר-ציוד בן 90 מעלות בערך. טווח-המסע הוא קרוב ל-1600 מ' ומה שחשוב לא פחות — טווח המינימום לפגיעה ביריב הנו קצר (שכן יש לזכור כי אחדים מסוגי הטילים נגד-טנקים השונים הנם חסרי-תועלת כשהטוח קצר). בכל הנסיונות שנעשו חדרו הטילים שכבות-פלדה (בטיב שריון-האניות) בעומק 400 מ' כשווית-הפגיעה היתה 90 מעלות; ובעומק 200 מ' — כשווית הפגיעה היתה 60 מעלות. אפשר להרכיב על הטיל לא רק ראש-נפץ חודר-שריון אלא גם ראש-נפץ "נפץ" מן הסוג שנועד לפעולה נגד אדם. לצורך אימונים מצוי גם טיל "אטום" שהשימוש בו מונע לא רק בעד ההתפוצצות אלא גם בעד נזק לגוף הטיל.

ציוד-הפיקוד של טילים אלה נועד לאפשר גמישות מכסימלית להתפרסות סוללות בשדה. אך עסיזאת יתכן כי הנו מורכב במקצת. את סוללת הטילים (כרגיל ששה) בתוך תיבת-השיגור שלהן, מציבים בשטח מתוך חשבון ניצול מכסימלי של אפשרויותיו הטקטיות — ומחברים אותה בכבל אל תיבת-השילוב; זו עצמה מחוברת אל מנגנון המשלח "אותות-פיקוד" לטילים (שבו כלולים גם המנגנונים לבקרת-אש, ול"בחירה" בטיל ש-אליו יכוון "אותות-הפיקוד"). מנגנון אחרון זה, המוצב כרגיל בעמדה מוסתרת, נתון לטיפולו של איש אחד מתוך הצוות-המפעיל, בן שני האנשי. האיש האחר, ה"קלע", מורה לו באמצעות טלפון-שדה או מכשיר אלחוטי-דיבור (ה"ווקי-טוקי") לבחור מן הסוללה את הטיל הנדרש, ול-שגר. זרם מתח-גבוה המשרת את המנגנון חמיצר "אותות-הפיקוד" (והבא מסוללת-שדה חשמלית, שמחופה במיוחד בפני טלטולים גסים ופגיעות).

הג'יפ הצרפתי "Delohoy" נושא טילי "SS-10" הכוון משתמש בכונת טלסקופית ובמוט היגוי.

מערכת-זין זה, בשלמותו (הטיל, זביל-הנשיאה ומערכת-העקיבה), אינו שוקל אלא כ-18 ק"ג בלבד — דהיינו, רק כחמישית ממשקל טיל-"מלקארה" (שהוא הגדול והכבד שבטילי-הרגלים לא רק ב"קהיליה-הבריטית" אלא בכלל). כבר אי-שיוון זה בלבד במשקל הטילים — דומה כי מעיד הוא על כך שבכלי-הזין האוסטרלי יש לראות יותר השלמה לטילי "וירקס" ו"פאי" מאשר מתחרה בהם — שכן תכונותיהם שונות מדי.

לא תנוע, ולא תשנה מצבה בשעת שיגור הטיל. ברם, יצוין כי גם מפעלי "וירקס" פיתחו בינתיים (בדומה ל"פאי") משגר עשוי-צנורות קל שבביל טילים זה, וניתן להשתמש בו במקום התיבה הנ"ל. כלי-העקיבה של מנחה-הטיל עשוי שבביל "וירקס"-891 כמשקפת "דו-עינית"; והוא מוכון ע"י המנחה בעזרת ידית הדומה לידית-אקדח. אבזור זה מחובר אל תיבת-השיגור באמצעות כבל, ואת הטיל משגרים ע"י ההדק שבאותה "ידית-אקדח".

א ר צ	מפעל מיצר	שם הטיל	אורך (בס"מ)	סלע-טנגו (פ"מ)	משקל בהמריאו (בס"מ)	מרחק טנגו (פ"מ)
1. שביצריה	קונטרב-ארליקון	"מוסקיטו"	92	60	10,5	85 *
2. צרפת	מפעלי תעופה "נורד"	SS -10	86	75	15 *	85 *
3. צרפת	מפעלי תעופה "נורד"	SS -11	122 *	68 *	18 *	200 *
4. בריטניה	מפעלי "ויקס" - ארמסטרונג	"1. א" -891	84	28	18 *	18 (כולל זביל)
5. בריטניה	מפעלי "פאיי"	טיל "פאיי" קצר-טוח	152,5	61		
6. ארה"ב	"חברת פיתוח אווירופיסית"	SSN - A -23 "דארט"	152,5	106 *	45 *	280 *
7. אוסטרליה	מפעל-המטוסים הממשלתי	"מלקארה"	183		90 *	110 *

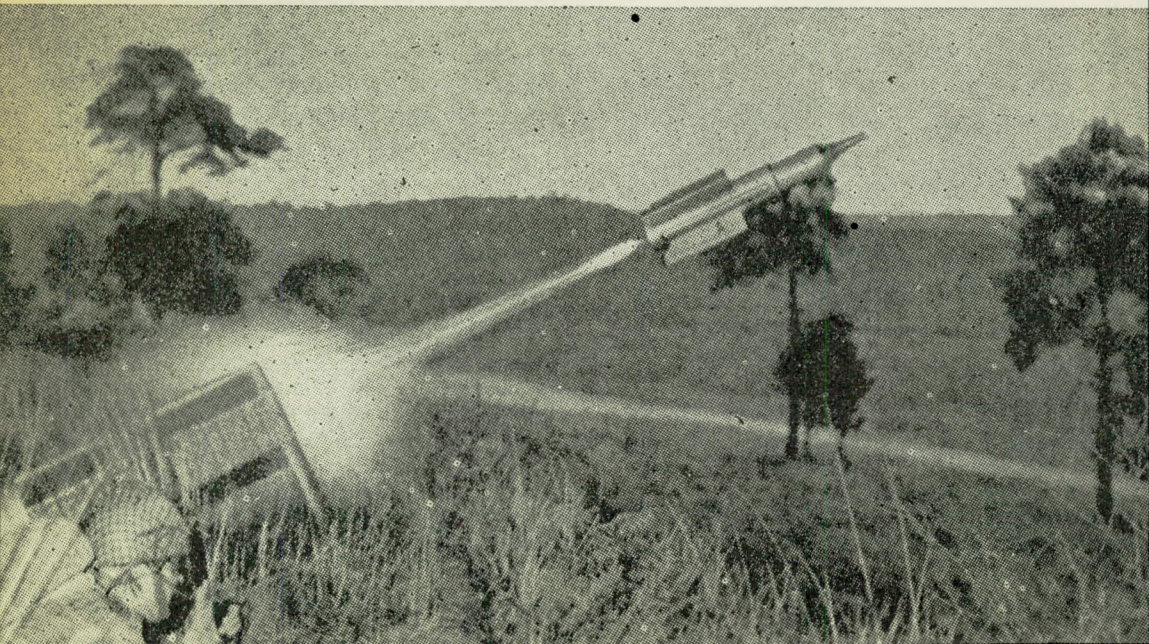
* המספרים המסומנים בכוכב נקבעו על-פי אומדנה.

סיכום נתוני-יסוד של טילי-רגלים (בעיקרם — נגד-טנקים) חדישים

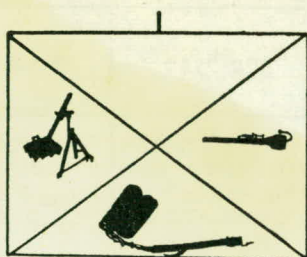
או לפגז-תותח, יכול היורה לתקן את מסלול התעופה אף לאחר ששוגר הטיל. מהמנחה נדרשת מהירות הגבה שאינה פחותה מזו הנדרשת מטיסו של מטוס מהיר וקטן — שהרי זהו בדיוק מה שהנם טילים אלה. בבריטניה סבורים כי כלי-זין כגון "ויקס" -891 או "פאיי", וכן טילי "נורד" SS -11 הצרפתיים, מתאימים התאמה מובהקת לאותו סוג לוחמה שניתן אולי להגדירו כ"אורח הלחימה הקולוניאלי", בדומה לזו שהתנהלה באלג'יריה, קפריסין, תימן, קניה, מלאיה והודו-סין.

אשר לשני הטילים הבריטיים עצמם, הרי העובד-דה שטיל "ויקס" הנו אולי מדגם ישן יותר (שכן על קיומו פורסם כשנה לפני שנודע על קיומו של "פאיי") אין בה כדי להוכיח שהוא דוקא מתקדם פחות במבנהו. יצוין כי בשביל שני הטילים מצויים ראשי-נפץ מסוגים שונים, המתאימים לירי אל מטרות שונות; ואת שניהם ניתן לשגר מכלי-רכב. נקל להבין כי רמת-דיוקם של כלי-זין כאלה גבוהה מאוד: — שכן, שלא בדומה לכדור-רובה

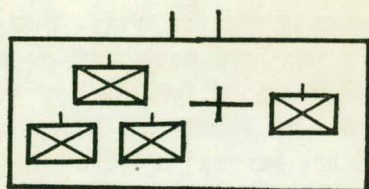
הטלת "ויקס" -891 מזביל הנשיאה המוצב על הקרקע. החייל מנחה באמצעות מוטה-ההיגוי.

מה זה ארה"ב?

"צבא-הצי" הנודע של ארה"ב מקים-לתחיה את פלוגת-הרובאים הרביעית לגדודיו. ואין זה החי"דוש היחיד שבגדוד. תחת פלוגת הנשק-המסייע הקודמת באות עתה: — מחלקת "קנים-ללא-רתע" בני 106 מ"מ; מחלקה של מרגמות בנות 81 מ"מ; כתת להביורים.

★

חלקם הגובר של גייסות בעלי רמה מקצועית-טכנית גבוהה במבנה צבא-ארה"ב הביאו לידי עריכת "סריקה" בשורותיו במבצע אכ"אי מיוחד, אשר נשא את הכינוי "גולם".

ב-1959—1957, סולקו מן הצבא 75,000 איש "שלא היו ניתנים לאימון תכ".

ליתי ראוי-לשמו" — וכתו-

צאת-לואי ירדה אוכלוסית

בתי-הסוהר הצבאיים מ-6300

ל-1500, ומספר המשפטים

ב-22%. ואשר לצד-החיוב: —

פעולת ההשכלה של הצבא, שעלתה במיליוני

דולרים לרוב, הקנתה ב-56—1957 את תעודות

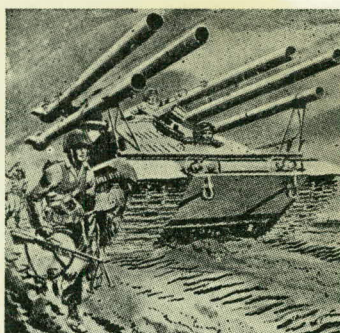
החינוך-התיכון ל-40,000 בד"א — ועד ל-1962

תכניס 1200 כהם למכללות. מחציתם של אותם

קציני צבא שטרם זכו לתעודות-גמר של המכללה

ונכנסו למסלול-לימודים אקדמאי.

גם חיל ה"מארינס" מתאמץ לעשות את הדיכוי-זיות שלו ל"יבילות-באוויר". זו אחת הסיבות להעברת גדודי-הטנקים מתוך הדיכויזיות אל גיי-סות-הפיקוד-הראשי של החיל. תחת אלה הוסיפו עתה לדיכויזה גדוד "אונטוס", בן 45 כלירכב בלתי-משוריינים שנועדו ל"התקפות-פגע-ברח" וה-נושאים 5 קנים-ללא-רתע בני 106 מ"מ כ"א. הם גם תמרינים מן הטנק (שבו, בעיקר, נועדו לה-לחם) וגם שוקלים 8.5 טון בלבד — ועל כן ניתנים להטסה.

★

השנה, זו הפעם הראשונה, יקיימו הגייסות-ההולנדיים את אימוניהם הצבאיים על אדמת צרפת. הם יעשו זאת במחוז קרזא, הכפרי-המובהק ודליל-האוכלוסין שבלב-מרכזה של צרפת. שכן בארץ-הנידרלנדים עתירת-האוכלוסין כמעט ולא יתכן עוד למצוא מרחב מינימלי מספיק בשביל תרגילים רחבי-מימד. השטחים שבמחוז האמור יעמדו לר-שות הגייסות-ההולנדיים הקיץ פעמיים — לפרק זמן בן 6 שבועות כל-פעם.

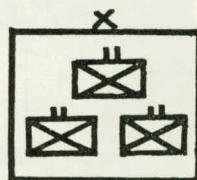
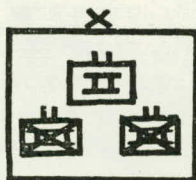
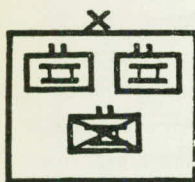

מה הצבאות?

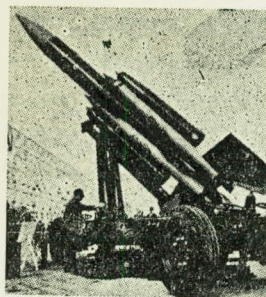
סדנאדארעא חד הוא ברוב הצבאות — וגם באשר לנוהג־הציוד שבהם. עכ"פ, אם לא בטיבו וכמותו — הרי בטבעו הכללי. החייל הפיני שב־ תצלום הלז הריהו מוקף מכלול ציודו האישי, הערוך לרא־ה למשעי, כבכל צבא וצבא. אכן, ניתן להבחין כאן בשלושה סוגי־מדים שונים המיקצים לו למצבי־השירות השונים, בששה זוגות נעלים ומגפים, חמש כסויות־ראש (כולל הקסדה), סגיני קיץ־וחורף בתוספת מעיל־גשם, וכ"ו. וכ"ו. לא רע בשביל מדינה לא־גדולה! אכן, זהו ציודו של חייל המשרת תקופת־שירות ארוכה־יותר.

ממוכנות ובריגדות־רגליות. בשינוי זה כרוכות, כמובן, גם תנורות לא־מעטות במושגי חימוש, מבנה־לוגיסטי ותפעול־טקטי.

אין שבדיה מפגרת אחר המעצמות בשום דבר הנוגע לכוונות־הגנתית — אם לא בהיקף, הרי עכ"פ במהות וב־ טיב. זוהי הארץ השניה במערב־אירופה (ויתכן — הראשונה שביבשת זו) המעבירה את הגנתה הנ"מ. על בסיס טי"ל. לכך נרכשה עתה מערכת־הזין הבריטית לפעולה קרקע־ אוויר, "בלאדהאונד" — ("כלב־מרדף").

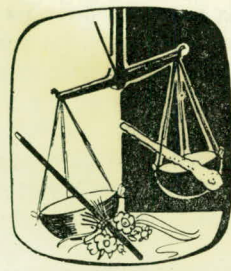

הממשלה הבריטית נקטה החלטה המבשרת תקופה חדשה בכוונות־המזוינים הבריטיים: לא לקרוא־אל־הדגל את הטירונים שנולדו בשליש האחרון של שנת 1939. ע"י כך יתחיל התהליך של "נזילה־החוצה", ממסגרת השרות־הצבאי של מגויסי החובה הבריטיים — וב־1961 יהפוך צבא־בריטניה לצבא בו משרתים רק חיילים שמשלוחיהם בכך.

בשנה האחרונה נתבצע שידוד־אירגונו של הצבא המערב־גרמני, אשר יבנהו יהיה מושתת מעתה על בריגדות — מהן בריגדות־שריון, בריגדות־

התגובה המופיעה ב"במת מערכות" (עמ' 66) על

„משמעת מונעת“ לאל"מ מ. זוהר נובעת מהתרעה ודוגלת במשאלה. ההתרעה מזהירנו בפני רגילות יתר להענשה, פן תיהפך אולי, חלילה, לראשית מעגליקסמים גורלי לדרכם של חיילים לא-מעטים בצבא; ואילו המשאלה קוראת לדרכי-יון בראש-וראשונה, כשאמצעי ההענשה בא רק בתור אמצעי-אחרון. הכלל-של-דבר, כלשון חכמינו הקדמונים: — „מקל נועם“ קודם ל„מקל חובלין“. ברם, יצוין כי החשש למגנה בלתי-רצויה כנ"ל בא אצל בעל-הרשימה רק בשל האפשרות שהקוראים יבינו הבנה לא-נכונה את מאמרו של אל"מ זוהר.

מאז ניתק, לפני קרוב לתריסר שנים, המגע

הבלתי-אמצעי בין ארץ-ישראל לבין ארצות-ערב השכנות כשמשות התבוננותם של מסתכלי-חוץ חדי-עין המבקרים או שוהים בארצות אלו אחד המקורות העיקריים להכרתנו את דמותן, המשתנית-במהירות של מדינות ערב בדורנו. ספרם של ז'ן וסימונה לקוטיר, הנסקר במדור „עלי-הספר“ (עמ' 69) ע"י רבי-סרן א. מ., הוא לדעת יודעי-דבר אחד הספרים הטובים שהופיעו על מצרים של עשור-השנים האחרון. כמו-כן, שהיעדר ידיעת הערבית ע"י מחבריו נוטל בודאי משהו מעומק התבוננותם, בצמצמו את כגיעהם, בראש-וראשונה, למעגל דוברי הצרפתית והאנגלית שבערי-מצרים. עם זאת אין להקל-ראש בכמה וכמה מן החזיונות והאפשרויות שבעלי-הספר עומדים עליהם; ויתכן כי מן-הראוי יהיה לשוב

פעם נוספת ולטפל מעל דפי הירחון באחדים מהנושאים שבספר. שכן, על קוראינו לזכור: לא באירופה או באמריקה שוכנים אנו, כי אם בתוככי המזרח-התיכון — זה שבימינו-אנו ובדור הזה. וכל המתעלם מעובדות מדיניות ותרבותיות, מחזיונות חברתיים ופסיכולוגיים, שבאחת מארצותיו — ומזה-גם בארץ שונאת-ישראל הראשית — מתנכר לאחד מגורמי-המלחמה ומנתוני-הכוח-היהסי העקריים, שהם חלק מאותו מכלול גורמים ונתונים, שכל מפקד ולוחם חייב לשקוד על לימודו.

אחד מראשי צבא-ארה"ב העלה לא מזמן מחשבה כי

נשק-המחר של רגלי יהיה טיל קל ורב-תכליתי. הטכניקה טרם העניקה לדורנו ברכה (או קללה) שכזו. אך מגמת ההתפתחות כבר מסתמנת. צבא בריטניה, העומד בסימן תהפוכות גדולות, מנסה לכרוך בשידוד מבנהו הארגוני גם תמורה טכנולוגית-צבאית כבירה במערכותיו. כשם שכל ההגנה הנ"מ. הבריטית הקודמת כתבטלת עתה, ומתחלפת בהגנה טילית — כן אפילו גם בחיל-הרגלים עומדים על סף נסיונות נועזים. העובדה שאנגליה עושה נסיונותיה במכלול רחב של טילים נגד-טנקים שונים (ובמקצת אף טילים בתפקידי „ארטילרית-רגלים“ כללית), שהם לא רק מתוצרתה היא אלא גם מפרי ארצות אחרות — היא המאפשרת לנו, תוך כדי סקירה על מגמות בחיל-הרגלים הבריטי שבמדור „בעולם-החמוש“ (עמ' 80)

לנסות ולראות אף את הבעיה-בכללותה: — האמנם „נשק-המחר של הרגלים“ — כבר כיום? — עכ"פ, את ראשיתה של תופעה זו נוכל כבר להבחין בסקירה המוגשת.

תחרות כתבות

הפיקוח המשקי למערכת הבטחון
בשיתוף עם מטכ"ל/אגא, מכרזים
על תחרות בכתביבת כתבה בנושא

החיסכון בצה"ל.

מפקדי וחילי צה"ל וקוראי "במ-
חנה" ו"מערכות", מוזמנים להשתתף
בתחרות זו.

הכתבה חייבת לכלול בדרך תיאור
רית — לפחות 500 מלים — מקרים
עובדתיים שהיו ביחידות צה"ל בנו-
שא החיסכון. עליה לכלול דוגמאות
בזכו ומניעתו, אחזקה יעילה, מניעת
בלאי בלתי-מוצדק וכן הצגת המס-
קנות המשתמעות מכך.

מבין הכתבות שתתקבלנה, תבחר
ועדת שופטים את הכתבות הטובות
ביותר ובעליהן יזכו ב-25 פרסים:

★ פרס ראשון — 100 ל"י

★ פרס שני — 50 ל"י

★ פרס שלישי — 25 ל"י

★ 22 פרסי ספרים מובחרים

• הכתבה הטובה ביותר
תפורסם בעתונות.

את הכתבות יש לשלוח לפי הכ-
תובת: משרד הבטחון, הפיקוח ה-
משקי למערכת הבטחון, הקריה,
תל-אביב. על המעטפה יש לציין
"תחרות כתבות: חסכון".

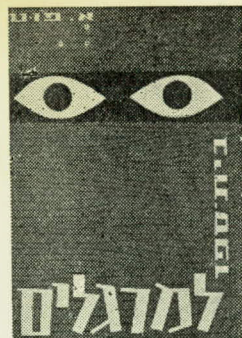
המועד האחרון למשלוח הכתבות
הוא: 31.8.59.

ממלחמת-האזרחים בספרד ועד ל"מלחמה
הקרה" — זוהי המסגרת ההיסטורית לסיפור האי-
שי שבספרו של אלכסנדר פוט, "ביה"ס למרגלים".

כאן לא רק העלי-
לה המרתקת של
אדם — שהיה גם
לוחם בחזית, גם
מרכז רשת-ריגול
עניפה נגד הנא-
צים וגם סוכן סו-
ביטי מאומן ש-
נשלח לארה"ב —
אלא גם רקע היס-
טורי ולקח צבאי

ומודיעיני. דומה הספר לחלון פתוח הנשקף אל
מערכת-מודיעין משוכללת. דרכי-פעולתה, אופן
גיוס הסוכנים והחזקת הקשר אתם, איסוף הידי-
עות, העברתן והערכתן, היתרונות והמגבלות
(והחיוב והשלילה הכוללים) של מאמץ-מודיעין
ממלכתי — נחשפים לפנינו ומתוארים בבהירות
רבה.

בכל מדינה שענייני הבטחון עומדים במרכז
בעיותיה יש ערך אקטואלי ללימוד עבודת-
המודיעין. ספר זה נראה כמורה-דרך מהימן לכך.

עומד להופיע :

הספר "אילן ו-
שלח" (דרך הקר-
בות של חטיבת
"גולני"), אשר
לפני זמן רב אול-
מהשוק, עומד ל-
הופיע בקרוב ב-
מהדורה שניה.

לצה"ל

שא ברכתנו הנאמנה

עלה והצלח!

נוה
חברה לבנין בע"מ

לצה"ל

ברכת עלה והצלח!

בנק למלאכה בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

ה. ברגר בע"מ

חברה לבנין

לצבא הגנה לישראל

שלוחה ברכה נאמנה

בנק לחרושת ולמסחר

(ישראל אמריקה הלטינית) בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שלוחה ברכת

"איקאפרם"

ד"ר א. קלהיימר ושות' בע"מ
תעשיה פרמצבטית

לצבא הגנה לישראל

ברכתנו שלוחה

דב גלזר בע"מ

ביח"ר לעורות פתח-תקוה

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

"פאקא" בע"מ

ייצרני כהל

לצה"ל

שא ברכה

פרדס סינדיקט בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

עלה והצלח!

„מובילה“ בע"מ

בית חרושת לבוכנות

לצה"ל

עלה והצלח!

אורינט טרידינג בע"מ

לצבא הגנה לישראל
ולמשרד הבטחון

שאו ברכה

חברת הבנין
של
סולל בונה בע"מ

לצבא הגנה לישראל

ש א ב ר כ ה
עלה והצלח!
"לבידי ישראל" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

ש א ב ר כ ה
מרכז לשיווק בע"מ
משווקי חוטי כותנה

לצבא הגנה לישראל

ברכתנו שלוחה
פלדום בע"מ
פלדות, מתכות והספקה טכנית

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!
מ. שטרן

סוכנות ס.ק.פ. ת"א דרך פ"ת

לצבא הגנה לישראל

ברכה נאמנה
"לים" בע"מ
הספקה לאניות

לצבא הגנה לישראל
ולמשרד הבטחון

שאו ברכתנו
עלה והצלח!

החברה המאוחדת לסרן פלסטיקה בע"מ
יוסף יעקובסון

לצבא הגנה לישראל

שלוחה ברכתנו

"ויטה"

י. פלוטקין ובניו בע"מ

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!

"המגדר"

שלום תיק ובניו בע"מ

לצבא הגנה לישראל

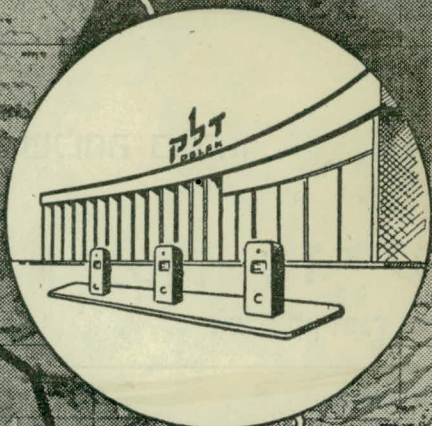
עלה והצלח

"הנמל החדש"

קואופרטיב להובלת משאות

חיפה

בערבות הנגב...

במצפה
רמון

הוקמה תחנת

דלק
DELEK